

waterslager
en
harzer

HOUDEN
KWEKEN
KEUREN

door
M. VAN WOEZIK

Aantekening

“Waterslagers houden, kweken, keuren”

werd voor het eerst, in eigen beheer, door M. van Woezik uitgegeven einde 1965. De beschikbaarheid werd aangekondigd in “Onze Vogels” – maandblad van de Nederlandse Bond van Vogelliefhebbers, afgekort als NBvV – november 1965 p. 648.

In 1974 werd de tweede druk aangevuld met een uitgebreide beschrijving van het lied van de harzer en werd het boekje verdeeld door het bondsbureau van de NBvV (“Onze Vogels” augustus 1974 p. 362) en dit tot januari 1991; op dat ogenblik voor de prijs van 17,50 gulden. Het boekje was niet in de handel te koop.

Vanaf september 1988 meldde de NBvV de “Algemene handleiding opleiding zangkeurmeester” beschikbaar voor 25,00 gulden. Deze bevat een letterlijke transcriptie van het boek van M. van Woezik, aangevuld met enkele vernieuwende, Nederlandse inzichten.

Het eerste deel (waterslagers)

dat u gaat lezen is een getrouwe reconstructie van deze tweede druk terwijl

het tweede deel (harzers)

de teksten van M. van Woezik zijn die, voordat ze toegevoegd werden als tweede deel, verschenen in de maandbladen “Onze Vogels” en dit vanaf september 1967 p. 517.

Benny Uittebroek – KBF 38 – Gewak – juni 2005

Voorwoord

Het is een vreemd verschijnsel, dat de vogelliefhebber tegenwoordig wordt overstelpt met lectuur, waarin alle vogelsoorten worden beschreven, doch waarin hij tevergeefs zal zoeken naar 'n beschrijving van en voorlichting betreffende een der mooiste van alle zangvogels, de waterslager.

Na het in de dertiger jaren verschenen summier geschreven boekje van wijlen de heer Peleman uit Antwerpen is er, behoudens de enkele regels die de heer M. Weijling in zijn: „Boek voor de zangkanariëkwaker" aan de waterslager heeft gewijd, geen enkel werkje verschenen, waarin de waterslagerliefhebber voorlichting en leiding kan vinden bij de beoefening van deze hoogst interessante tak van de kanariesport.

Dat ondanks dit gemis aan voorlichting de liefhebberij in het houden en kweken van waterslagers, zowel hier als in het buitenland, enorm is toegenomen, getuige de grote inzendingen op de kampioenstentoonstelling en andere wedstrijden, kan m.i. alleen worden verklaard door het feit, dat de zang van de waterslager een enorme aantrekkingskracht heeft op iedere liefhebber, die vogelzang weet te waarderen. Het element in deze zang, waarmee de nachtegaal wordt gekopieerd in zijn ritme, in zijn wonderschone wattertoeren en slagen, spreekt de liefhebber zodanig aan, dat, indien hij eenmaal met de waterslager heeft kennis gemaakt, deze vogel prefereert boven elke andere zangvogel.

Reeds jaren lang heb ik het gemis aan voorlichting gevoeld, doch mijn drukke werkzaamheden waren steeds een beletsel om een bijdrage te leveren, teneinde dit gemis aan voorlichting op te heffen. Aangezien thans deze omstandigheden zijn veranderd in gunstige zin en ik tijd kan vrijmaken om een boekje te schrijven, beschouw ik het als mijn plicht, om de liefhebber deelgenoot te maken van mijn jarenlange ervaring en mijn studie betreffende de waterslager.

In de hoop, dat het lezen van dit boekje zal bijdragen tot een grondiger kennis van de waterslager en zijn lied, een beter begrip inzake de zangopleiding en een goede methode voor de kweek besluit ik dit voorwoord met een sportgroet aan alle lezers.

M. van Woezik

Voorwoord bij de tweede druk

Over de resultaten van mijn werkje voor de waterslagerkweker ben ik bijzonder tevreden, mede gezien de vele blijken van waardering die ik van de kwekers mocht ontvangen.

Door bijvoeging van voor harzerkwekers belangrijke leerstof in deze tweede druk, meen ik ook hen te mogen helpen hun hobby met meer kennis van zaken te kunnen beoefenen.

Teneinde de kosten voor liefhebbers van zowel waterslagers als harzervogels zo laag mogelijk te houden, besloot ik om de leerstof voor beide rassen in één boekje te verwerken.

Het zal de zangweek ook zeker ten goede komen, als harzerkwekers kennis kunnen nemen van het mooie in de waterslager en omgekeerd zal de waterslagerkweker meer begrip kunnen opbrengen voor de schoonheid van het harzerlied. Beiden kunnen daardoor een ruimer begrip van zangweek en zangkennis verkrijgen.

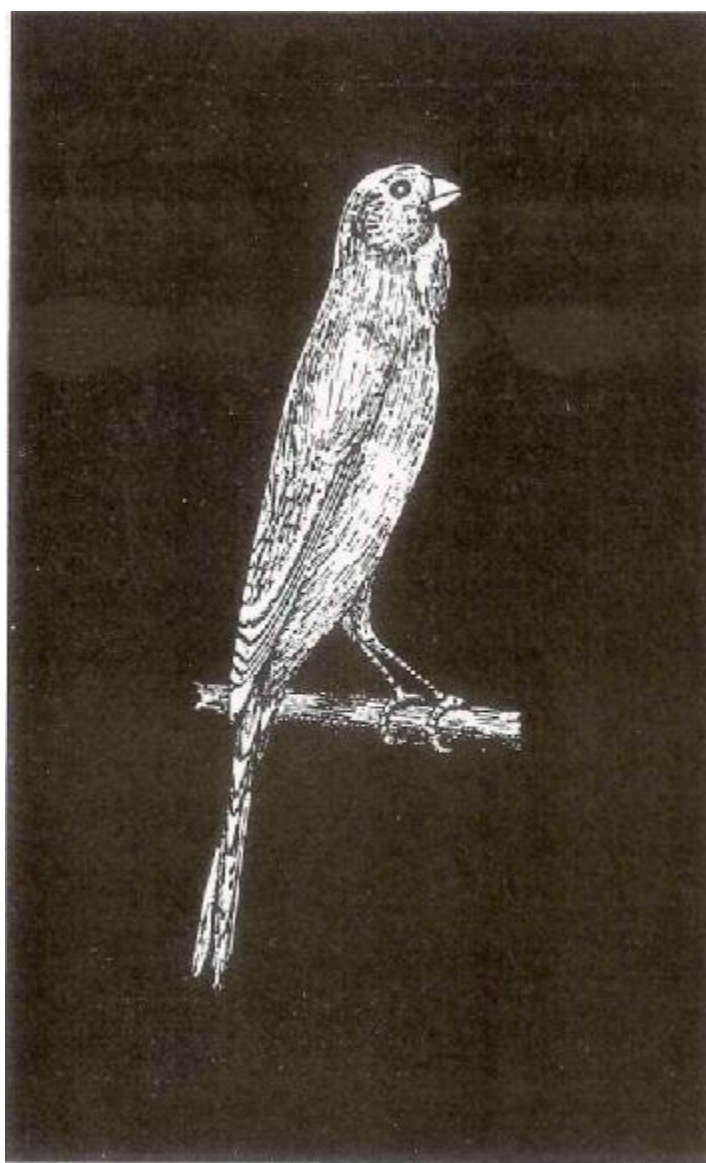
Wat ik schrijf over waterslagers, geldt in alles ook voor de harzers. Beide zijn zangvogels zodat teelt, zangopleiding, voeding, enz. voor beide rassen gelijk zijn. Alleen het lied heeft een enorm verschil in klank en vorm der toeren.

Daarom besloot ik om ook voor de harzerkweker een uitgebreide theorie te geven omtrent het lied van zijn vogels. Door bestudering daarvan zal hij in staat zijn, zijn vogels goed te kunnen beoordelen en met succes aan de wedstrijd te kunnen deelnemen.

Ik hoop voor de harzerkweker hetzelfde resultaat te bereiken als ik voor de waterslagerkweker heb bereikt, n.l. een grotere kennis van de zang en een beter inzicht omtrent de wijze waarop men de beste resultaten met zijn hobby kan bereiken.

Als ik hierin zou mogen slagen, zou dat de mooiste beloning zijn voor mijn werk.

M. van Woezik.

KEURLIJST

Nederlandse Bond van Vogelliefhebbers AFD. WATERSLAGERS

Afd. : .....
Gem. : .....
Inzender : .....
Datum : .....

Afgehoord van ..... tot .....
Ring No. .... Keur No. ....

Gezongen waardetoeren

Klokkende waterslag	tot	12 p	.....
Bollende waterslag		9 p.	.....
Rollende waterslag		6 p.	.....
Chor / Knor		6 p.	.....
Staaltonen (Tjonken)		9 p.	.....
Fluiten (Soeten)		9 p.	.....
Woeten		6 p.	.....
Bellen		6 p.	.....
Belrol		6 p.	.....
Fluitenrol		6 p.	.....
Tjokken (Tjokkenrol)		6 p.	.....
Schokkel (Watersch.)		6 p.	.....
	Onvoorziene Toer	.....	.....
	Indruk tot 4 p.		.....

X 3 Totaal .....

Negatieve Toeren

Ophaal schrill	tot	3 p.	.....
Hoge spitse tonen – Riet		3 p.	.....
Snetter, Snitter		3 p.	.....
Neuzige toeren		3 p.	.....
Sjip Tjep Tsiet		3 p.	.....
Tjap uitgesloten			.....
	Aftrek strafpunten		.....

Totaal waarde punten .....
2^e vogel .....

Totaal 2 vogels .....

Aantekeningen:
Handtekening Keurmeester(s)

Het houden van zangkanaries

Onder het houden van zangkanaries wordt verstaan, het houden van deze vogels om hun zang.

In menige huiskamer kan men een of meer zangkanaries aantreffen, die indien zij goed worden verzorgd, wel tien tot vijftien jaar en soms wel langer door hun jubelende zang en hun vele afwisselende geluiden de sfeer in het gezin kunnen veraangenamen.

Ook in kamervolières, tussen een aantal tropische vogels, kan de zangkanarie met zijn lied het geheel completen met zijn zang en kleur. In de buitenvolière doet de waterslager het ook prima, omdat zijn geluid luider klinkt als dat van de meeste andere zangvogels en daardoor op enige afstand beter hoorbaar is. Bovendien kan hij zowel de zomerse warmte als de winterse kou uitstekend verdragen. Goede voeding en een schuilplaats om te slapen, zijn de enige voorwaarden om hem jarenlang in goede conditie te houden.

Bij het houden in de huiskamer moet echter meer zorg aan de vogels worden besteed dan bij het houden in een buitenvolière.

De mindere bewegingsmogelijkheid kan oorzaak zijn dat de vogel bij

een ondeskundige voeding te vet wordt. De vogel kan een plaats hebben in de huiskamer, die te donker is, waardoor op de duur verzwakking van het gestel optreedt.

De vogel kan een plaats hebben, die niet vrij is van tocht. Ook een plaats waar de temperatuur plotseling veel stijgt of daalt, kan oorzaak zijn van kouvatten, omdat kanaries nu eenmaal gevoelig zijn voor tocht en plotselinge temperatuurwisseling.

Al deze omstandigheden dienen derhalve te worden vermeden om de vogel gezond te houden.

Een veel voorkomend verschijnsel is het te vet worden van de vogel in de huiskamer. Dit kan men echter voorkomen door hem niet te verwennen met suiker, koekjes, cake en in het algemeen zetmeelhoudende voeding, die bij de kanarie vetaanzetting veroorzaakt.

Eigenaardig is, dat de kanarie minder vet aanzet van olie en vetten dan van zetmeelvoeding.

Een goed gemengd zangzaad, waarin raapzaad het hoofdbestanddeel vormt, dit als geheel laten opeten, met ais toegift per dag een half snoepbakje krachtvoer en een heel klein stukje appel, sinaasappel of groen, is de voeding om de kanarie lang te doen leven.

Tocht is funest voor elk dierlijk en ook wel plantaardig leven.

Gevolg van tocht is kouvatten en daardoor meestal ontijdig in de rui vallen. Men noemt dit stokrui, die de vogel zeer doet verzwakken. Tocht kan ook de oorzaak zijn van heesheid, ademhalingsstoring, bronchitis enz.

Plotselinge temperatuurwisseling kan eveneens oorzaak zijn van z.g. stokrui, heesheid enz.

Ook het verstrekken van koud water kan bij een vogel, die in de warme kamer zit, kouvatten veroorzaken. Daarom water verstrekken dat de temperatuur heeft van de kamer, waarin de vogel zich bevindt. Dat het reinigen van kooi, zitstokken en zandlade minstens eenmaal per week moet geschieden is wel vanzelfsprekend.

Ook het aandacht schenken aan de eventuele aanwezigheid van ongedierte (vogelluis), mag bij kooivogels niet worden verwaarloosd.

Een speciaal voor vogels insectenwerend middel dient dan ook nu en dan te worden gebruikt om de kooi te bestuiven of te besproeien.

Een euvel, dat vooral de laatste jaren oorzaak is dat vele vogels ziek worden en ten gronde gaan meen ik hier extra te moeten vermelden, n.l. het verstrekken van groen, dat bespoten is met een insectenwerend middel. De kwekers van kanaries zijn meestal wel door hun vakbladen ingelicht omtrent het gevaar, dat verbonden is aan het verstrekken van bespoten groenten, maar de houders van kanaries zijn nog te weinig met dit gevaar voor hun vogels bekend.

Iedere dag een slablaadje geven, behoort nog tot de vanouds ingeburgerde gewoonten en was goed, toen de tuinders hun sla nog niet bespoten om bladluis te weren. De insecticide die thans wordt gebruikt mag dan al of niet schadelijk zijn voor mensen, voor de vogels is zij dodelijk. Afwassen is meestal nog niet voldoende, omdat de stof ook in het protoplasma van het blad aanwezig kan zijn.

Tenzij men weet, dat het groen is geteeld op een plaats, waar niet gespoten wordt, is het raadzaam om de groente een nacht in het water te zetten en nogmaals af te spoelen alvorens ze aan de vogels te verstrekken.

Een stukje witlof, dat uiteraard niet bespoten kan zijn, een klein stukje fruit of het bekende vogelmuur, dat praktisch het gehele jaar gevonden kan worden op niet bebouwde gronden is zelfs beter dan sla en sluit het gevaar van vergiftiging van onze vogels uit.

Geschiedenis en herkomst

Indien wij een liefhebberij beoefenen van welke aard ook, ligt het voor de hand, dat wij geïnteresseerd zijn in de wijze waarop onze liefhebberij is ontstaan.

Wanneer wij ons zouden bepalen tot de geschiedenis van onze waterslagers als ras, dan zouden wij kunnen volstaan met vermelding van de ons bekende gegevens sedert het einde van de 19e en het begin van de 20ste eeuw, aangezien er geen aanwijzingen zijn, die erop wijzen, dat de waterslager voor die tijd reeds bestond.

Wel echter heeft ook de waterslager, evenals alle andere kanarie-soorten, een voorgeschiedenis. Deze dateert van het jaar 1406 toen de zeevaarder Johan de Bethencourt bij zijn verblijf op de Canarische Eilanden het vogeltje ontdekte, waaraan de waterslager, evenals alle andere kanariesoorten, zijn ontstaan heeft te danken.

Dat grauw-grijze vogeltje, door de toenmalige bewoners van de eilanden suikervogeltje genoemd, was de wilde kanarie. Door een enorme rijkdom aan plantengroei, in het half-tropische klimaat, was het vooral op Teneriffa een eldorado voor de kanarie, die volop kon gedijen op de vele zaden en vruchten, die in de milde natuur voorhanden waren. Zwermen kanaries bevolkten deze gebieden en de bewoners, toen nog Berbers, wisten reeds de zang van dit vogeltje te waarderen. Ook de eigenschap van teelbaarheid in gevangenschap was hen reeds bekend.

In 1478 reeds werden de kanaries, door de veroveraars van de eilanden, de Spanjaarden, in grote getale meegevoerd naar Spanje. Het waren de Spanjaarden, die jarenlang het monopolie bewaarden

in de handel naar andere gebieden, door alleen de mannetjes te verhandelen.

In 1645 echter werd dit monopolie doorbroken door het toeval, dat een Spaans schip, beladen met o.m. kanaries, verongelukte voor de Italiaanse kust. Een aantal vogels kreeg de vrijheid en vestigde zich op Elba, Madeira en op andere Italiaanse kustplaatsen, waar zij zich eveneens konden vermenigvuldigen en werden door de bewoners van deze plaatsen gevangen en gecultiveerd.

Vanuit Italië vonden de vogels via de handel hun weg naar andere gebieden in Europa, o.m. naar Tirol en de Hartz. Het waren de liefhebbers in het Harzgebergte en vooral de mensen, die werken in de ertsmijnen van St. Andreasberg, die de zang van de kanarie van wild-zanger tot cultuurzanger hebben omgevormd. Dat zij hiermede goede zaken deden, bewijst het feit, dat in die tijd tot 100 goudmark voor een kanariepopje werd neergeteld en ook voor de mannetjes zeer hoge prijzen werden betaald. Het was omstreeks 1860 dat de mijnwerker Wilhelm Trutte, wiens huis thans nog in Andreasberg staat (Daniëlstraat 146) wereldvermaardheid kreeg met de door hem gefokte stam holrollers.

Van de 800 gezinnen die St. Andreasberg bevolkten, waren er 600 die zich met de kanarieteelt bezig hielden en velen van deze hebben zich door de kanarieteelt van arme mijnwerkers tot welgestelde gezinnen opgewerkt.

Later hebben ook andere Duitse kwekers, w.o. Erntges, Völkman en Brandner het hunne bijgedragen om het lied van de kanarie te vervolmaken. In 1895 was het Seifert, die weer met zijn stam, waarin diepe hol- en knortoeren de aandacht trokken, grote vermaardheid kreeg. Het houdt verband met het voorgaande, dat men thans nog spreekt van Harzers en Seifertvogels, die in wezen van dezelfde oorsprong zijn.

In Nederland en in België werd ook reeds kanarieteelt beoefend, vóórdat de Harzervogel hier algemeen bekend was. Men kweekte hier reeds kleurvogels, maar vooral de grote gele, men noemde hem Saksische kanarie, was de algemeen voorkomende zangkanarie.

Deze kanarie was geen holroller, maar een slagvogel, d.w.z. dat de meeste toeren geslagen werden gezongen. In het lied van deze vogels kwamen naast wildzangtoeren en scherpe toonstukken, ook wel watertoeren voor, die een nachtegaalachtige klank hebben. De zang van deze vogel bracht enkele Vlaamse liefhebbers op de idee om dit lied te gaan veredelen, niet als holroller, maar in de richting van het lied van de nachtegaal.

Men deed dit individueel, zonder keursysteem, maar wel met ge-

meenschappelijke opzet. De een kweekte op klokkende waterslag, terwijl een ander zich meer toelegde op bollende en rollende waterslag. Zo ontstonden stammen met verschillende vormen van waterslag, waarbij ook de bijtoeren, zoals woeten, tjonken, staaltönen, soeten, tjokken, fluiten, bellen, knor en chor, alle toeren in het lied van de nachtegaal, niet werden verwaarloosd.

Door selectie en voorzang, waarbij de vogels in gesloten kooien aan een deur, een muur of anderszins werden opgehangen, ontstonden omstreeks 1900 reeds stammen waterslagers, die weliswaar nog enkele minder mooie hoge toonstukjes brachten, maar waarvan de waterslag die van onze beste hedendaagse waterslagers kon evenaren. Ook de thans zo goed als verdwenen woeten, soeten en tjonken, kwamen veel voor bij deze vogels.

Inmiddels werden ook in België verenigingen opgericht, die uitsluitend uit liefhebbers van waterslagers bestonden en werden keursystemen ontworpen, om eenheid in de beoordeling te bevorderen. Zo ontstond een nationale Bond waarvan o.a. de heren Peleman, Keyenberg en de Mulder de leiding hadden en daarnaast een federatie, waarvan o.m. dhr. Thijs een zeer invloedrijk persoon was. Deze federatie was in vele plaatselijke clubs vertakt. Jammer was het, dat de beide bonden op niet al te beste voet met elkaar stonden, tengevolge waarvan geen werkelijke eenheid in de keursystemen voor waterslagers werd bereikt.

In Nederland ontstonden ook reeds in het begin van 1900 kwekerijen van waterslagers, maar aangezien de harzerkanarie hier reeds was ingeburgerd, werd er aanvankelijk door de liefhebbers van harzervogels nogal smalend over de nieuwe zangkanarie gesproken. Op een tentoonstelling, zo zij werden toegelaten, werden de waterslagers angstvallig in een vertrek opgesteld, waar de harzers hen niet konden horen, bevreesd als men was, dat de harzers het geslagen lied zouden overnemen.

Omstreeks 1930 werd een Nederlander in België tot keurmeester benoemd en in 1935 slaagden er weer enkelen in, een keurmeesterdiploma van de Nationale Belgische bond te behalen, welks bestuur veel heeft gedaan om de liefhebberij van waterslagers in Nederland te bevorderen.

Na enkele jaren op het Belgische keursysteem te hebben gekeurd, hebben de Nederlandse keurmeesters, wier aantal inmiddels was toegenomen, een eigen keursysteem voor waterslagers ontworpen. Door het lidmaatschap van de wereldorganisatie, de C.O.M., zijn alle oudere keursystemen vervallen en is eindelijk, evenals voor de harzerkanarie, een keursysteem tot stand gekomen, waardoor de waterslagers in alle landen op gelijke wijze worden beoordeeld.

De waterslager heeft zich inmiddels over geheel Nederland verspreid en heeft zich hier, evenals in België, Frankrijk en zelfs buiten Europa een naam verworven als de nachtegaalzanger bij uitnemendheid. Mede door zijn grootte, zijn gele kleur en zijn slank postuur is hij een kanarie, die èn in de handel èn door de particuliere liefhebber, als zangvogel wordt geprefereerd boven elke andere zangvogel.

Anatomie

De kanarie is een vliegdier, in tegenstelling tot enkele soorten vogels die loopvogels worden genoemd.

Vliegvoegels hebben een korte, stevige romp en meestal een vrij lange staart. De hals is lang en zeer beweegbaar, hetgeen nodig is, omdat de romp tijdens het vliegen niet bewogen kan worden. De kop is van minimaal gewicht en bedekt met een zeer dunne, doch zeer sterke schedel.

De naar verhouding grote ogen hebben een groot gezichtsvermogen, hetgeen nodig is bij het zoeken naar soms minimaal kleine voedselobjecten.

De zwaluw, de sperwer en de buizerd o.a., bezien bij hun actie om voedsel te bemachtigen, zijn een mooi voorbeeld van een scherp gezichtsvermogen.

Een derde ooglid, het z.g. knipvlies, hetwelk snel over het oog kan worden getrokken, beschermt de vogel tegen beschadiging van zijn kostbare ogen.

Zijn poten, met vier tenen, althans bij onze kanaries, zijn bedekt met hoornschubben, teneinde beschadiging der poten te voorkomen.

De lichaamstemperatuur van de kanarie is aanmerkelijk hoger dan bij de zoogdieren, $\pm 42^{\circ}\text{C}$. Gevolg daarvan is een snelle verbranding en een grote opname van onderhoudsvoeding, waardoor onze vogels slechts korte tijd zonder voedsel kunnen leven.

De veren van de kanaries bestaan uit dons, dekveren en pennen. Donsveren bevorderen, door hun isolerende werking, een constante temperatuur van het lichaam. Vandaar dat deze vogels hoge, zowel als lage temperaturen, met gemak verdragen.

Over de donsveren liggen de dekveren, die bepalend zijn voor de kleur van de vogel.

De pennen zijn in hoofdzaak instrumenten voor het vliegen. De kanarie heeft 12 staartpennen en één dekpen en 17 slagpennen in de vleugel. Het onderste gedeelte van de veer is de spoel, die gevoed wordt door een zenuw van het lichaamsdeel, waarin de

spoel is vastgehecht. Hogerop gaat de spoel over in de schaft. Aan de schaft zit de vlag. Deze loopt uit in baarden en zelfs in microscopisch kleine baardjes, die elkaar overlappen en zodoende de lucht bij het optrekken der vleugels doorlaten en bij het neerslaan tegenhouden.

Het skelet bestaat o.m. uit een dunne maar stevige plaat, die de borst en een gedeelte van de buik bedekt. Ter versterking van deze plaat is nog een kam over het borstbeen bevestigd, waaraan de vliegspieren voor het omlaagtrekken van de vleugels zijn vastgehecht. Het draaipunt van de beide sterke bewegingsorganen, de vleugels, moet wel krachtig gehecht zijn. Dat is het ook, door een dubbele verbinding tussen borstbeen en schouderblad.

Het skelet van een vogel is, wanneer wij het nader bezien, een wonderlijke combinatie van sterkte en licht gewicht, met een typische stroomlijnvorm, die de mens bij de aviatiek tot voorbeeld is geweest. De bouw van het vogellichaam is dusdanig, dat bij het vliegen een minimum aan weerstand wordt ondervonden.

De ribben zijn scharnierend verbonden met de wervels en hebben bovendien een scharnier in het midden. Dit om het mogelijk te maken, bij de ademhaling de borstruimte te vergroten of te verkleinen.

Over het lendenheiligbeen liggen de lange heupbeenderen van het bekken. Dit bekken is open en bijzonder stevig geconstrueerd en heeft door spieren verbinding met de daaraan bevestigde staart, die als stuurorgaan dienst doet.

De draaibaarheid van de kop wordt bevorderd door een bolronde gewrichtsknop, die met de eerste wervel, de atlas, is verbonden. Het vleugelskelet komt overeen met de bouw van een voorpoot van het zoogdier. Het bestaat uit opperarm, spaakbeen en ellepijp, handwortel, middelhand en vingers. De vleugel kan in drie delen worden opgevouwen.

Het pootskelet bestaat uit dijbeen, scheenbeen, kuitbeen en de loop, waaraan weer de voet en de tenen zijn bevestigd. De beenderen van vogels zijn niet, zoals bij de zoogdieren, geheel gevuld met merg, doch met lucht. De longen staan in verbinding met een paar grote luchtzakken en deze zetten zich weer voort in de beenderen van het lichaam.

Wonderlijk is o.m. dat bij vliegvogels ook rekening is gehouden met de voortplanting, welke geschiedt door het leggen van eieren. Immers, indien het lichaam van een vogel tijdelijk te zwaar zou worden belast met het embryo, zou de vogel in die periode niet in staat zijn te vliegen. Vandaar dat slechts één voltooid ei het lichaam kan belasten, waardoor het vliegen mogelijk blijft.

Enkele inwendige organen, die voor de liefhebber van belang zijn, zal ik aan een nadere beschouwing onderwerpen.

Zoals wij reeds hebben gezien, hebben vogels, in tegenstelling tot de zoogdieren, een longenstelsel, dat zich door bijna het gehele skelet vertakt. Als gevolg daarvan hebben vogels, hoewel hun longen naar verhouding klein zijn, een enorme reserve aan lucht. Dit maakt het mogelijk dat de kanarie zeer lange aria's kan zingen, zonder door ademhaling, de lucht, die zijn stemvliezen moet doen trillen om geluid voort te brengen, bij te vullen.

De luchtpijp van de vogel wordt versterkt door kraakbeenringen. De luchtpijp vertakt zich in luchtpijptakken of bronchiën en op de vertakkingsplaats bevindt zich het geluidsorgaan: het zangstrottenhoofd. Dit orgaan is een zeer belangrijk lichaamsdeel voor zangvogels. Immers, door een afwijking, een beschadiging door ziekte, kouvatten of anderszins van de zich in het strottenhoofd bevindende stembanden, kan de vogel als zanger waardeloos worden.

De ruimschoots voorhanden zijnde lucht wordt uit de longen door de stemspleet geperst, waardoor deze in trilling wordt gebracht. Zo ontstaat het geluid, de zang of de roep.

Door de verschillende verhoudingen van de syrinx-spielen, de vliezen en de stembanden brengen vogels individueel andere geluiden voort. Deze verhoudingen zijn erfelijke eigenschappen. Vandaar dat de zang van vogels een erfelijke aangelegenheid is. Dit sluit echter niet uit, dat de kanarie door voorzang of anderszins, toonstukken kan aanleren, waarvoor hij geen erfelijke aanleg bezit, z.g. aangeleerde zang.

Het voedsel van onze vogels komt via de slokdarm in de krop. De krop is een zakje opzij aan de hals, waarin het voer tijdelijk wordt opgeslagen om hierin door de aanwezige zuren te worden voorverteerd. De ouderkanaries voeren hun jongen met dit in de krop voorverteerde voedsel, hetwelk bij kleine jongen als een papje in hun bekje wordt overgeheveld.

Evenals sommige zoogdieren hebben vogels ook meer dan één maag, n.l. een kliermaag en een kauwmaag. In de kliermaag bevinden zich klieren met verterende stoffen, die aan het voedsel worden toegevoegd.

De kauwmaag heeft een hoornachtige bekleding met krachtige spieren, die in staat zijn om nog onvoldoende verteerde stukjes voeding fijn te malen, hetgeen nog wordt bevorderd door stukjes grit of andere scherpe deeltjes van zand, die de vogel naar behoefte opneemt bij zijn voedsel. Vermeldenswaard is nog, dat vogels twee blindedarmen, hebben en dat de endeldarm met de eileider en de beide urineleiders uitmonden in één opening, de z.g. cloaca.

In tegenstelling met vele andere dieren hebben kanaries geen zweetklieren. Ik kom hierop later terug bij de behandeling van ziekten en wij zullen dan zien, dat de z.g. zweetziekte op grond van een verkeerde diagnose wordt behandeld.

Overtuigd zijnde van de summiere benadering van het onderwerp anatomie, meen ik toch met deze gegevens te kunnen volstaan, aangezien het de bedoeling is, dit werkje voor ieder leesbaar en populair te houden. Degenen, die zich meer in de anatomische kennis betreffende vogels willen verdiepen, zullen zich een meer technisch biologisch werkje moeten aanschaffen.

Voortplanting

Een belangrijk, op de voortplanting gericht orgaan bij de kanarie van het vrouwelijke geslacht, is de eierstok.

Deze bevindt zich aan de linkerzijde in het vogellichaam. Aan de eierstok ontwikkelt zich de dooier en op deze dooier de kiemschijf of vormingsdooier. De dooier bevat eiwitten en vet, doch geen suiker en zetmeel.

Om de dooier vormt zich een vlies, het z.g. dooiervlies. Daar omheen komt het eiwit, waarin zich de z.g. hagelsnoeren bevinden, die met de dooier zijn verbonden. Deze verbinding is echter zodanig, dat de dooier kan draaien.

Vervolgens ontwikkelt zich het eiwitvlies en het schaalvlies en hierna de schaal van het ei. De schaal is poreus. Een ei, waarvan de poriën der schaal door verontreiniging of anderszins zijn afgesloten, kan geen jonge vogel voortbrengen, aangezien in dat geval de toevoer van zuurstof ontbreekt.

Zoals reeds gezegd, bevindt zich de kiemschijf op de dooier. Deze kiemschijf tracht zich altijd naar de bovenkant van de dooier te bewegen, omdat zij lichter is dan de rest. Door deze constructie krijgt de kiem altijd de volle warmte van de broedende vogel. Het is de kiemschijf waaruit de jonge vogel zich zal ontwikkelen.

De kiemschijf met eicel staat door een strengetje in verbinding met het centrum van de dooier. Door verwarming (broeden) voltrekt zich het wonder, dat uit de kiemschijf, indien de kern daarvan bevrucht is, de jonge vogel ontstaat, die zich gedurende de broedtijd kan ontwikkelen door uit de dooier aangevoerde voedingsstoffen.

Aan het stompe eind van het ei bevindt zich een luchtbel. Deze bevat een reservevoorraad zuurstof voor het jonge wezen. Indien op

het einde van de broedperiode de zuurstof is verbruikt en de jonge vogel derhalve gebrek krijgt aan zuurstof, breekt hij door middel van de eitand (een scherp kammetje op de snavel) de eierschaal open en daarmee heeft zich de geboorte van de jonge vogel voltrokken. Indien de jonge vogel, hetzij door zwakte, een te droge atmosfeer of door abnormale dikte van de eierschaal, niet in staat is deze te doorbreken, zal hij door gebrek aan zuurstof gedoemd zijn binnen zijn omhulsel te sterven.

In de twee laatstgenoemde gevallen kan ingrijpen van de kweker, door de schaal voorzichtig te openen, het leven van de vogel redden. In het eerstgenoemde geval, n.l. zwakte, heeft het helpen geen zin, aangezien zo'n zwak embryo meestal geen gezond lichaam kan opleveren.

Teneinde de hiervoor beschreven wijze van voortplanting normaal te doen verlopen en mogelijk te maken is het een vereiste, dat de eerder genoemde eicel door de mannelijke vogel wordt bevrucht.

De bevruchting heeft plaats, door het op de juiste tijd inbrengen van het mannelijke sperma in het ovarium van de moedervogel. Heeft dit inbrengen te vroeg plaats, dan zal het zijn uitwerking missen, omdat de zaaddiertjes van het mannelijke sperma slechts een bepaalde tijd werkzaam blijven. Heeft het inbrengen te laat plaats, dan is de ontwikkeling van het ei in de moedervogel in zulk een voltooid stadium gekomen, dat het sperma niet meer tot de eicel kan doordringen. Indien het ei zich reeds in de eileider bevindt, is deze vrijwel afgesloten en is het praktisch uitgesloten dat het sperma zich langs het ei kan bewegen om de eicel van een volgend ei te bereiken.

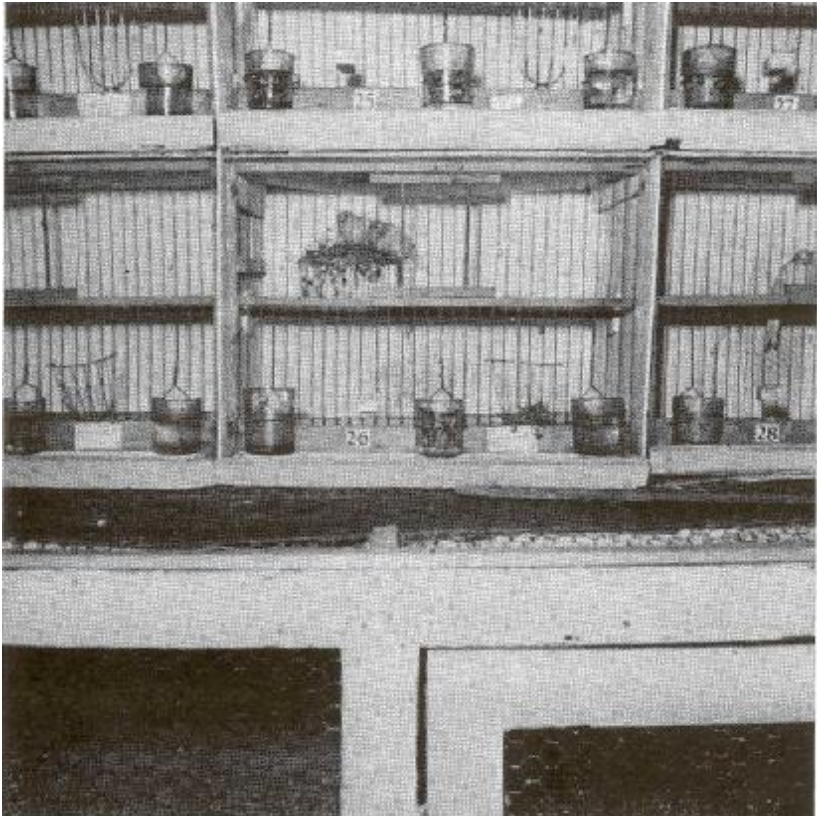
Beide gevallen kunnen dus oorzaak zijn van onbevruchte legsels. Wij nemen aan dat de beste tijd voor het bevruchten van het gehele legsel ligt tussen de twee en de vijf dagen vóór het eerste ei wordt gelegd. De eigenlijke bevruchting heeft plaats, doordat een spermadeeltje zijn weg zoekt door de eileider naar de kiemschijf met eicel van het in wording zijnde ei aan de eierstok. Na versmelting van de in het spermadeeltje aanwezige kiem met de eicel en na deling van de in beide cellen aanwezige chromosomen, begint het nieuwe leven aan zijn ontwikkeling en ontstaat na bebroeding de nieuwe generatie.

Van technische bijzonderheden omtrent chromosomen- en celdeling, gametenvorming enz., meen ik mij te mogen onthouden, aangezien een complete beschrijving daarvan dit boekje te omvangrijk zou maken. Bovendien verschijnen in ons bondsorgaan herhaaldelijk artikelen, die dit onderwerp uitvoerig behandelen.

Op het einde van de 17e eeuw, toen de Nederlander van Leeuwenhoek, lakenkoopman en natuurkundige te Delft, de

microscopie construeerde, waarmee hij de bacteriën, de spermatozoën, de infusoriën en de bloedlichaampjes ontdekte, werden daardoor ook anderen geïnspireerd om het microlevens te bespieden. De gebroeders Hertwich konden in 1875 de bevruchting waarnemen van een zeeëgel. Sedertdien heeft de wetenschap zich intensief met het wonder der voortplanting bezig gehouden.

De Teelt

De teelt van zangkanaries is een hobby die reeds eeuwenlang wordt beoefend en die vooral de laatste jaren voor velen een vorm van vrijetijdsbesteding is geworden.

Indien men eenmaal met deze hobby is begonnen kan men hem niet meer missen. Iedere periode van het kweekjaar is voor de liefhebber een interessante beleving en hoe langer men deze sport beoefent, hoe interessanter het wordt. Het mooie van deze hobby is, dat men het thuis kan doen, waardoor in tegenstelling tot veel andere takken van sport, het gezinsleven geen schade ondervindt.

Bijna iedereen heeft wel een hoekje, een kamer, een zolder, een tuin of een schuur, waar men deze liefhebberij kan uitleven en indien meerdere huisgenoten zich voor de hobby interesseren, zal dit zelfs het gezinsleven in hoge mate ten goede komen.

Ik zal trachten de verschillende handelingen, die nodig zijn om een succesvolle teelt te kunnen verwachten, aan de hand van mijn veertigjarige ervaring, te omschrijven.

Beginnen wij met de aankoop van kweekvogels. Alle begin is moeilijk en ook dit begin is voor de liefhebber, die alle ervaring en kennis van de zangvogel mist, een slag in de ruimte. Immers, ook de vogelkwekers zijn mensen met goede en slechte eigenschappen, die het lot van de nieuwkomer in handen hebben. Het is derhalve gewenst om, alvorens tot aankoop over te gaan, eens bij verschillende liefhebbers te informeren en naar de persoon, en naar de stam, waarvan men zijn vogels wil betrekken. Neem desnoods een vertrouwd en bekwaam liefhebber in de arm en laat hem de voor U bestemde vogels uitzoeken. Dat uitzoeken is vakwerk, dat de beginner zelf niet kan doen. Ga daarom liever voorzichtig te werk, om te kunnen beginnen met vogels, waarvan U kunt verwachten dat zij een goede kwaliteit nateelt zullen opleveren.

Waarom moet worden gelet?

De stam. Vogels uit een prima stam kunnen goede nateelt opleveren. Vogels uit een goede stam zijn vogels met een diepe zang, goede waterslag, liefst in verschillende vormen met weinig of geen zangfouten. De kwaliteit van een stam kan worden vastgesteld aan de hand van tentoonstellingsuitslagen en keurlijsten.

Het postuur. Te kleine vogels wijst op degeneratie. Derhalve moeten de vogels de volgende eigenschappen vertonen: groot, levendig in beweging, brede borst, heldere ogen, goed bevederd, vlijtige zang voor wat betreft de mannen. De vrouwtjes behoren, behoudens de zang, eveneens deze eigenschappen te bezitten.

De huidkleur. Men blaze bij het uitzoeken de buikbevedering opzij en lette op gezonde lichaamskleur, d.i. de kleur van de mensenhand. Blauwe vlekken op de buik duiden op leverziekte; een te rode kleur duidt op ingewandsziekte. De betekenis van deze ziekteverschijnselen zal ik nader in dit boekje beschrijven.

Ademhaling. De ademhaling mag niet hoorbaar zijn als we de vogel in de hand hebben. Een hoorbare ademhaling wijst op ademhalingsziekte, zoals asthma, bronchitis e.d.

Algemeen. Geen gekruiste vleugels, geen scheve of slappe poten en geen scheve of ontbrekende tenen. Van vogels, die vorenstaande kritiek kunnen doorstaan, mag men verwachten, dat zij geschikt zijn om goede nateelt op te leveren.

Het is gewenst de vogels reeds in het najaar of in de winter te betrekken om deze aan hun nieuwe omgeving, de voeding enz. te gewennen, voordat de eigenlijke teelt begint.

De kweektijd loopt ongeveer van maart t/m juni. Liefhebbers, die over een verwarmde kweekruimte beschikken, kunnen, indien zij een temperatuur van 65 a 70 graden Fahrenheit kunnen houden, wel eind februari beginnen met de teelt. In een buitenvolière of in een onverward vertrek kan men beter wachten tot de temperatuur een zomers karakter krijgt, aangezien te lage temperaturen oorzaak kunnen zijn van legnood bij de vrouwtjes en afsterven van kleine jongen in het nest.

Te laat in het seizoen geboren jongen hebben een te korte tijd voor hun ontwikkeling, alvorens de ruiperiode begint. Eind juli en augustus ruien de meeste kanaries. De jonge vogels verwisselen dan hun dons- en dekveren maar behouden hun staart- en slagpennen. De overjarige vogels verwisselen al hun veren.

Keren wij terug tot de eigenlijke teelt, dan onderscheiden wij drie methoden van kweken, n.l.: paarbroed, wisselbroed en vluchtbroed.

Paarbroed bestaat daarin, dat wij een man en een pop tezamen in een broedkooi plaatsen en deze gedurende het gehele broedseizoen bij elkaar laten. We hangen een nestbakje aan of in deze kooi en verstrekken nestmateriaal. Maken de vogels een goed nest, dan laten we hen begaan. Het komt echter nog al eens voor, dat de vogels een slordig nest maken en eenvoudig hun eieren in de lege nestbak deponeren. In het laatste geval helpen we hen even en maken zelf een goed rond nestje, dat na het leggen van het eerste ei door de vogels intact wordt gehouden. Als alles normaal verloopt, voeren man en pop de jongen tot deze zelfstandig en volwassen zijn. Zodra de jongen zelf eten, kunnen zij in een liefst grotere vliegkooi worden overgebracht en kan de pop aan een nieuw nest beginnen.

Vaak gebeurt het echter, dat de pop reeds opnieuw eieren gaat leggen, terwijl de jongen nog niet zelfstandig zijn. In zulke gevallen kan men, nadat de pop het eerste ei heeft gelegd, de man met de jongen in een andere kooi plaatsen, totdat de jongen geheel zelfstandig zijn. De eieren die de pop dan nog zal leggen zijn n.l. reeds

bevrucht en de man kan weer bij de pop worden gelaten, voor het tweede broed. Op deze wijze kunnen zelfs drie broedsels in één seizoen worden verkregen.

Bij deze wijze van paarbroed kan het echter voorkomen, dat de man zich niet als een goede vader gedraagt. Het nest verstoren, de pop lastig vallen op het nest, kleine jongen uit het nest trekken, zijn enkele van de misdragingen, die sommige mannen ongeschikt maken voor het verblijf in de broedkooi. In een van deze gevallen nemen wij de man weg en laten wij de pop alleen de jongen grootbrengen.

Wisselbroed Bij deze broedwijze plaatsen wij twee a drie poppen, ieder in een aparte broedkooi. Wij geven hen nestbakjes en nestmateriaal en zodra wij zien, dat een dezer poppen druk bezig is met nestmaken, plaatsen wij de man bij haar in de broedkooi, liefst tegen de avond. Indien de man de pop treedt, kunnen we hem weghalen en reserveren voor een volgende pop. Indien na twee a drie dagen het eerste ei nog niet is gelegd, herhalen we het bijzetten van de man. Indien het eerste ei gelegd is, is bijzetten niet meer nodig, aangezien de volgende eieren dan ook reeds bevrucht zijn. Met de andere poppen handelen we op dezelfde wijze. In dit geval laten wij de poppen geheel alleen de jongen grootbrengen.

Voordelen van wisselbroed zijn o.m.: meer eenheid in de zang der jonge mannen, hetgeen invloed heeft op een vlotte zangopleiding. Minder mannen gebruiken voor de teelt, waardoor wij alleen de beste exemplaren benutten, hetgeen invloed heeft op de kwaliteit van de nateelt. Nadelen van wisselbroed kunnen zijn, dat de pop voor de tweede maal eieren gaat leggen, terwijl de jongen nog niet zelfstandig zijn. In dit geval moeten wij de eieren wegdoen, omdat wij op de eerste plaats de jongen die wij reeds hebben, moeten behouden. De pop kan, tengevolge van het weer broedrijp worden, de jongen gaan plukken. Dit euvel kan zo erg zijn, dat de jongen in één dag totaal kaal worden geplukt, tengevolge waarvan zij veel te lijden hebben van koude, bloedverlies en het opnieuw vormen van hun verenpak. In laatstbedoeld geval zijn we genoodzaakt de jongen van de pop te scheiden, doch zo, dat de pop de jongen door de afscheiding kan voeren. Door het plaatsen van een bakje met eivoer en gekneusde zaden in de afdeling waar de jongen zitten, kunnen wij bevorderen, dat de jongen vlug zelfstandig worden en kan daarna de pop aan haar tweede legsel beginnen, nadat wij de man tijdig bij haar hebben toegelaten.

Vluchtbroed Deze wijze van broeden is voor de kweker wel de

meest gemakkelijke. Men plaatst een aantal poppen, naar verhouding tot de grootte van de vluchtkooi of volièrè, in deze ruimte. Wij hangen een aantal nestbakjes op, doch steeds enkele meer dan het aantal poppen; geven nestmateriaal en doen vervolgens een aantal mannen in dezelfde ruimte, echter liefst een oneven aantal. Dit laatste omdat bij het paren de mannen elkaar dikwijls storen en onvruchtbaarheid van de eieren daarvan het gevolg kan zijn. Indien zich ernstige vechtpartijen voordoen tussen bepaalde vogels, dienen wij in te grijpen en de vechters te verwijderen. Ook indien meerdere poppen eenzelfde nest ingebruik nemen, moeten wij de dubbele verwijderen. Overigens kunnen wij weinig doen aan de gang van zaken en laten derhalve alles rustig op zijn beloop.

Hoe groter de volièrè of vluchtkooi is, hoe minder de vogels elkaar zullen storen. In een volièrè met veel beplanting, zoals klimop, coniferen, zelfgemaakte heipartijen tegen de wand, zal het verloop van de teelt gunstiger zijn dan in een volièrè waarin alleen nestbakjes zijn opgehangen. In een volièrè met veel beplanting zullen de vogels zelf hun nestplaats kiezen en hun nesten bouwen, daar waar zij het minst door anderen worden gestoord.

Voordelen van vluchtbroed zijn o.m.: weinig arbeidsintensief. De kweker heeft voor alle vogels slechts één bak zaad, één bak eivoer en één bak water te verzorgen.

Bij het uitvliegen der jongen zullen de mannen deze voeren tot zij zelfstandig zijn en kan de pop ongestoord aan een tweede legsel beginnen, hetgeen ook meestal bevrucht zal zijn. Op deze wijze kan met weinig moeite een grote nateelt worden verkregen. Nadelen van deze broedwijze zijn er echter ook, en wel dat de kweker geen enkele controle heeft op de afstamming van zijn jonge vogels; tenzij hij in zijn vlucht slechts kweekt met één man en enkele poppen. Doordat in een volièrè jonge en oude mannen en poppen het gehele seizoen bij elkaar zitten en in een buitenvolièrè dikwijls nog geluiden opvangen van andere wildvogels, zullen in het algemeen de vogels, die in de volièrè worden gekweekt, ruwer worden in hun zang dan vogels, die in een geselecteerde kwekerij worden grootgebracht.

De voeding bij de teelt

Dat de voeding bij de opfok van jonge vogels anders moet zijn dan van de kanarie in de huiskamer is wel logisch. Immers, ook wildvogels, die gewend zijn te leven van een zaadmenu, zoeken voor hun jongen tijdens de opfok een geheel andere voeding, die meestal

bestaat uit dierlijk voedsel. Ook kanaries hebben in hun groeitijd behoefte aan veel dierlijk voedsel. De kanarie voert zijn jongen, in tegenstelling tot andere vogels, die het voer in de bek aanbrengen, uit zijn krop, waar het wordt voorverteerd en vervolgens, vooral bij pasgeboren jongen, als een papje wordt uitgebraakt in het bekje van de jonge vogel. Zo went het jonge dier langzaam aan het zelf verteren van het voedsel.

Weliswaar zitten in de verschillende zaden de voedingsstoffen, die de vogel voor instandhouding van zijn lichaam nodig heeft, maar voor de opbouw en de groei van het jonge wezen is een extra aanvulling van dierlijk voedsel nodig. De vorm, waarin wij dit dierlijk voedsel verstrekken, kan zeer uiteenlopend zijn. De handel biedt ons de laatste jaren een grote keuze uit preparaten, die meer of minder geschikt zijn als aanvulling op het zaadmenu en waarmede soms gunstige resultaten bij de opfok van kanaries worden verkregen. De oudere kwekers maakten vroeger, en ook nu nog, meestal hun eigen samenstelling van het z.g. eivoer. Hard gekookt ei, gemalen beskuit of wittebrood, wat honing en vet zijn ingrediënten, die ook nu nog veel worden gebruikt en waarop de jonge vogels goed gedijen. Het ei is hierbij wel het meest belangrijke bestanddeel, aangezien het ei, samen met de zaadvoeding, bijna alle stoffen bevat die de jonge vogel nodig heeft voor zijn ontwikkeling. Zoveel hoofden zoveel zinnen, geldt ook voor de kanariëkwekers, die ieder hun eigen methode hebben bij de samenstelling van eivoer. Alle samenstellingen kunnen echter goed zijn, indien het voer licht verteerbaar is en het verder alle stoffen bevat, die voor de groei van de jonge vogel nodig zijn. Dat kalk in deze voeding niet mag ontbreken is vanzelfsprekend voor de opbouw van het beenderstelsel. Een mengsel gelijke delen van phosphorzure en melkzure kalk is daartoe zeer geschikt. Ook het protoplasma van plantengroen mag bij de opfok niet ontbreken.

Andijvie, sla, maar vooral het bekende vogelmuur, kunnen daartoe worden gebruikt. Echter een uitdrukkelijke waarschuwing bij gebruik van groenten uit tuinen waar met insectenwerende middelen wordt gespoten, moeten wij hierbij geven, aangezien onze vogels zeer gevoelig zijn voor deze insecticide en na opnemen daarvan meestal ten dode zijn opgeschreven.

Zijn de jonge vogels zelfstandig en eten zij goed zaad, dan dient het ei in zelfgemaakt eivoer te worden verminderd, aangezien te zwaar eivoer bij zelfstandige jonge vogels, door het opwekken van zuren in de ingewanden, ingewandziekte (darmcatarrhe) kan veroorzaken.

De slijmvliezen in de darmen worden ontstoken, de voedselabsorptie wordt verstoord, de vogel vermagert, heeft dikke ingewanden, een

gezwollen achterlijf en is ten dode opgeschreven. Voor deze vogels derhalve weinig ei en veel goed zaad.

Voor het zelfstandig worden van de uitgevlogen jonge vogels is het gewenst, deze niet terstond bij oudere vogels in de vlucht te plaatsen, doch in een z.g. babyvlucht te laten verblijven tot de zelfstandigheid geheel is voltooid.

Het ringen

Om controle te hebben op de afstamming van onze vogels en om te kunnen meedoen op een zangwedstrijd, moeten onze vogels van een vaste voetring (bondsring) worden voorzien.

Het aanleggen van de voetring moet plaats hebben als de jonge vogels $\pm$ 5 à 6 dagen oud zijn, met dien verstande, dat het ene nest eerder en het andere later moet worden geringd, afhankelijk van de groei der vogels.

In het algemeen legt men de ringen niet aan, voordat de ontlasting der jonge vogels op de rand van het nest wordt gedeponeerd. Dit om te voorkomen dat de ouders bij het verwijderen van de ontlasting uit het nest, ook de ringen van de pootjes der jongen verwijderen. De ring wordt aangeschoven over de drie voortenen tezamen en vervolgens over de naar achteren gedrukte achterteen.

Na het ringen legt men de jongen zodanig in het nest, dat de ringen zo weinig mogelijk zichtbaar zijn.

Voeding en verzorging gedurende de wintermaanden

Het komt nog al eens voor, dat de intentie van de kweker verslapt, zodra de wedstrijden achter de rug zijn.

De spanning is er af en het duurt nog enkele maanden, alvorens hij zich op de nieuwe generatie moet gaan toeleggen. Deze periode echter, is even belangrijk als elke andere periode van het jaar en eist de volle aandacht van de kweker voor zijn vogels.

Reinhouden van vluchten en kooien, voeding en verzorging, dienen zorgvuldig te geschieden, wil de kweker kunnen rekenen op een goede kweek in het volgende seizoen.

Juist in de winter wordt de grondslag gelegd voor een goed kweekjaar en kwekers, die slechte resultaten hebben in de kweek, hebben dit dikwijls aan de slechte winterverzorging van hun vogels te danken. Bij een goede voeding, bestaande uit prima zaden, een weinig ei- of krachtvoer en dagelijks wat groen of fruit, zullen de

vogels de krachten kunnen verzamelen om in de kweektijd hun plichten te kunnen doen.

Op tijd badwater zal hun conditie bevorderen.

Bij slechte winterverzorging gaan de vogels in de kweek, zonder reserve aan kracht en levenslust.

Voor de poppen is een koude overwintering te verkiezen boven verwarming.

Vogelluis

De vogelluis is de grote vijand van elke kanariekwaker. De broedtijd van 13 dagen is voor de vogelluis een unieke gelegenheid om zich bij de hoge en constante temperatuur in het nest te ontwikkelen en te vermenigvuldigen; terwijl de voortdurende aanwezigheid van de broedende pop een prachtige voorraad voor de luis oplevert.

De kleine, grijze parasieten, die rood worden als zij verzadigd zijn van het bloed van de vogel, zijn in staat de moedervogel in de broedtijd totaal te doen verzwakken, zodat deze niet meer in staat is de komende jongen goed te verzorgen.

Het meest funeste is, indien de luis zich kan voeden met het bloed van de pas geboren jongen. Binnen enkele dagen ziet men de jongen door gebrek aan bloed verbleken en de dood laat niet lang op zich wachten.

Ook de grotere jongen in het nest zijn niet in staat om de aanwezigheid van veel luis te overleven.

Hoe de luis ontstaat, daar zullen we ons niet in verdiepen, aangezien ook de biologen het daaromtrent niet eens zijn. Hoe wij de aanwezigheid van luis kunnen voorkomen en bestrijden, dat moet onze volle belangstelling hebben, omdat daarvan het al of niet slagen van onze kweek kan afhangen.

De aanwezigheid van luis kan men constateren aan sigarenasachtige plekje en stippen op plaatsen, waar de luis zich in de kooi of omgeving kan verbergen. Deze vlekjes worden gevormd door de ontlasting en de neten van de luis, die zich in de naaste omgeving schuilhoudt. In kieren van kooien, aan einden van zitstokken, achter een latje enz. kan men dan de rode parasiet aantreffen, die zich gedurende de nacht aan het bloed van onze vogels tegoed heeft gedaan.

Een ander kenmerk voor het aanwezig zijn van luis is, dat de vogel na het gaan slapen op de stok onrustig is, veel in zijn veren pikt, waarbij dikwijls de schouderveren worden beschadigd.

In het nest kan men aan de bekjes van de jongen zien of luis aan-

wezig is. Zodra de bekjes verbleken, is dat een aanwijzing van bloedverlies door luis.

De bestrijding van luis moet reeds beginnen gedurende de winter in de vluchten en e.v. in de zangkooitjes. In de handel zijn verschillende preparaten verkrijgbaar in poedervorm en vloeibaar, die voor dat doel geschikt zijn. Er zijn zelfs preparaten, die bij gebruik een jaar lang nawerken, maar meestal dient men bij het gebruik van deze laatste, de vogels enige tijd uit de kooi of vlucht te verwijderen. De winkelier zal U hieromtrent kunnen inlichten.

Spuit of bestuif echter nooit de vogel zelf, omdat de vogel overdag geen luis bij zich heeft en het middel schadelijk voor hem kan zijn, indien het op zijn lichaam wordt aangebracht. Ook eieren en kleine vogels in de nesten, niet bespuiten of bestuiven. Bewerk vooral kieren en naden van de kooi en de einden van de zitstokken. Bij aanvang van de kweek, de kooien reinigen en ieder jaar opnieuw bestrijken met zuivere witkalk, waarin geen bleek- of kleurmiddel mag zijn verwerkt.

Ook de nestbakjes met witkalk bewerken en alles laten drogen, alvorens de vogels in de kooi te plaatsen.

Onder de nesten mag wat derrispoeder worden gestrooid, dat echter niet met de jonge vogels in aanraking mag komen. Ook na al deze maatregelen controleren wij steeds de nesten en indien luis wordt gevonden, de jongen overleggen in een zelfgemaakt schoon nest. Bij dat overleggen bekijken wij de jonge vogels onder de oksels van hun vleugeltjes en indien nodig blazen wij daartegen, omdat zich op die plaats meestal luis bevindt, die men met de vogel in het nieuwe nest zou kunnen overbrengen.

Belangrijk is echter, de vogels luisvrij in de broedkooi te brengen, wat men kan bereiken, door gedurende de winter de bestrijding van luis intensief te bewerken. Men dient daarbij ook te weten, dat de neten van de vogelluis goed zijn ingekapseld en vele maanden in deze toestand kunnen leven. Strenge kou en hoge temperaturen deren hen niet en zij komen te voorschijn, zodra de omstandigheden gunstig voor hen zijn.

Een andere parasiet, die de vogels kan plagen, is de z.g. teek. Een doorzichtige, dunne en ± 5 mm lange parasiet, die zich vastzet aan de veren van de vogel, kan jeuk veroorzaken die hem hindert.

Deze parasiet kan goed worden bestreden met veel badwater, waarin een weinig soda is opgelost.

Natuurlijk zijn er vele andere middelen om vogelluis met succes te bestrijden. Ik heb mij echter bepaald tot die middelen, waarmee ik steeds succes heb gehad in de eigen kwekerij.

De zangopleiding

De meest spannende en interessante periode van het jaar is voor de zangkanariekweker de periode van de zangopleiding.

Een vraag die onder liefhebbers vaak gesteld wordt is: wanneer begint de zangopleiding? Ik zal trachten deze belangrijke vraag naar beste weten te beantwoorden. Evenals bij de mens de educatie begint bij zijn geboorte, begint ook bij de waterslager de zangvorming bij de geboorte of eigenlijk nog daarvoor.

Immers, de kwaliteiten van de oudervogels en de samenstelling van de fokparen zijn bepalend voor de kwaliteit van het zangvermogen, dat de jonge vogel in zich draagt.

Zang is nu eenmaal een erfelijke eigenschap, die door de ouders op de jongen wordt overgedragen. Oudervogels van slechte zangkwaliteit kunnen, ook bij de beste opleiding, geen jongen van goede zangkwaliteit voortbrengen.

Uitgaande van de veronderstelling, dat goede kweekparen zijn gebruikt, kan door de zangopleiding het goede in de vogels worden gecultiveerd en kunnen de e.v. slechte eigenschappen tot een minimum worden teruggebracht.

De vraag zou kunnen worden gesteld: hebben jonge vogels uit een goede gangstam dan nog opleiding nodig, als de zang een erfelijke eigenschap is? Het antwoord is: zeer zeker, omdat naast de erfelijke aanleg, deze vogels ook aanleg hebben om toonstukken aan te leren, die hen van buitenaf worden bijgebracht. Wij noemen dat aangeleerde zang. Ook hebben vogels de neiging om fouten, die wij in zangvogels niet wensen, als echte kwajongens van elkaar of van andere vogels over te nemen én deze in hun lied vast te leggen.

Zelfs in de periode dat jonge mannetjes zelf nog niet zingen, zijn zij, blijkens proefnemingen, reeds ontvankelijk voor geluiden en e.v. fouten, die andere vogels in hun omgeving ten gehore brengen.

De kweker, die denkt dat hij geen aandacht aan de zang van zijn jonge waterslagers hoeft te besteden, voordat deze zijn opgekoooid, zal ervaren, dat de zang, inclusief de fouten, zich reeds zodanig in de jonge vogels heeft vastgelegd, dat deze niet meer is te corrigeren. Reeds terstond nadat de jonge vogels in de vlucht zijn geplaatst, begint de studie bij de mannetjes en reeds in deze periode moeten wij zorgen dat deze geen toonstukken horen, die wij niet wensen in hun lied.

Indien het mogelijk is, scheiden wij in deze periode reeds de mannen van de poppen, teneinde de jonge mannen de gelegenheid te geven hun studie voort te zetten, zonder dat zij herhaaldelijk door de popjes daarbij worden gestoord.

Een euvel is vaak, dat jonge stoeiende vogels elkaar in de vluchtkooi de veren uitplukken en elkaar tot bloedens kunnen verwonden bij het uittrekken van nieuwe pennen. Om dit te voorkomen moeten wij zorgen voor veel afleiding, die kan bestaan in het aanbrenge van stukken touw, waar de vogels graag aan pluizen. Hele of stukken van gekookte eierschalen, zijn een gewild object om aan te knabbelen. Een handvol onkruidzaden, uitgestrooid op de bodem, houdt hen bezig met zoeken naar de lekkerste zaadjes. Deze en dergelijke middelen dienen wij aan te wenden om beschadiging en verlies van vogels te voorkomen, vooral als de vluchtkooi of volière druk bevolkt is.

Zo mogelijk plaatsen wij een goede voorzanger, hetzij tussen de jongen in de vlucht, hetzij daarbuiten, doch zodanig, dat de jonge vogels zijn lied kunnen horen. Onder een goede voorzanger verstaan wij een vogel met diep orgaan, goede watertoeren, w.o. klokkende en bollende waterslag of een van beide, goede bijtoeren en zo min mogelijk fouten.

Heel belangrijk is hierbij dat de voorzanger geen stamvreemd lied zingt, m.a.w. de voorzanger moet een lied zingen, waarvoor de jongen de erfelijke aanleg bezitten.

Een stamvreemde voorzanger zal in het algemeen, ook al is hij van goede kwaliteit, de zang van de jonge vogels niet ten goede komen. Wij zagen reeds dat de zang een erfelijke aangelegenheid is. De toervorming en de diepte houden nauw verband met de structuur van het strottenhoofd en de stembanden van de vogel. Indien de jonge vogel een lied moet zingen, waarvan hij de erfelijke aanleg niet bezit, zal dit nooit een waardevol lied kunnen worden. De aangeleerde toonstukken liggen hem niet en hij zal, ook op latere leeftijd tot andere toonstukken kunnen overgaan. Indien de jonge vogel echter in zijn jeugd zijn stamlied wordt voorgezongen, zal hij niet alleen snel vorderen, maar ook in zijn latere leven dit stamlied behouden. Het heeft derhalve geen zin om een voorzanger aan te kopen uit een andere stam, om daarmee het lied van jonge vogels te verbeteren.

Voor het geval wij zelf niet over een goede voorzanger beschikken en geen stamverwante voorzanger kunnen krijgen, is het beter, de jonge vogels zonder voorzang te laten studeren. Vaak heb ik op deze wijze goede resultaten bereikt. Het komt zelfs voor dat door deze eigen studie de jonge vogels mooier worden dan de ouders.

Bij het opleiden zonder voorzang moet de kweker echter wel meer aandacht aan de studenten besteden en meer intensief selecteren op fouten en verkeerde toonstukken. Daarom is een zekere zangkennis onontbeerlijk. Trouwens zonder zangkennis blijft de

opleiding van jonge vogels altijd een moeilijke aangelegenheid en kan alleen dan tot goede resultaten leiden, als men kweekt met vogels uit een goed doorfokte stam.

Het opkooien

Ongeveer half oktober breekt de periode aan, waarin de jonge mannen overgaan van het zingen van toeren in stukken en brokken, naar het brengen van hun complete lied. Deze periode is de tijd dat het opkooien moet geschieden.

Wij plaatsen daartoe de jonge mannen in een vooraf goed schoon-gemaakte bondskooi. Deze kooi plaatsen wij in een kast (z.g. zang-kast) of muurplank en zetten de vogels van dezelfde ouders zoveel mogelijk naast elkaar. Na enkele dagen zetten wij tussen de kooitjes een karton of plankje, zodanig, dat de vogels elkaar niet kunnen zien. Hebben wij een goede voorzanger, dan plaatsen wij hem tussen of voor de jonge mannen en dan begint binnen enkele dagen het koor aan de algehele vervolmaking van het lied.

Selectie kan ook hier noodzakelijk zijn, omdat het kaf onder het koren, in dit geval de slechtere vogels, altijd trachten, door het zingen van hoge en scherpe toonstukken, neuzige en vervormde toeren, de boventoon te voeren, hetgeen een nadelige invloed heeft op het geheel. Zulke slechte vogels verwijderen wij dan ook zo spoedig mogelijk en geven hen een plaatsje apart, buiten het gehoor van de stam. Indien de jonge zangers te hard van stapel lopen en teveel hoge toonstukken gaan zingen, kunnen wij door middel van een gordijn het licht temperen en hen zodoende tot bedaren brengen. Bij de ene stam is het nodig dat wij hen behoorlijk verdonkeren, terwijl een andere stam met een lichte afscheiding kan volstaan. In ieder geval verdonkeren wij niet meer, dan nodig is om een rustige zang te verkrijgen. Te zware verdonkering verzwakt de vogels enigszins en kan bij een stam met diepe zang, een zekere matheid in de klank veroorzaken, die de muzikale waarde van het lied kan doen dalen.

Africhten voor de wedstrijd

Drie a vier weken voor de wedstrijd beginnen wij aan het uitzetten van onze zangers. Wij nemen de kooitjes uit de zangkast en plaatsen deze op elkaar, zodat de vogels elkaar niet kunnen zien. Aanvankelijk kunnen wij de vogels, gedurende ± een half uur op een tafel in onze huiskamer plaatsen, om ze te wennen aan de andere omgeving, andere mensen enz. Steeds zetten wij de vogels uit bij

lamplicht, aangezien ook de keuring steeds bij lamplicht plaats vindt. Bij het naderen van de wedstrijd en indien de vogels op de tafel goed gaan doorzingen, zetten wij de vogels ook uit in andere vertrekken, om hen ook met een wisselende omgeving vertrouwd te maken.

Bij het uitzetten moeten wij er rekening mee houden, dat in de keurkamer meestal kale lampjes worden gebruikt. Indien de vogels altijd zijn uitgezet bij afgeschermd lamplicht, kan het gebeuren, dat zij tijdens de keuring het gehele half uur dat zij voorstaan, naar het scherpe pitje gaan zitten kijken en niet tot zingen komen, uit angst voor het lampje. Het africhten der vogels moet er steeds op gericht zijn dat zij vertrouwd geraken met de omstandigheden, die in de keurkamer aanwezig zijn.

Bij het verplaatsen van de vogels binnenshuis kan men gebruik maken van een doos of koffer, om de omstandigheid bij de keuring te benaderen.

De wedstrijd

De zangwedstrijd is voor iedere kweker het hoogtepunt van zijn liefhebberij. Men is gauw geneigd de kwaliteit van de eigen vogels te overschatten, maar het is op de zangwedstrijd, waar een onbevooroordeelde keurmeester bepaalt, welke vogel de beste en welke de minste is.

Hij kan dit echter alleen doen wanneer de vogels hun lied vlot zingen. Daarom is het van zo groot belang, dat de vogels vóór de wedstrijd een zodanige training hebben gehad, dat met redelijkheid mag worden verwacht, dat zij voor de keurmeester vlot zullen zingen. Als keurmeester ervaar ik bij zo goed als iedere keuring dat vogels, die overigens van goede kwaliteit zijn, slecht getraind voor ons worden gebracht en slechts met stukjes en brokjes, of in het geheel niet zingen, tengevolge waarvan de kweker zijn moeite van het gehele jaar beloond ziet in een desillusie.

Zangkennis

In vergelijking met de literatuur, waarover de liefhebbers van kleurvogels beschikken, (denken wij aan de boeken van Veerkamp en Martin Weyling), beschikt de liefhebber van waterslagers over geen enkel boekwerk. Er is slechts één boekje, n.l. dat van dhr. Peleman, dat echter als verouderd kan worden beschouwd en dat, voorzover mij bekend is, reeds vele jaren niet meer in de handel is.

Dit feit vooral heeft mij ertoe gebracht, om althans iets te brengen, teneinde gemis aan lectuur op dit gebied te compenseren. Naast praktische ervaring is toch ook de theorie van de zang onontbeerlijk voor een goede zangkennis, terwijl het zonder goede zangkennis niet mogelijk is om de cultuur van waterslagers op een hoger plan te brengen.

De veredeling van de waterslager houdt derhalve nauw verband met de kennis van het lied, de toeren, de afwijkingen en de fouten. Zonder gedegen theoretische en praktische zangkennis is het niet mogelijk de vogels in de goede richting te kweken en op te leiden en de vele afwijkingen en fouten uit de stam te weren. Zangkennis kunnen wij samenvatten in de navolgende begrippen:

- 1e. Het kennen en begrijpen van het doel der zangveredeling.
- 2e. Het bepalen der zangtoeren met naam.
- 3e. Het vaststellen van de waarde van de toer volgens de gebruikelijke normen.
- 4e. Het kennen van fouten, die schade doen aan de welluidendheid van het lied en de minwaarde daarvan bepalen.

Voor zangkennis is nodig een meer of minder ontwikkeld muzikaal gevoel, terwijl technische muziekkennis geen vereiste is.

Zangkennis kan men verkrijgen door:

- 1e. Studie van de theorie van de zang.
- 2e. Praktische oefening in het gehoor van de vogels.

Zonder beoefening van de twee laatste opgaven is een gedegen zangkennis niet mogelijk. Zangkennis is voor de liefhebber niet alleen nodig om het lied van zijn vogels in de juiste richting te leiden, maar maakt ook, dat de kweker veel meer geniet van zijn vogels, dan wanneer hij hun lied niet verstaat. Het is te vergelijken met het kijken naar een voetbalwedstrijd. Naar verhouding men beter de spelregels kent, geniet men meer van het spel. Wat is zang? Een vraag, waarvan wij op de eerste plaats een duidelijk begrip moeten hebben. Dit begrip kunnen wij samenvatten in het volgende antwoord: Zang is een combinatie van verschillende erfelijke of aangeleerde toeren, die door de vogel tot een lied worden samengesteld. Enkele fluiten, enkele roepen of een enkel toertje is derhalve geen zang en wordt niet als zang aangemerkt.

Zang is erfelijk, doch is ook vatbaar voor aanleren van niet erfelijke toonstukken, die de vogel van buitenaf worden bijgebracht. Zang is een uiting van mannelijke geslachtsdrift, vandaar dat poppen weinig of niet zingen. De zang van de zangkanarie is een kunstgezag,

door mensen opgebouwd en veredeld.

De zang van de waterslager moet derhalve beschaafd zijn en er mag niets in voorkomen, wat het gehoor kwetst, anders zou er geen sprake zijn van kunst. Zang wordt verdeeld in zangtoeren. Zangtoeren worden verdeeld in toongrepen. Toongrepen worden verdeeld in klinkers en medeklinkers. Tot goed begrip van deze verdeling neem ik een voorbeeld in onze taal. Wij kennen zinnen, die worden verdeeld in woorden. De woorden worden verdeeld in lettergrepen, en de lettergrepen worden verdeeld in klinkers en medeklinkers. Deze verdeling is dezelfde, als die wij toepassen bij het gezang van onze vogels.

De klinkers of grondtonen in het kanarielied zijn: evenals in het alfabet de klanken a, e, i, o, u, en bovendien de combinaties oe en eu. De medeklinkers zijn dan: b, c, d, g, h, j, k, l, n, r, s, t, w, en z. De klinkers en medeklinkers bepalen de benaming van de toongreep. Voorbeeld: tjokken zijn op elkaar volgende toongrepen met de medeklinkers tj de klinker o en de medeklinker k. Op dezelfde wijze, maar dan in andere combinaties, worden alle toongrepen in het waterslagerlied samengesteld en zo wordt de benaming van de toongreep vastgesteld. Een aantal van deze toongrepen vormt de toer.

De tekst van de toongrepen (klinkers en medeklinkers) vormt, met de beweging in de grondtoon, de z.g. structuur of de bouw van de toer. Door de beweging in de grondtoon kan de toer n.l. een bepaald karakter krijgen. Een knor, die b.v. waterig is, ontleent dat water in de beweging van de klinker of grondtoon. Zo kan elke toer een bepaald accent krijgen door een beweging in de grondtoon.

De opeenvolgende toeren vormen het lied.

Beoordeling van de toer door de keurmeester

De beoordeling van een toer (waardebepaling) berust op een erkend systeem, d.i. het keursysteem. Het keursysteem is een door de bond voorgeschreven (thans internationale) spelregel, waaraan de keurmeester zich bij het beoordelen van elke toer van het waterslagerlied heeft te houden. Evenals bij elke andere sport de scheidsrechter gebonden is aan de spelregels, zo is ook de keurmeester gebonden aan het systeem, dat door de bond is vastgesteld.

Dat het keursysteem thans internationaal door de C.O.M. is vastgesteld, is van zeer grote betekenis, aangezien onze vogels thans in alle aangesloten landen op gelijke wijze worden beoordeeld.

De waarde van een toer wordt bepaald aan de hand van de navolgende normen.

1e. *De klassificatie*: d.w.z. iedere toer wordt in het keursysteem geplaatst in een klasse, b.v. klokkende waterslag met maximum 12 punten en knor 6 punten. Hieruit volgt, dat een knor, ook in zijn beste vorm niet hoger komt dan 6 punten, terwijl klokkende waterslag in zijn allerbeste vorm 12 punten zou kunnen behalen.

2e. *Toondiepte*: elke vogel kan hoge tonen zingen en het is derhalve geen kunstprestatie, om een vogel te kweken met alleen hoge toonstukken. Toondiepte daarentegen is niet alleen veel mooier, maar is ook tevens een element, waaraan kweekkunst ten grondslag ligt en dient derhalve te worden beloond.

3e. *De toonvolheid*: een toon kan diep zijn en toch weinig klankgehalte bezitten. Het is vanzelfsprekend, dat slechts een toer die diep en tevens klankvol is, de hoogste waarde kan bereiken.

4e. *De kracht*: een toer kan diep en klankvol zijn maar met zo weinig kracht worden gezongen, dat hij nauwelijks hoorbaar is. Derhalve is ook dit element van invloed op de waarde die aan de toer kan worden toegekend.

5e. *De lengte van de toer*: Een toer kan alle elementen in zich hebben voor een hoge waarde, maar kan zo kort worden gezongen, dat hij slechts weinig indruk op de toehoorder maakt. Het is daarom dat aan zulk een toer geen hoge waarde kan worden toegekend.

6e. *De afwisselingsmogelijkheid*: Een toer kan door dezelfde vogel in verschillende vormen worden gezongen, met verschil in klinkers en medeklinkers. Indien meerdere vormen van b.v. klokkende waterslag of andere toeren in goede kwaliteit, in eenzelfde lied worden gebracht, dient voor deze variatie een hoger puntental te worden toegekend.

De hiervoor omschreven normen worden door iedere keurmeester toegepast bij de waardebepaling van iedere toer en derhalve bij de beoordeling van het lied van de waterslager. Op deze wijze is het dan ook uitgesloten dat keurmeesters, die hun vak verstaan en zich houden aan de voorgeschreven richtlijnen, veel afwijken bij de gelijktijdige beoordeling van dezelfde vogels.

Het keursysteem

Het keursysteem is gebaseerd op de volgende grondgedachten:

1e. Dat alles wat invloed kan hebben op de muzikale waarde van het lied, moet kunnen worden bewaardigd.

2e. Dat alles wat de muzikale waarde van het lied kan schaden, moet kunnen worden gestraft.

De maxima punten voor de toeren zijn in het keursysteem steeds door drie deelbaar, (behalve thans de maxima voor indruk).

Deze driedeelbaarheid is zeer belangrijk bij de beoordeling van de toer, aangezien deze driedeelbaarheid parallel loopt met de drie trappen van vergelijking, n.l. voldoende, goed en zeer goed. Ook bij de toekenning van strafpunten voor fouten, worden de drie trappen van vergelijking in toepassing gebracht, n.l. lichte, grove en zeer grove fouten.

Een voorbeeld: voldoende tjokken tot 2 punten, goede tjokken tot 4 punten, zeer goede tjokken tot 6 punten. Eenzelfde verdeling geldt voor alle andere toeren, in verhouding tot de maxima. De som van de waardepunten voor de verschillende toeren vormt de totale waarde van het lied. De totale waarde van het lied wordt steeds met drie vermenigvuldigd, omdat het kan voorkomen, dat een vogel door 3 keurmeesters tegelijk wordt gekeurd en gemakkelijk een gemiddelde kan worden verkregen. Vroeger was het regel dat de stammen op een kampioenswedstrijd door drie keurmeesters werden gekeurd. Door gebrek aan voldoende keurmeesters wordt thans van deze regel afgeweken.

De rubriek klankbeeld of indruk geldt voor het gehele lied. Een vogel met zeer goede toeren, zonder fouten en een vlot voorgedragen lied, kan thans maximaal 4 punten voor indruk toebedeeld krijgen. Een lied, dat ruw wordt voorgedragen of waarin veel fouten voorkomen, zal nooit het maximum aan punten voor indruk kunnen krijgen.

Het keursysteem geeft de meeste punten aan de hoofdtoeren, n.l. klokkende en bollende waterslag.

Dit is gedaan om de kweek in hoofdtoeren te bevorderen. Deze hoofdtoeren zijn het moeilijkst te kweken en te behouden. Mede door de muzikale waarde die zij aan het lied geven, wordt door het beschikbaar stellen van meer punten, het behoud daarvan gestimuleerd.

Zo zijn ook extra punten beschikbaar voor tjonken en soeten. Deze laatste toeren komen in het lied van de waterslager thans bijna niet meer voor, maar men tracht door middel van het keursysteem meer belangstelling voor deze toeren op te wekken, aangezien ook dit zou bijdragen tot de schoonheid van het lied.

Het keursysteem dringt de fokrichting naar het hoogst denkbaar muzikale. Het keursysteem laat niet toe, dat een toer tweemaal wordt gewaardeerd. Een vogel die b.v. een klokkende waterslag van 7 punten brengt en in een volgende zangbeurt of in dezelfde zangbeurt een zelfde toer van 5 punten, krijgt geen 12 punten voor klokkende waterslag, doch slechts 7 punten, tenzij de toer van 5

punten een variatie op de toer van 7 punten uitbeeldt, kan een punt aan de zeven worden toegevoegd.

Dr. Wolf uit Maikammer is de grondlegger van alle tegenwoordige keursystemen. Deze wetenschapsman heeft alle hiervoor omschreven elementen bedacht en uitgewerkt, om het beoordelen van zangvogels te doen leiden tot een volmaakt gezang. Het is opmerkelijk dat de wijzigingen, die in de loop der tijden in het oorspronkelijke keursysteem zijn aangebracht, nimmer hebben kunnen leiden tot een grotere volmaaktheid van het systeem van Dr. Wolf.

In België heeft men lange tijd een keursysteem gehanteerd, dat in onderdelen veel afwijkingen vertoonde van dit systeem, doch ook daar heeft men ingezien, dat het keuren op het grondbeginsel van Dr. Wolf de beste elementen bevat om het ideale te bereiken. Gelukkig zijn in het Wereldbondstelsel voor een groot deel de principes van Dr. Wolf verwerkt.

Theorie van de zang

Na U te hebben vertrouwd gemaakt met de wijze, waarop een keurmeester te werk gaat bij het beoordelen van de zang onzer vogels, zal ik trachten de liefhebber een inzicht te geven in de regels, die in acht moeten worden genomen bij het bepalen van de benaming van een toer, de waarde daarvan, de afwijkingen die de toer minderwaardig maken en de e.v. fouten die hij moet bestrijden.

Het zou een onmogelijke opgave zijn om U dit inzicht bij te brengen, indien ik daarbij geen gebruik zou maken van de theorie van de zang. Voor velen is theorie een slecht te verteren kost. Indien men echter in de sport wil meetellen en iets met zijn vogels wil bereiken, is de kennis van het lied, die alleen kan worden verkregen door bestudering van de theorie, onvermijdelijk.

Voorafgaande aan de theoretische beschrijving van de afzonderlijke toeren, zullen wij in het kort aandacht schenken aan het lied in zijn geheel en de theoretische verdeling daarvan. Het lied wordt fonetisch beschreven en wordt derhalve niet in notenschrift voorgesteld. Men heeft wel eens getracht het lied van onze vogels met behulp van notenschrift te beschrijven, doch men stuitte op de moeilijkheid, dat onze vogels bij het zingen niet alleen hele en halve toonafstanden gebruikten, doch zelfs $1/4$ en $1/8$ toonafstanden weergaven. Bovendien heeft Tretter vastgesteld, dat één der toeren van onze vogels, wat betrof toonhoogte, begon op de 4e lijn en eindigde op de 2e hulplijn naar boven. Het bleek dan ook dat bij een dergelijke variatie het lied niet op een notenbalk kon worden

vastgelegd. Bovendien zou notenschrift alleen de toonhoogte kunnen aangeven, maar niet het stemgeluid, hetwelk bij de zang van onze vogels toch van essentieel belang is. Men heeft daarom zijn toevlucht genomen tot een fonetische beschrijving, m.a.w. een beschrijving die betrekking heeft op spraakklanken. Deze beschrijving is gebleken het beste hulpmiddel te zijn bij de benaming en de beoordeling van het lied onzer vogels.

De zangtoeren

Zangtoeren worden verdeeld, in verband met hun inwendige bouw, in drie groepen:

1e. Eenvoudige ononderbroken toeren, dat zijn: zwieren, belrollen, heulrollen en de ronde knor.

2e. Eenvoudige, onderbroken toeren, dat zijn: bellen, fluitenrol, tjokken en tjokkenrol, fluiten, schokkel en staaltonen.

3e. Samengestelde toeren, deels rollend, deels onderbroken, dat zijn: klokkende, bollende en rollende waterslag en waterrol.

Bij de beschrijving van de theorie van de verschillende toeren zal blijken, dat bovenstaande indeling een goed hulpmiddel is, om de naam van de toer vast te stellen. Ons eerste werk, bij het beoordelen van het lied is dan ook het vaststellen van de namen der toeren, die worden gezongen. Zonder dit is beoordeling niet mogelijk, aangezien het keursysteem aan de verschillende toeren, ook een verschillend maximum aan punten toekent, b.v. klokkende waterslag 12 punten en schokkel slechts 3 punten. Aan een goede klokkende waterslag (middenkwaliteit) kan derhalve 5 tot 8 punten worden toegekend, terwijl aan een schokkel van dezelfde kwaliteit slechts 2 punten kan worden gegeven. In dien wij in staat zijn om de naam van de toeren te verstaan, zal de hierna volgende omschrijving ons ook in staat stellen, om de waarde van de toeren en derhalve de waarde van het gehele lied, in punten uit te drukken.

Bij het beoordelen van een toer gaat men steeds uit van het ideale en ideaal is een toer eerst dan, indien hij niet alleen de grootst bereikbare diepte, klankvolheid, kracht en lengte bezit, maar bovendien nog in het juiste ritme, de juiste beweging van de grondtonen en met de juiste klinkers en medeklinkers wordt gezongen. U zult zeggen dat is een grote opgave en inderdaad zult U maar zelden zien, dat een keurmeester het maximum aantal punten voor een toer op de keurlijst toekent. Regel is, dat zelfs de mooiste toer die onze vogels zingen, bij het in aanmerking nemen van het bovenstaande, toch nog afwijkingen vertoont, die hem beneden het maximum der te geven

punten doet zakken. Een keurmeester, die bovenstaande regels niet nauwlettend toepast, zal er gauw toe komen een mooie toer te hoog aan te slaan, om later te ontdekken dat een andere vogel in onderdelen toch nog beter is.

Waterslag

Een definitie van waterslag heb ik zelf moeten bedenken, omdat deze in geen enkele literatuur over de waterslager was te vinden. Aangezien echter waterslag een zo belangrijk onderdeel vormt van het lied van de waterslager, acht ik het nodig het begrip waterslag aan een vaste norm te binden, om hem van alle andere toeren te kunnen onderscheiden. Veel toeren in het lied van de waterslager kunnen een waterig accent vertonen, zonder dat zij tot waterslag moeten worden gerekend. Teneinde vast te stellen of wij met een waterige toer, dan wel met waterslag te doen hebben, zal de volgende definitie ons daarbij van groot nut kunnen zijn:

Waterslag is elke toonslag, waarin het kenmerk van het water op de grondtoon overheerst.

Als gevolg van deze definitie zal de vraag kunnen opkomen: wat is water? Onder water verstaan wij het geluid, dat ontstaat door verplaatsing van water, o.a. door gieten, door stromen en door vallen. Indien onze definitie juist is, dan vloeit daaruit voort, dat de hoofdkenmerken van waterslag zijn:

1e. de geslagen vorm en 2e. het overheersen van het water op de grondtoon. Zonder deze twee kenmerken zal waterslag derhalve niet kunnen bestaan. Een afwijking van bovenstaande definitie moeten wij toepassen ten aanzien van de waterrol.

De waterrol is n.l. geen geslagen toer, doch is een zuivere roltoer, zo gesloten in vorm, dat van slaan geen sprake is. Door de overheersing van het water op de grondtoon en door zijn even grote muzikale waarde als de rollende waterslag heeft men hem van meet af aan, ook in België, met rollende waterslag gelijk gesteld.

Als het echter aankomt op de interpretatie van deze toer, dienen wij hem van de overige waterslag te onderscheiden. Mede omdat het muzikale effect van waterrol even zo groot kan zijn als van rollende waterslag en omdat deze toer uitstekend past in het lied van onze waterslager, is het goed dat wij aan hem dezelfde waarde hechten als aan de waterslag.

Waterslag wordt onderverdeeld in drie hoofdvormen, n.l. klokkende, bollende en rollende waterslag. Elk van deze drie vormen heeft twee

kenmerken gemeen, n.l. het slaan en het water. Het onderscheid in de benaming van de drie vormen moeten wij in hoofdzaak zoeken in het ritme, d.w.z. de snelheid waarin de slagen elkaar opvolgen. In de klokkende waterslag horen wij de slagen afgezet, d.i. elke slag los van de andere, met een buiging van het water in de grondtoon. In de bollende waterslag horen wij de slagen sneller, meer tegen elkaar aanliggend, minder buiging in de grondtoon en minder afgezet dan bij de klokkende waterslag.

In de rollende waterslag horen wij de slagen korter, dicht tegen elkaar aanliggend en een snelle buiging van de grondtoon. Zijn we eenmaal zover, de waterslag goed van de andere toeren te kunnen onderscheiden, dan moet onze studie erop gericht zijn om de drie vormen van waterslag naar hun naam te bepalen. Deze wetenschap zullen wij U trachten eigen te maken door een beschrijving van de drie vormen van waterslag afzonderlijk.

Klokkende waterslag

Merkwaardig is het, dat iedere stam, ja zelfs iedere vogel individueel verschilt in toon, in vorm en in ritme van de klokkende waterslag.

In de vorm alleen kan men een geweldig groot aantal variaties aantreffen. Het is zelfs niet te zeggen, hoeveel vormen de klokkende waterslag wel kan aannemen, want de vorm is zo aan wisseling onderhevig, dat steeds nieuwe vormen ontstaan en oudere vormen verdwijnen. Luisteren wij slechts naar het lied van de nachtegaal, dan horen wij alleen in klokkende waterslag, een grote verscheidenheid van vormen. Wij horen dan o.m. de geslagen vorm, de kloekende vorm, de gebroken vorm, enz. Zo is het ook bij onze waterslagers, met dien verstande, dat maar zelden meer dan een of twee van de hiervoor genoemde vormen in het lied van eenzelfde vogel wordt gehoord, maar als wij veel vogels afluisteren, dan horen wij toch t.z.t. al die verschillende vormen zingen.

Het beluisteren van de nachtegaal is dan ook een unieke gelegenheid, om alle vormen van klokkende waterslag te bestuderen. Een kardinale vraag is echter: welke van de hiervoor genoemde vormen is de beste? Vooropgesteld zij, dat van elke vorm van klokkende waterslag een zekere bekoering uitgaat en dat zelfs de minste dier vormen mooi kan klinken, als de grondtoon hieraan meewerkt. Het ligt voor de hand, dat de keurmeester die vorm het hoogste aanslaat, die de hoogste muzikale combinatie in zich heeft. De hoedanigheid van de medeklinkers, met de wendingen van het water in de grondtoon, zullen in hun onderling verband de meerdere of mindere schoonheid van de vorm bepalen, terwijl de toondiepte en

de klankvolheid van de grondtoon er toe bijdragen, om een maximum aan puntenwaarde te bereiken.

Scherpe of harde medeklinkers, in combinatie met een goede grondtoon, zullen enigszins afbreuk doen aan het geheel, terwijl zachte soepele medeklinkers, naast een goede vorm van de grondtoon, de waarde van de toer zullen doen stijgen.

Ook de wendingen van het water in de grondtoon zijn in bijna elke vogel verschillend. Hoe langzamer golvend, hoe soepeler deze wendingen zijn, des te schoner wordt de vorm van de grondtoon. Daarbij speelt ook nog een rol de toonhoogte der in de grondtoon samengebrachte klanken. Hoe groter dat verschil in deze toonhoogte is, hoe beter de wendingen hoorbaar zullen zijn, des te groter zal de indruk zijn die van de toer uitgaat. Vaak hoorden wij een klokkende waterslag, waarvan de grondtoon was samengesteld uit een diepe oe, een u en een i, welke drie klanken een groot verschil in toonhoogte vormden. Deze in de juiste volgorde geplaatst en gebonden aan de soepele medeklinkers bl of wl, vormden tezamen een klokkende waterslag van hoge muzikale waarde.

De schoonheid van zulk een combinatie wordt nog verhoogd, indien de toongrepen in het juiste ritme worden voorgedragen, d.w.z. zo langzaam, dat de wendingen goed tot hun recht komen.

De Belgische kenners geven in het algemeen de voorkeur aan twee vormen van klokkende waterslag en noemen die de golvende kloek en de slagende kloek. Wij zouden zeggen, golvende waterslag en geslagen waterslag. De golvende waterslag is de vorm die wij zojuist hebben beschreven. Het golvend effect wordt verkregen, doordat de medeklinkers wl of bl zacht en soepel zijn en ook de wendingen in de grondtoon door hun ritme en hun volgorde aan golven doen denken.

De geslagen waterslag behoeft echter niet minder te zijn aan muzikale waarde. Zijn medeklinkers kl of gl, zijn weliswaar iets minder soepel dan die van de golvende waterslag, maar de toongreep krijgt daardoor iets pittigers, iets krachtigers, ook mede, omdat de wendingen in de grondtoon iets korter zijn dan die van de golvende vorm. Als de toer goed is, zijn de wendingen in dezelfde volgorde gebracht en is het muzikale effect buitengewoon schoon. Het geluid van elke slag, d.i. elke toongreep, doet denken aan het vallen van een druppel water in een met water gevulde emmer of het vallen van een druppel in een plasje water.

Zou men, uit muzikale overwegingen, de golvende waterslag iets hoger moeten aanslaan dan de geslagen vorm; als stamtoer zou ik echter de geslagen vorm verkiezen boven de golvende vorm.

Door de praktijk van vele jaren heb ik gemeend te kunnen vaststellen, dat de golvende vorm, vooral in diepe toonligging, moeilijker is te behouden dan de geslagen vorm.

Het gevaar van verlopen, door vervlakking is m.i. groter bij golvende dan bij geslagen klokkende waterslag.

De vogels die de geslagen vorm zingen, zijn in de regel echte kloekvogels met veel waterslag in hun lied, terwijl de vogels met golvende waterslag nog al eens wat harzerachtig zijn in hun bijlied. Ik acht het niet uitgesloten, dat de golvende vorm ontstaan dankt aan de invloed van het harzerlied. Dit is echter een overweging van persoonlijke aard en zo zal een kweker de voorkeur kunnen geven aan de golvende vorm, ondanks dat het behoud ervan hem meer inspanning kost. Buiten de twee genoemde vormen kan de klokkende waterslag, zoals reeds gezegd, verschillende nuances in vorm vertonen. Alle andere vormen dan de twee laatstgenoemde, zullen de toer echter in waarde doen dalen. Zelfs de dubbelslag die wij bij de nachtegaal horen, kan zich niet in muzikale schoonheid met de twee genoemde vormen meten.

Nog minder waarde heeft de gebroken vorm, waarbij de grondtoon op de helft wordt afgebroken. De toer verliest hierdoor zijn grote soepelheid en zijn veelheid van klanken in dezelfde toongreep, hetgeen als een gebrek kan worden beschouwd.

Alle afwijkingen van de goede vorm zullen wij niet afzonderlijk beschrijven, omdat een ieder hiervan bij vergelijking wel ongeveer kan bepalen, welke waarde zij bezitten.

Wel willen wij er op wijzen dat alle afwijkingen van de goede vorm leiden tot verloop van de toer.

Klokkende waterslag met te weinig water in de grondtoon, met te hoge toonligging, met een spattend watereffect, is niet alleen minderwaardig, maar bovendien tekenen die erop wijzen, dat de klokkende waterslag in de stam gaat verlopen.

Dat dit verloop bij vele kwekers te laat wordt opgemerkt is oorzaak, dat vele stammen de hoofdtoer van het waterslagerlied totaal verliezen. Aandacht aan de vorm van de toer en de toondiepte is dan ook een belangrijk element bij het veredelen van de waterslager. Deze beide elementen immers bepalen, tezamen met de secundaire elementen, kracht, toonvolheid en lengte van de toer, of de toer in een hoge klasse kan worden gerangschikt.

Een speciaal kenmerk voor de klokkende waterslag is een z.g. tongenspel, hetwelk bij bollende of rollende zo goed als niet hoorbaar is. De klokkende waterslag kan in alle toonhoogten worden gezongen, behalve in de hoge i, aangezien de i-toon geen ruimte biedt voor de wendingen van het water. Een voldoende klokkende

waterslag wordt beloond van 1 tot 4 punten, een goede klokkende waterslag van 5 tot 8 punten en een zeer goed klokkende waterslag van 9 tot 12 punten.

Bollende waterslag

Bollende waterslag is de tweede hoofdtoer van het waterslagerlied. Er is een tijd geweest dat hij gewaardeerd werd, gelijk met de klokkende waterslag, dus met een zelfde aantal punten. In de beginperiode van de cultuur van waterslagers waren er Belgen, die zich speciaal toelegden op bollende waterslag in hun stam en de klokkende waterslag verwaarloosden; terwijl anderen zich speciaal toelegden op het cultiveren van een prima klok.

Door deze separatie waren er destijds dan ook stammen met een bollende waterslag, die, wat betreft het muzikale effect, niet voor hun collega's met klokkende waterslag behoefden onder te doen. Door het invoeren van het keursysteem, waarop beide toeren werden vermeld, ging men trachten beide toeren in één vogel te kweken en dit gelukte, ofschoon de kwaliteit van een van de beide toeren wel wat achteruit ging.

In variatie werd het lied echter mooier en dat was een winstpunt. Nadien hebben de kwekers zich er steeds op toegelegd, om zowel klokkende als bollende waterslag in hun stam vast te leggen. Ik heb meerdere vogels mogen keuren, die beide vormen van waterslag in perfectie zongen. De laatste jaren is de bollende waterslag enigszins op de achtergrond geraakt. Er wordt soms beweerd dat de bollende waterslag een verlopen vorm is van klokkende waterslag. Dat dit een misvatting is bewijst het feit, dat er ook thans nog waterslagers zijn, die prima klokkende, maar daarnaast ook prima bollende waterslag in hun lied hebben.

De structuur van bollende waterslag is dan ook geheel anders dan die van de klokkende waterslag en lijkt meer op rollende waterslag dan op de klok. Heeft de klokkende waterslag in elke toongreep een grondtoon die van diep naar boven stijgt, de bollende waterslag heeft deze stijging in de grondtoon niet. Men zou kunnen zeggen dat de grondtoon in elke toongroep van de bollende waterslag bol staat, terwijl de grondtoon van de klok een holle buiging heeft. Het aan de klokkende waterslag identieke tongenspel is bij de bollende waterslag nauwelijks of in het geheel niet te horen. Ook het ritme, d.w.z. de snelheid waarmee de slagen worden gebracht is verschillend van de klok. De kortere grondtoon in elke toongreep van de bol bewerkstelligt, dat de toer als geheel in een sneller ritme wordt gezongen. Ten slotte is er nog een belangrijk verschil met de klok,

n.l. dat de toongrepen minder zijn afgezet. Horen wij bij de klok elke slag duidelijk onderbroken met goed hoorbare tussenruimte, bij de bol is deze tussenruimte veel kleiner. Ofschoon de bollende waterslag gerangschikt wordt onder de onderbroken toeren, is de ruimte tussen de slagen maar klein.

Bollende waterslag wordt gezongen met de medeklinkers l of bl en de klinkers o, oe en u. Vanzelfsprekend is de klinker u, in verband met zijn hogere toonligging, van minder waarde dan de oe.

De hoeveelheid water op de grondtoon speelt ook bij bollende waterslag een rol bij de waardebepaling van de toer.

Evenals bij klokkende waterslag komt het voor, dat ook bollende waterslag te weinig watereffect vertoont. Wij noemen dat een droge waterslag en door dit gebrek daalt de toer in waarde.

Overigens wordt de waarde van de bollende waterslag bepaald naar de normen als bij klokkende waterslag omschreven.

Voor een voldoende bollende waterslag worden 1 tot 3 punten toegekend, voor een goede 4 tot 6 punten en voor een zeer goede 7 tot 9 punten.

Rollende waterslag

Evenals klokkende en bollende waterslag bestaat ook de rollende waterslag uit afzonderlijke slagen. Het verschil met klok en bol is echter, dat de slagen in een sneller ritme gebracht worden en dat de tussenruimte tussen de toongrepen nog kleiner is dan bij de bol. Overigens gelijkt de structuur van rollende waterslag veel op die van de bollende waterslag, aangezien de klinkers en de medeklinkers van de toongrepen dezelfde zijn, als die bij bollende waterslag omschreven. Naast de diepte van de grondtoon is ook het watereffect bij rollende waterslag van grote invloed op de waarde van de toer. Bij het vaststellen of wij met rollende, dan wel met bollende waterslag te doen hebben, is derhalve, naast de lengte van de grondtoon, de snelheid waarmee de toongrepen elkaar opvolgen, bepalend voor het onderscheid.

Rollende waterslag kan evenals bol en klok in alle toonhoogten behalve de i worden gezongen.

Ook de rollende waterslag kan veel afwijkingen in vorm en toon hebben, waardoor de waarde vermindert. Hoog, vlak, droog, spatend en harde medeklinkers, maken de toer minder muzikaal en doen de waarde ervan dalen, terwijl ook de klinker a in de grondtoon nadelig werkt op het klankeffect.

Een voldoende rollende waterslag krijgt 1 tot 2 punten, een goede 3 tot 4 en een zeer goede 5 tot 6 punten.

Waterrol

Weliswaar vermeldt ons huidige keursysteem niet meer de benaming waterrol.

Door alle tijden van het bestaan van de waterslager is deze toer echter beschouwd als een vorm van waterslag, die het lied van de waterslager geen afbreuk doet, integendeel, het muzikale effect kan verhogen.

De waterrol is echter geen waterslag, omdat het geslagen karakter ontbreekt. Waterrol is een samengestelde roltoer en wordt ook genoemd in het keursysteem voor harzervogels, waar hij tot de hoofdtoeren wordt gerekend.

Een moeilijk te omschrijven toer, met een groot aantal medeklinkers, dat de bekende harzerkeurmeester Schoonwater beschrijft als: w, g, d, l, r en b met daartussen het watereffect op de grondtoon. Met een rietje in het water kan men door blazen een waterrol nabootsen. De waterrol kan in alle toonhoogten, behalve de i worden gezongen. Veel voorkomend, ook bij de waterslager, zijn vlakke waterrollen met de grondtoon a en gedrukt door vele of te harde medeklinkers. Vanzelfsprekend heeft een dergelijke vorm geen waarde.

De goede waterrol is echter steeds door de Nederlandse en Belgische keurmeesters als rollende waterslag gewaardeerd. Of in de toekomst deze gedragslijn kan worden gevolgd, zal m.i. afhangen van een bespreking in C.O.M.-verband, aangezien het zeer belangrijk is, dat onze vogels in alle aangesloten landen op gelijke wijze worden beoordeeld.

Chor

De chor is een onderbroken toer. De toongrepen van chor zijn vrij kort en worden met goed hoorbare tussenruimten gezongen. De opeenvolgende toongrepen vormen de toer, die klinkt als chor, chor, chor, chor. De klinker van de toongreep is o en de medeklinkers zijn ch voor en r achter. Ook horen wij de toer soms zingen met sj voor aan de toongreep. Afwijkingen komen voor èn in verkeerde medeklinkers èn in een a als grondtoon. Bij de nachtegaal kunnen wij de chor in prachtige toon en vorm beluisteren. Hij is derhalve een echte nachtegaaltoer en daardoor een sieraad in het lied van de waterslager. Was de chor vroeger een toer die veel werd gehoord, de laatste jaren wordt hij nog maar heel zelden door waterslagers

gezongen. Gevolg hiervan is dat veel kwekers de chor niet kennen en in een korte aanzetknor de chor menen te herkennen. Gezien de bovenomschreven structuur van de chor, zal het een ieder duidelijk zijn, dat dit op een misverstand berust.

Voldoende chor wordt beloond van 1 tot 2 punten, goede van 3 tot 4 punten en zeer goede van 5 tot 6 punten.

Knor

In tegenstelling tot de zojuist besproken chor is de knor, d.w.z. de ronde knor, die wij het meest in het lied van de waterslager horen, een ononderbroken zuivere roltoer. Bij de harzervogels, waar de knor een hoofdtoer is, komen variaties voor als holknor, kloekknor, kollerknor en klingelknor, doch bij de waterslager horen wij meestal de ronde knor en nu en dan een kloekknor. De ronde knor is in het lied van de waterslager het meest gewenst. De toongrepen aaneengeregen, zonder onderbreking, noemen wij een schroevende knor. De grondtoon of klinker van een goede knor is o of oe. De medeklinkers zijn kn en r. Een goede knor wordt steeds met gesloten snavel gezongen. De knor kan afwijken van de goede vorm, door verkeerde medeklinkers en als hij wordt gezongen met de grondtoon a, e of ee.

Een knor waarvan de toongrepen niet goed aaneensluiten noemen wij los. Als er water in de knor hoorbaar is noemen wij hem waterig. Een knor met verkeerde medeklinkers kan klapperend zijn. Indien de grondtoon op a wordt gebracht is hij vlak. Met de grondtoon ee noemen wij hem breed.

Al deze afwijkingen van de goede vorm of toon maken de knor minderwaardig, naar verhouding tot de mindere muzikaliteit. Een ideale knor is gesloten, diep, klankvol, krachtig, niet te kort en bij onze waterslager ook weer niet te lang.

Een voldoende knor krijgt 1 tot 2 punten, een goede 3 tot 4 en een zeer goede 5 tot 6 punten.

Staaltonen

Staaltonen zijn een typisch kenmerk van het waterslagerlied. Een waterslager die geen staaltonen brengt, kan, al is hij overigens nog zo mooi, toch niet geheel bekoren. Staaltonen bestaan uit onderbroken toongrepen, met flinke tussenruimten, waarvan het staal, de naam zegt het reeds, een integrerend deel uitmaakt. Zonder behoorlijke naklank van elke slag, derhalve geen staaltonen.

Dikwijls horen wij fluiten, die evenals de staaltönen, geslagen worden doch waarvan de naklank ontbreekt en dit blijven, ondanks de geslagen vorm, fluiten, en zijn geen staaltönen. Staaltönen klinken als het slaan op een holle buis of op een ander voorwerp waaruit naklank ontstaat. Staaltönen kunnen in alle toonhoogten worden gezongen. Goede staaltönen hebben de medeklinker t of tj voor en ng achter de toongreep, met de grondtoon o, oe of u. Indien de staaltoon wordt gebracht met de klinker o, dan spreken wij van tjonken.

Zelden horen wij deze diepe toonvorm, maar de laatste jaren komen zij weer te voorschijn en dat betekent een grote aanwinst voor de schoonheid van het lied. Afwijkingen in vorm en toon van staaltönen zijn er vele: verkeerde medeklinkers, te hoog op i, plat met a als grondtoon, klankloos, met de grondtoon eu of ieu, te snel geslagen, zijn allen vormen die de waarde van staaltönen verminderen, naar verhouding tot het mindere muzikale effect. Zeer hoge en spitse staaltönen kunnen soms voor strafpunten in aanmerking komen. Staaltönen worden gewaardeerd als volgt: voldoende 1 tot 2 punten, goede 3 tot 4 en zeer goede van 5 tot 6 punten.

Indien echter staaltönen vallen onder de benaming tjonken en deze van zeer goede gehalte zijn, kan aan de toer 7 tot 9 punten worden toegekend.

Fluiten

Fluiten zijn langgerekte onderbroken toongrepen. De onderbreking van de toongrepen bij fluiten moet vrij groot zijn, terwijl de grondtoon van behoorlijke lengte moet zijn. Fluiten hebben, behalve soeten en woeten, het langzaamste ritme van alle toeren van het waterslagerlied.

De structuur van fluiten is zeer eenvoudig, aangezien zij slechts bestaan uit eenvoudige, geheel op zichzelf staande toongrepen en gevormd worden door één klinker, voorafgegaan door één medeklinker. De grote welluidendheid wordt veroorzaakt door diepe, volle klinkers en weke zachte medeklinkers. Zeer goede fluiten hebben de klinkers o en oe, terwijl fluiten met de klinker u als goede fluiten kunnen worden aangemerkt.

Als medeklinker is de d of t te prefereren. De meeste waterslagers hebben verschillende soorten fluiten in hun lied. Dikwijls horen wij naast prachtige diepe fluiten, in eenzelfde lied enkele hoge spitse fluiten, die wij als fouten moeten straffen.

Fluiten kunnen soms in eenzelfde toerbeurt stijgend of vallend worden gebracht. Vanzelfsprekend wordt bij een keuring, evenals bij alle

andere toeren, de schoonste vorm in een lied naar punten gewaardeerd, terwijl de mindere vormen in eenzelfde lied, hoogstens als variatie een punt kunnen bijdragen aan de toerwaarde.

Afwijkingen van de goede vorm en toon bij fluiten zijn legio. Te hoog op i, met de grondtoon a, ee, eu, ioe, iau zijn fluiten dikwijls foutief. Fluiten op eu en e zijn dikwijls neuzig en zeer gevaarlijk in een stam. De medeklinkers ts, tz en s zijn foutief en indien de fluiten klinken als tzi, tsi of si worden deze gestraft.

Tenslotte hebben wij nog de wietfluiten, die door de waterslager graag worden gezongen en die derhalve in onze stammen moeten worden geweerd. Fluiten kunnen zeer mooi zijn, maar een teveel aan fluiten ook al zijn ze goed, schaden toch het klankbeeld van het lied. 4 à 5 fluiten in een toer, geeft het mooiste effect.

Voldoende fluiten krijgen 1 tot 2 punten, goede fluiten 3 tot 4 en zeer goede fluiten 5 tot 6 punten.

Soeten

Soeten zijn een vorm van fluiten en worden op de keurlijst in dezelfde rubriek als fluiten gewaardeerd. Soeten komen de laatste jaren maar zeer zelden voor in het lied van de waterslager en dat is jammer. Niet alleen omdat het een echte nachtegaaltoer is, maar ook om de bijzondere indruk die van soeten uitgaat. Wie eenmaal goede soeten heeft gehoord, kan deze toer nooit meer vergeten. De grondtoon van soeten komt overeen met de grondtoon van diepe fluiten, n.l. de oe. Soeten kunnen in geen andere grondtoon worden gezongen, omdat een hogere grondtoon de naam teniet doet. De grondtoon van soeten verschilt ook nog van de grondtoon van fluiten, doordat hij langer is en een lichte buiging naar boven vertoont. De medeklinkers van de toongreep van soeten zijn ook anders dan van gewone fluiten. Is bij fluiten de medeklinker s voor aan de toongreep ongewenst, bij soeten is deze medeklinker noodzakelijk. Aan het einde van elke toongreep heeft de soet de medeklinker t. Het ritme van soeten is langzamer dan het ritme van fluiten, hetgeen wordt veroorzaakt door de langere grondtoon en door de grote tussenruimten tussen de toongrepen.

De toer klinkt als soet, soet, soet en is langgerekt van structuur. Soeten worden, indien zij in de juiste structuur en toon worden gezongen, beloond met 7 tot 9 punten.

Woeten

Ook woeten is een toer, die elke waterslagliefhebber begeert, maar die helaas ook bijna niet meer wordt gehoord. Heel vaak gebeurt het, dat een liefhebber enthousiast komt vertellen dat hij woeten in zijn

vogels heeft gehoord. Bijna altijd blijkt dan, dat vooral jonge vogels bezig zijn met de studie op een diepe klokkende waterslag. Zij brengen dan enkele afzonderlijke slagen en inderdaad kan dat klinken als een korte woet. Ook oudere vogels blijven soms steken bij het begin van een diepe langzame klok en ook dat heeft wel iets van woet. Woeten hebben echter, indien zij goed zijn van structuur, weinig gemeen met klokkende waterslag. Veel meer hebben zij gemeen met fluiten, met dit verschil, dat de grondtoon, evenals bij soeten, langer is dan die van fluiten. Evenals de soeten hebben ook de woeten in hun grondtoon o e een lichte buiging naar boven.

De medeklinkers w van voren en t achter de toongreep, vormen met de langgerekte grondtoon de woet. Het ritme is hetzelfde als bij soeten omschreven. De toer klinkt als woet, woet, woet met lange grondtoon en langzaam ritme.

Voldoende woeten (haast niet denkbaar) krijgen 1 tot 2 punten, goede 3 tot 4 en zeer goede 5 tot 6 punten.

Ik wil hierbij nog opmerken, dat ik bij vroeger gehoorde stammen, die prachtige, z.g. vragende woeten zongen, de klokkende waterslag steeds zag verdwijnen ten koste van de woet. Het is daarom de vraag of een kweker, die goede klok in zijn stam heeft, verstandig doet zich op woeten toe te leggen.

Tjokken

Tjokken behoren tot de eenvoudige, onderbroken toeren. De structuur van tjokken moet kort en krachtig zijn, zonder watereffect op de grondtoon. De grondtoon of klinker van tjok is o, met de medeklinkers tj voor en k achter elke toongreep.

Goede tjokken zijn waardevol in het lied van de waterslager. Het is een typische nachtegaaltoer, die het nachtegaalaccent van het lied aanmerkelijk kan beïnvloeden. Dikwijls horen wij echter tjokken in afwijkende vorm en toon. Tjokken met verkeerde medeklinkers als sj voor en een g achter de toongreep, vlakke tjokken met de grondtoon a; de grondtonen io, ioe, die klinken als tiok, tioek enz. enz. zijn minderwaardig. De grondtoon u, soms lang, is eveneens een afwijkende vorm van tjok. Verder kunnen tjokken die belegen (niet helder) of neuzig zijn, de toer tot straftoer degenereren.

Het ritme van de tjok moet langzaam zijn, met goed hoorbare tussenruimte tussen de korte toongrepen. In deze vorm met o als grondtoon kunnen wij spreken van goede of zeer goede tjokken. In goede tjokken moet wateraccent niet voorkomen. Voldoende tjokken krijgen 1 tot 2 punten, goede 3 tot 4 en zeer goede 5 tot 6 punten.

Tjokkenrol

Tjokkenrol wordt genoemd in dezelfde rubriek als de tjokken en op gelijke wijze bewaardigd.

Tjokkenrol is in tegenstelling tot de benaming, geen roltoer. Tjokkenrol is evenals de tjok een onderbroken toer en het is alleen het ritme, dat hem van de tjok doet verschillen. Klinkers en medeklinkers zijn dezelfde als die van de tjok, evenals de voorkomende afwijkingen dezelfde zijn.

Het snellere ritme is bepalend voor de benaming tjokkenrol.

De toongreep van tjokkenrol is meestal nog korter dan die van tjok en de goede vorm klinkt alsof men een knikker over het ijs laat springen.

Vooral in de tjokkenrol komt het wateraccent veel voor, doch dit maakt de toer van minder waarde.

Veel waterslagers zingen, evenals de nachtegaal, tjokken en tjokkenrol. In dat geval wordt slechts een van beide toeren bewaardigd en kan voor een goede variatie een punt meer worden toegekend.

Voldoende tjokkenrollen krijgen 1 tot 2 punten, goede 3 tot 4 en zeer goede 5 tot 6 punten.

Schokkel

Schokkel is een eenvoudige onderbroken toer, met een sterk onderbroken of afgezette vorm. De toongrepen, waarvan het ritme iets sneller is dan die van fluiten, doch langzamer dan van de fluitenrol, volgen elkaar op met een schokkende en wiegende beweging. Het is deze schokkende beweging, waarin de schokkel zich van elke andere toer goed doet onderscheiden. Bij het brengen van een goede schokkel kunnen we zelfs zien, dat het lichaam van de vogel meeschokt in het ritme van de toer.

De grondtoon die korter is dan die van fluiten, kan in verschillende toonhoogten voorkomen.

Goede grondtonen zijn o, oe en u. Minder goed is de a, terwijl de eu en de ee als slechte grondtonen kunnen worden aangemerkt, aangezien deze laatste een neuzig karakter hebben. De i wordt als grondtoon in de schokkel bijna nooit gehoord.

De medeklinker van schokkel bestaat meestal uit een h en soms uit een zachte b of l vooraan de toongreep.

Met de zachte h als medeklinker en de o of oe als grondtoon, in een goed ritme gezongen, kan de schokkel een toer zijn van aparte

schoonheid.

Natuurlijk kent ook de schokkel vele afwijkingen in vorm en toon. Verkeerde medeklinker, vooral als deze te hard is, te lange of te hoge grondtoon; neuzige, vlakke, gestoten, geslagen vormen, maken de schokkel vanzelfsprekend minderwaardig.

Een bijzondere vorm van schokkel, die bij onze waterslager kan voorkomen, is de waterschokkel. Ook de nachtegaal brengt deze vorm, die wat betreft zijn structuur en ritme gelijk is aan de gewone schokkel, doch waarvan de grondtoon een zekere buiging vertoont, die water doet veronderstellen. In een goede vorm gebracht, is ook de waterschokkel een toer met grote muzikale schoonheid. Het komt voor dat een vogel bij het zingen van schokkel, een wisseling van de grondtoon in dezelfde toer laat horen. Wij noemen dat een vallende of stijgende schokkel, die de waarde van de toer kan verhogen.

Slechts hoogst zelden wordt in het waterslagerslied een schokkel gehoord. In het verleden kwam deze toer veel meer voor. Het feit, dat voor deze mooie toer slechts 3 punten beschikbaar zijn op het tegenwoordige keursysteem, zal er ook zeker niet toe bijdragen, dat de kwekers zich op schokkel zullen toeleggen en ik vind dat persoonlijk erg jammer. Als wij bedenken dat voor bellen en belrollen, die ook in hun mooiste vorm, de schokkel niet kunnen evenaren in klank en schoonheid, voor ieder 6 punten beschikbaar zijn, dan wil het mij voorkomen, dat de ontwerpers van ons huidige keursysteem de verhoudingen wel erg uit het oog hebben verloren. Een voldoende schokkel krijgt 1 punt, een goede 2 en een zeer goede schokkel slechts 3 punten.

Bellen

Bellen zijn toonstukken in onderbroken vorm, derhalve afgezet, met een vrij snel ritme. De grondtoon van de bel is meestal u of i met de medeklinkers l voor en ng achter de toongreep. Zeer zelden horen wij bellen met een diepere grondtoon, b.v. op oe. Dan spreken wij van holle bel. Deze holle bel kan erg mooi klinken, maar ik heb ervaren dat vogels met een holle bel deze vaak brengen ten koste van de waterslag. Of het daarom gewenst is zich toe te leggen op holle bellen, is voor mij bedenkelijk.

Gezien de geringe toonomvang van de bellen, zoals die als regel worden gebracht, worden zelden veel punten aan bellen toegekend. Bovendien moeten wij er voor waken dat vogels, die blijkbaar graag bellen zingen, niet teveel bellen in hun lied verwerken. Een teveel aan bellen komt de indruk van het lied niet ten goede en doet dikwijls

afbreuk aan de veelheid van diepe toonstukken in het lied. Een goed gevormde zachte bel is een mooie afwisseling op de diepe toeren en klinkt als lung, lung, ling, enz. Maar wij horen zo zelden mooie, goed gevormde, zachte bellen. Veel meer wordt het lied van een mooie vogel ontaard door slechte en zeer slechte bellen. Bellen met een harde, hoge i als grondtoon. Scherpe, harde, geslagen medeklinkers als s, st, en t moeten vaak als fouten worden bestraft. Bij de opleiding van vogels moeten wij deze slechte bellen buiten het gehoor van de studenten houden, want zij worden o zo graag overgenomen. Ook neuzige bellen zijn een gevaar in de stam. Voldoende bellen, die het meest voorkomen, krijgen 1 tot 2 punten. Goede bellen, die maar weinig worden gehoord, 3 tot 4 punten en zeer goede bellen, die we in geen jaren hebben gehoord, krijgen 5 tot 6 punten.

Belrol

De belrol is een eenvoudige ononderbroken toer en is derhalve een roltoer. Met de r als medeklinker en de klinker u of i is de belrol een toer met geringe toonomvang en niet moeilijk te herkennen uit de andere toeren van het waterslagerlied.

Het verschil met de bel is de aaneengesloten ononderbroken vorm van de toongrepen. Een mooi gevormde belrol belt en rolt tegelijk. De structuur van de belrol is dezelfde als die van de heulrol. Vandaar ook dat een belrol niet in een diepe toon kan voorkomen, want dan zouden wij hem heulrol moeten noemen en hem als ongewenste toer in het lied van de waterslager geen punten kunnen toekennen. De heulrol of holrol is een specifieke harzertoer, die niet past in het lied van waterslagers. Een goede belrol kan evenals de bel gezien worden als een mooie afwisseling op de diepe tonen in het lied van de waterslager. De belrol wordt, indien hij goed is, met 'n slechts weinig geopende snavel gezongen.

Evenals de bel is ook de belrol een toer die zeer gemakkelijk ontaardt in een foutieve toer. Ook een teveel aan belrollen kan het klankbeeld van het lied schaden. Belrollen, die met opengesperde snavel, gezongen worden, zijn altijd foutief, vanwege een te hoge toonligging. De belrol kan neuzig, hard en ruw zijn. Scherpe belrollen, waarbij zich tussen de r en de i een sj of sch laat horen, zijn wanklanken die het gehoor kunnen kwetsen. Het is zaak dat de kweker de foutieve belrollen weert in zijn stam, om het lied van de waterslager, ook voor de liefhebber met een meer ontwikkeld muzikaal gevoel, akseptabel te doen blijven. Gezien voorgaande beschrijving van de belrol is het voor mij een raadsel, waarom ook

deze toer op ons huidige keursysteem met 6 punten kan worden beloond. Nimmer hebben wij een belrol gehoord, die qua muzikale waarde in verhouding tot andere toeren met 4 of 5 punten zou moeten worden beloond.

Ook bij deze toer is m.i. de juiste verhouding uit het oog verloren. Een voldoende belrol krijgt 1 tot 2 punten, een goede 3 tot 4 en een zeer goede 5 tot 6 punten.

Fluitenrol

De fluitenrol is, ondanks zijn naam, geen roltoer. De benaming loop-fluiten, die bij de harzerliefhebbers wel wordt gebruikt, zou m.i. meer het karakter van de toer weergeven.

De fluitenrol is een onderbroken toer. Het verschil met fluiten bestaat hierin, dat de fluitenrol sneller is van ritme en dat de toongrepen korter zijn dan die van fluiten. Evenals bij de fluiten bestaat de toongreep uit de medeklinker d of t vooraan de toongreep en de klinker oe, u of i. De fluitenrol kan in elke toonhoogte worden gezongen, doch hij komt het meest voor in de u of i toonlagen. Zelden horen we de fluitenrol met de oe als grondtoon. De fluitenrol kan ook in dezelfde toer in toonhoogte stijgen of vallen. Vanzelfsprekend heeft ook bij deze toer de diepe grondtoon de meeste waarde, indien deze gekoppeld is aan een zachte medeklinker en in het juiste ritme wordt gebracht.

Mooie fluitenrollen zijn juweeltjes in het lied van de waterslager, aangezien zij, evenals bij de nachtegaal, een mooie afwisseling vormen in het geslagen lied van deze vogels.

Fluitenrollen zijn echter ook vatbaar voor ontaarding. Harde, neuzige, belegen, geslagen, spitse en te hoge fluitenrollen kunnen het lied ontsieren. Fluitenrollen met scherpe medeklinkers s, sj, ts, of een harde t, moeten soms als fouten worden gestraft en dienen in de stam te worden geweerd.

Voldoende fluitenrollen krijgen 1 tot 2 punten, goede 3 tot 4 en zeer goede 5 tot 6 punten.

Onvoorziene toer

Dit is een rubriek die de mogelijkheid schept om een toer, die niet wordt genoemd in het keursysteem en toch van zodanige muzikale waarde wordt geacht, dat hij moet worden beloond door enige punten toe te kennen. Het maximum aan de te geven punten is niet genoemd, zodat de keurmeester in deze de vrijheid heeft om naar eigen inzicht te handelen.

In al de jaren van onze praktijk hebben wij echter nimmer gebruik gemaakt van deze rubriek. Ik geloof ook niet, dat het in de toekomst zal voorkomen, dat een keurmeester deze rubriek zal moeten benutten bij het horen van een toer, die niet onder de een of andere genoemde toervormen onder te brengen is. Wel horen wij vaak toervormen, die afwijken van de gewone toervorm, maar meestal is het dan een minder goede vorm van een bepaalde toer, die derhalve niet als iets bijzonders kan worden aangemerkt.

Indruk

Aangezien de vogels beoordeeld worden op elke toer afzonderlijk, en daarvoor de hun toekomende punten worden toegekend, zou de vraag kunnen worden opgeworpen of de punten voor indruk toegekend, niet een dubbele bewaarding van het lied zijn.

Neen, de rubriek indruk is geen dubbele bewaarding. Ofschoon wel de gezongen toeren daarin worden betrokken, is het meer de wijze waarop het lied wordt voorgedragen, die de waarde van de indruk bepaalt.

Om een maximum aan indruk te kunnen geven is vanzelfsprekend vereist dat het lied bestaat uit goede en zeer goede toeren, zonder storende fouten. Een vogel die in toerenwaarde niet hoger komt dan voldoende en goed, kan geen maximum voor indruk worden toegekend. Maar ook al bestaat het lied uit goede en zeer goede toeren, de wijze van voordracht, de opeenvolging der toeren, het ritme en de veelheid van waterslag, kunnen zodanig zijn, dat minder punten voor indruk worden toegekend.

Worden de zeer goede toeren gebracht in stukken en brokken met onderbrekingen in de voordracht, dan schaadt dit de indruk van het geheel. Storende fouten schaden eveneens de indruk van het geheel. Een vogel met alleen 'n rollende waterslag, al is hij nog zo mooi in deze en andere toeren, kan nooit de waarde aan indruk maken, die een vogel maakt die bovendien een mooie bollende en klokkende waterslag laat horen.

Ofschoon het moeilijk is de indruk aan voorgeschreven normen te binden, zouden wij, aangezien de waterslag het belangrijkste element vormt in het lied van de waterslager, naast de voordrachtwijze en de kwaliteit van de bijtoeren, als hoofdnorm willen laten gelden de veelheid van waterslag in zijn verschillende vormen, b.v.: een lied met alleen rollende waterslag ten hoogste 1 punt; een lied met rollende en bollende waterslag ten hoogste 3 punten en een lied met rollende, bollende en klokkende waterslag ten hoogste 4 punten.

Hiermede hebben wij dan voldaan aan de opzet van Dr. Wolf uit Maikammer, de grondlegger van het keursysteem. Deze heeft bepaald, dat alles wat invloed kan hebben op de waarde van het lied, moet worden beloond en dat alles wat afbreuk doet aan de muzikale waarde daarvan, moet worden bestraft. Het is alleen jammer, dat in ons huidige keursysteem de driedeelbaarheid voor de rubriek indruk niet is toegepast.

Stamharmonie 4 vogels

Teneinde het streven naar volmaaktheid van het lied der waterslagers te bevorderen, is de stamharmonie een middel om de kweker te belonen. De kweker, die blijk geeft in staat te zijn om niet alleen een enkele waardevolle vogel te fokken, maar een stam te kweken, die in zijn geheel bestaat uit vogels met waardevolle eigenschappen, en gelijkheid in zang vertonen, kan met punten voor stamharmonie worden beloond. Zulke vogels hebben dan een bepaald kenmerk, een bepaalde toonaard, bepaalde toeren, die hen van andere vogels doen onderscheiden.

Het ligt voor de hand dat vier vogels uit zulk een stam, als zij gelijktijdig zingen, een veel mooier geheel vormen, dan vier vogels die verschillend zijn van toonaard en toerenform.

Belangrijk is ook, dat iemand die vogels aankoopt uit zulk een doorgefokte homogene stam, meer zekerheid heeft dat deze vogels goed vererven en derhalve goede nateelt voortbrengen, dan dat hij vogels koopt uit een stam, die uit vogels bestaat met uiteenlopende zang-eigenschappen.

Vanzelfsprekend is de waarde van stamharmonie niet gebonden aan bepaalde toervormen en toonaard, zodat verschillende doorgefokte stammen met weer andere toeren en toonvormen, evengoed een prachtig geheel kunnen vormen, als zij dezelfde gelijkheid vertonen.

Zo ontstaan dan ook diverse stammen, die ondanks hun variatie, al naar gelang de smaak van de kweker, ieder voor zich een waardevolle bijdrage leveren aan de cultuur van de waterslager. Logisch is, dat bij de beoordeling van de waarde voor stamharmonie, de kunstprestatie van de kweker, die moet blijken uit de kwaliteit van het gezongen lied, een norm is, die de keurmeester toepast bij het bepalen van de toe te kennen punten. Een stam, die een voldoende kunstprestatie vertegenwoordigt, krijgt 1 punt voor stamharmonie, bij een goede kunstprestatie 2 punten en bij een zeer goede kunstprestatie 3 punten.

De punten voor stamharmonie worden, in tegenstelling tot de punten

voor de verschillende toeren, niet met 3 vermenigvuldigd, doch worden bij het totaal der punten van de vier vogels geteld.

Fouten

Maar weinig vogels zingen een lied zonder een enkele fout. Een klein ophaaltje, een spits fluitje, een te hoog belrolletje, begeleiden dikwijls het lied van overigens prachtige zangers.

Wij zijn op dit ogenblik echt nog niet zover, dat we zulke vogels om hun kleine foutjes zouden moeten straffen. Al is ons streven erop gericht om een waterslager te kweken met een foutvrij lied. Anderzijds dienen wij voorzichtig te zijn om te voorkomen, dat wij met het verwijderen van foutjes, niet ook de prachtige toonstukken in het lied van de vogels zien verdwijnen. De opbouw van het ideaal heeft zijn tijd nodig, en dit te forceren kan een verkeerde uitwerking hebben. Wel moeten wij onze volle aandacht aan de fouten schenken en die fouten, die het lied van de vogels in ernstige mate schaden, weren uit de stam. Bij de beschrijving der waardetoeren hebben wij reeds gezien, dat deze door bepaalde afwijkingen soms als fouten worden aangemerkt en derhalve kunnen worden bestraft.

Specifieke en in ons keursysteem met name genoemde fouten, zijn wel de meest ernstige en worden derhalve ook meestal bestraft naar verhouding tot de wanklank die zij veroorzaken.

Dit zijn: ophaal schril tot 3 punten. Hoge, spitse tonen en riet tot 3 punten. Snetter en snitter tot 3 punten. Neuzige toeren tot 3 punten. Sjip, tjep, tsiet tot 3 punten. Tjap uitgesloten.

De ophaal klinkt als het optrekken van een klok en kan zeer storend zijn voor het gehoor. Een ophaaltje kort en zacht gebracht, noemen wij neutraal en behoeft niet bestraft te worden.

Hoge en spitse tonen kunnen voorkomen in verschillende toervormen zoals fluiten, staaltonen, fluitenrol, bel en belrol, als deze toeren in een te hoge toon en met scherpe medeklinkers gezongen worden. Met riet wordt bedoeld een toer met de medeklinker r voor en t achter de toongreep, met een lange i als grondtoon.

Snetter en snitter zijn onderbroken toongrepen die in een snel ritme worden gezongen en klinken als snet, snet, snit, snit, snit en door hun klinker e en i een wanklank veroorzaken.

Neuzige toeren kunnen zijn alle toeren, die met een neusklink worden gezongen. Neustoeren zijn zeer onmuzikaal en gevaarlijk in een stam, omdat zij gemakkelijk worden overgenomen.

Sjip, tjep, tsiet zijn onderbroken korte toonstukken die in snelle volgorde worden gebracht. Zij klinken, zoals zij zijn beschreven en

passen niet in het lied van een beschaafde vogel.

Tjap is een toer, die vroeger veel bij waterslagers werd gehoord. Het is een onderbroken toer met een snel opeenvolgend ritme. Door het vlakke en platte geluid, dat door deze toer wordt veroorzaakt, heeft men vanaf het begin van de cultuur van waterslagers, die strijd tegen deze toer aangebonden en met succes, want de fout is praktisch uit het lied van de waterslager verdwenen. Aangezien de waterslager een slagvogel is, is hij gevoelig voor deze tjap en neemt hij hem gemakkelijk over, vandaar de strenge maatregel: uitgesloten van de wedstrijd.

Wie nog de echte tjap wij horen, beluistere de Engelse postuurvogels op een tentoonstelling. Deze laten meestal nog een echte onvervalste tjap horen.

Ook de specifieke waardetoeren kunnen door hun afwijkende vorm soms als fouten worden aangemerkt. Waterslag in alle vormen: vlak, belegen, neuzig en met verkeerde medeklinkers.

Knorren: neuzig, breed, vlak, waterig en los.

Staaltonen: neuzig, spits, ruw, hoog en belegen.

Fluiten: neuzig, hoog, spits, scherp, stotend, teveel in aantal en belegen.

Bellen en belrol: lang, hoog, scherp, belegen en spits.

Fluitenrol: te hoog, belegen, vlak, neuzig, gestoten en geslagen.

Tjokken: plat op a, verkeerde medeklinkers en neuzig.

Dit zijn de meest voorkomende foutieve waardetoeren, die wij reeds bij de behandeling der betreffende toeren hebben beschreven, doch die ik meen nog eens te moeten herhalen, om vooral de aandacht van de kweker hierop te vestigen.

Stamteelt

Stamteelt is de teelt van vogels, waarvan de zangeigenschappen nauw aan elkaar verwant zijn. Deze zanggelijkheid valt echter samen met een meer of mindere vorm van bloedverwantschap, aangezien de zanggelijkheid door erfactoren wordt beheerst. Stamteelt heeft het voordeel, dat steeds over een of meer zangverwante voorzangers kan worden beschikt. Stamteelt geeft minder uitschot onder de nateelt, dan niet stamverwante teelt.

Stamteelt is derhalve de aangewezen methode om permanent goede vogels op de wedstrijd te brengen.

Voor degenen die het er slechts om gaat een groot aantal vogels te kweken, ongeacht hun kwaliteit van zang, heeft stamteelt bezwaren,

omdat men stamteelt niet kan bedrijven zonder administratie van de afstamming zijner vogels bij te houden. Maar in dat geval kan men ook niet spreken van sportkweek, omdat in onze sport niet het aantal, maar de kwaliteit der vogels de doorslag geeft.

De kleurkweker heeft het, in dit opzicht, veel gemakkelijker dan wij. Hij kan zo op het oog zien of een bepaalde pop past bij de man en hij heeft, vooral bij de poppen, minder moeite om de uitwerking der erfactoren vast te stellen.

Wij kunnen aan het popje niet zien of het de gewenste erfactoren en zangeigenschappen bezit en kunnen derhalve alleen uit onze administratie nagaan of de pop de juiste is bij een bepaalde man. Paren wij niet-zangverwante vogels, dan belopen wij de kans, dat de nateelt noch de eigenschappen van de man, noch die van de pop laat horen en dat ook bij verdere teelt een groot aantal mislukkingen in zang naar voren treden. Deze methode noemt men zangkruising. Indien men echter bij deze methode kweekt volgens een bepaald systeem, kan men, uitgaande van een goede man, een jonge pop uit de eerste generatie, op die man terugparen. Dit terugparen is een vorm van inteelt, die meestal geen nadelige gevolgen heeft. Onder inteelt verstaan wij het paren van vogels met gelijke erfactoren. Omdat bij het terugparen de erfactoren van de beide partners niet gelijk zijn, (de jonge pop heeft ook erfactoren van de moeder) kan deze terugparing een enkele keer worden gedaan, zonder dat zich ernstige afwijkingen voordoen. Met dit terugparen kunnen wij bereiken, dat de zangeigenschappen van de vader in de nateelt worden verdubbeld en dat daardoor de eenheid in zang groter wordt. Ook het paren van de meest op de vader gelijkende halfbroers met halfzusters, kan voor een enkele keer meestal ongestraft geschieden en ook daarmee kunnen wij de eenheid in zang bevorderen. Indien de ouders goed vererven, kunnen wij ook deze nog enkele jaren benutten voor de kweek.

Op die wijze kan men, door het vormen van lijnen, waarbij directe inteelt wordt vermeden, een zangeenheid bereiken. Omdat het begin van slechts één man en twee poppen na enkele jaren, ook bij een goede lijnvorming, een te nauwe verwantschap moeilijk te vermijden is, kan men beter de stamteelt beginnen met minstens twee mannen en vier poppen.

Stamkweek kan op verschillende wijzen worden bedreven.

Het is Gregor Mendel geweest, die abt in een klooster te Brunn, die leefde van 1822 tot 1885, die de sluier van de erfelijkheid heeft opgelicht. De door hem ontdekte regels, die later door Prof. De Vries, Correns en Tsermak zijn teruggevonden en beproefd, zijn

thans gemeengoed geworden bij de cultuur van planten, dieren en derhalve ook bij onze vogels.

Door de begrippen van de Mendelse leer zijn ook wij in staat gesteld, de erfelijke aanleg, waarop ook de zang berust, bij onze vogels vast te leggen, te verbeteren en e.v. mutaties te verwekken. De mendelleer zelf, die berust op inteelt en daardoor splitsing van erfactoren, is bij ons zangkwekers echter moeilijk te hanteren als stamkweek. Bij het toepassen van de mendelleer in een zangstam is een zeer grote kennis van die leer vereist, wil men resultaat kunnen boeken. Naast de grote voordelen zijn er gevaarlijke kanten aan die leer verbonden, n.l. dat inteelt en daardoor factoren splitsing, oorzaak kunnen zijn dat wij nateelt krijgen, die met allerlei kwalen, zoals zwakte, misvorming en aanleg voor ziekte belast is. Ook zullen latente, d.i. verborgen, zangeigenschappen plotseling naar voren kunnen treden en de gelijkheid in onze stam nadelig kunnen beïnvloeden.

Mijn ervaring is, dat zelfs de meest deskundigen op het gebied van de mendelleer, bij toepassing van die leer in een zangstam, nooit bijzondere resultaten hebben geboekt. Het is steeds een eenvoudige man geweest, die met toepassing van een eenvoudig lijnensysteem, regelmatig met goede stammen op de wedstrijd verscheen.

Aangezien de mendelleer een studie is op zichzelf, die maar weinigen onder ons behoorlijk beheersen, lijkt het mij beter, om een vorm van stamteelt te kiezen, die niet zo spectaculair en beter te begrijpen is, n.l. de teelt langs bepaalde lijnen, waarbij directe inteelt zoveel mogelijk wordt vermeden.

Ofschoon ook deze vorm van stamteelt berust op erfactoren, zal ik mij onthouden van de vele in de erfelijkheidsleer gebruikelijke termen als daar zijn, chromosomen, reductiedeling, crossingover, dominantie, gameten, genen enz. enz. Ik verwijs degenen die daarin interesse hebben naar de boeken van Martin Weijlink, Veerkamp en de artikelen in ons orgaan en de vele over dit onderwerp verschenen boekwerken.

Als wij in het vervolg van dit onderwerp misschien de termen gebruiken als vers bloed, bloedverwant, etc, dan dient men wel te weten, dat bloed niets met erfactoren te maken heeft, maar dat wij daarmee op eenvoudige en voor ieder begrijpelijke wijze, de graad van verwantschap van de verschillende vogels willen aantonen. Indien wij tot stamkweek overgaan, dienen wij toch allereerst een stam te vormen. Natuurlijk kunnen wij van een goede stamkweker een aantal vogels betrekken en dan kunnen wij volstaan met voortgezette stamteelt.

Deze is wel de eenvoudigste methode om aan goede stamvogels te komen. Meestal zal men echter moeten beginnen met enkele paren vogels, die niet stamverwant zijn.

De beste tijd voor aanschaf van vogels zijn de maanden december en januari. Wij trachten zoveel mogelijk de voederwijze en de behandeling van de kweker over te nemen.

Bij de aankoop letten wij vooral op de zangkwaliteit van de mannen, hun gezondheid en algemene conditie.

Ook de poppen dienen onze bijzondere aandacht te hebben, door te letten op grootte, postuur, bevedering en gezondheid.

In het kweekboek van de fokker kunnen wij nagaan in hoeverre de gekochte vogels bloedverwant zijn aan elkaar, om niet direct in inteelt te vervallen.

Indien wij zouden beginnen met 1 man en 2 of 3 poppen, zijn de moeilijkheden groter, omdat alle jongen uit deze ouders halfbroer en halfzuster zijn. In dit geval beginnen wij reeds het tweede jaar met een vorm van inteelt, die niet altijd schadelijk hoeft te zijn, maar bij verdere teelt toch nadelige gevolgen kan hebben.

Het is niet mijn bedoeling om in dit korte bestek alle methoden en schema's voor de toepassing van stamteelt uit te werken. De bedoeling is slechts om U er op te wijzen, dat het mogelijk is, om bij aanschaf van b.v. 2-4 vogels uit goede stam, daarmee vele jaren te kunnen voorttelen, zonder in directe inteelt te vervallen.

Door selectie en het bijhouden van een kleine administratie zijn wij dan zelfs ook in staat, het lied te verbeteren. Indien de jonge mannen uit het eerste broedjaar dieper van toon en beter zijn dan hun vader, zal die betere kwaliteit waarschijnlijk door de moeder zijn bijgebracht. Zijn de beste onder de jonge mannen lichter in toon en minder in zang dan hun vader, dan zal hun moeder eveneens de oorzaak hiervan kunnen zijn.

Bij het betere resultaat is het raadzaam de moeder aan te houden voor het volgend broedjaar en deze te paren, of aan dezelfde oude man, of beter nog aan een prima jonge man uit de meest bloedvreemde lijn.

Bij het slechtere resultaat gebruiken wij de moeder niet voor het volgend broedjaar, maar nemen wij een jonge pop en paren die op een oude man van de meest bloedvreemde lijn.

Op deze wijze brengen wij de beste eigenschappen van onze vogels bij elkaar en kunnen daarmee de zangkwaliteit verbeteren.

Wij hebben reeds gesproken over lijnen, bloedvreemde lijn enz. Met deze woordkeus zullen wij trachten de graad van verwantschap der vogels onderling aan te tonen.

Iedere kweker kan op zijn eigen wijze een schema samenstellen, waarin hij op eenvoudige wijze de graad van verwantschap van zijn vogels onderling kan aflezen.

Sommige kwekers werken met gekleurde vierkanten, anderen met cirkels, waarin het ringnummer van de vogel, worden geplaatst en waarin vakken voorkomen, waarvan de kleur een bepaalde afstamming weergeeft.

Weer anderen geven de ringnummers een of meer letters, waaruit een bepaalde afstamming blijkt.

Wij maken een paringschema als volgt en passen wisselbroed toe:

	jongen. ♂ = man en ♀ = pop.	
man 1 × pop 4	♂ ♀ ♂ ♀ ♂ ♀ ♂ ♀ 1 - 2 - 3 - 4 - 13 - 14 - 15 - 16	lijn A
man 1 × pop 6	♂ ♀ ♂ ♀ ♂ ♀ ♂ ♀ 5 - 6 - 7 - 8 - 17 - 18 - 19 - 20	lijn B
man 5 × pop 10	♂ ♀ ♂ ♀ ♂ ♀ ♂ ♀ 9 - 10 - 11 - 12 - 29 - 30 - 31 - 32	lijn C
man 5 × pop 12	♂ ♀ ♂ ♀ ♂ ♀ ♂ ♀ 21 - 22 - 23 - 24 - 25 - 26 - 27 - 28	lijn D

Het doet er eigenlijk niet toe, met welk soort schema men werkt, hoofdzaak is, dat men van elke vogel kan zien, in hoeverre hij verwant is aan een andere vogel, met wie hij wordt gepaard.

Nemen wij aan te hebben gekocht man no. 1 en no. 5 van een kweker en de poppen 4, 6, 9 en 12 van een andere kweker. Wij stellen dat de mannen en de poppen onverwant zijn, doch wel uit stammen komen die gelijkheid in zang vertonen.

De jongen uit de lijnen A en B zijn onderling halfbroer en halfzuster. De jongen uit de lijnen C en D eveneens. Wij hebben echter twee lijnen, die wij vanwege de geringe bloedverwantschap het volgend jaar gerust kunnen paren, n.l. de lijnen A op C en B op D. Bovendien hebben wij de oudervogels, die wij, indien deze goede vererven, nog enkele jaren in de teelt kunnen gebruiken en vormen daarmee de

derde bloedvreemde lijn.

In dit schema schuilen echter nog meer mogelijkheden, n.l. om indien er jonge mannen zijn, die beter zijn dan hun vader, deze een volgend jaar te paren aan een oude pop, die goede nateelt heeft geleverd en brengen op deze wijze de betere zangeigenschappen tezamen. Daarmee vormen wij weer een nieuwe lijn, die de kwaliteit van onze stam kan verbeteren. Het een enkele keer terugparen van een betere jonge man op zijn moeder, kan ook een middel zijn om de betere zangeigenschap vast te leggen, zonder dat nadelige invloeden merkbaar zijn. De jongen uit deze combinatie kunnen wij ook weer paren aan de beste jongen uit een bloedvreemde lijn en zo kunnen wij uit een eenvoudig schema een groot aantal lijnen vormen, aan de hand waarvan wij vele jaren kunnen doortelen, zonder in directe inteelt te vervallen.

Indien na een aantal jaren de lijnen zodanig in elkaar lopen dat inteelt onvermijdelijk wordt, kunnen wij door aanschaf van een goede zangverwante man uit een andere stam nieuwe lijnen vormen en de teelt op dezelfde wijze voortzetten. Wij moeten er echter steeds op uit zijn, zolang mogelijk met onze eigen vogels door te gaan.

Bij toepassing van genoemde lijnenteelt moeten wij, naast de zang, ook letten op eigenschappen die wij in onze vogels niet wensen, zoals slecht voerende poppen, klein postuur, plukken, bepaalde ziekteverschijnselen enz., die wij voor de teelt moeten uitschakelen. Al deze factoren berusten op erfelijke eigenschappen, die zich in de nateelt voortzetten.

Ook het kiezen van de voorzang dient ieder jaar weer onze volle aandacht te hebben.

Op deze wijze kunnen wij een waardevolle stam opbouwen en handhaven. Degene, die ieder jaar weer nieuwe vogels voor zijn kwekerij aanschafft, weet niets van hun vererving en fokt dan zuiver op geluk. Hij kan nooit op goede nateelt rekenen.

Vanzelfsprekend is het bijhouden van een stamboek een eerste vereiste bij het toepassing van stamteelt.

Tretter adviseert ons, om bij stamteelt zoveel mogelijk jonge poppen te gebruiken, omdat dit de opbouw van de zangkwaliteit kan beïnvloeden.

Ziekten

Het is een natuurverschijnsel dat bij overbevolking in een bepaalde ruimte, zowel bij mensen als bij dieren, ziekteverschijnselen optreden, waardoor die overbevolking wordt geëlimineerd. Om ziekten bij onze vogels te voorkomen, dienen wij ervoor te waken, dat de ruimte die wij voor hen beschikbaar hebben, niet door een te groot aantal vogels wordt bezet.

Zijn wij genoodzaakt teveel vogels in een bepaalde ruimte te houden, dan dienen wij naar verhouding meer aandacht te besteden aan de hygiëne. Schoonmaken van vloeren, ontsmetten van eet- en drinkbakken, reinigen van zitstokken en e.v. toedienen van antibiotica, zijn middelen, die wij bij overbevolking moeten aanwenden om ziekten en daardoor sterfte bij onze vogels te voorkomen. De meest voorkomende ziekten bij onze vogels zal ik trachten te beschrijven met hun kenmerken en geneeswijze, voor zover genezing mogelijk is.

Leverziekte, ademhalingsziekte, difterie en pokken, ingewandsziekte, vallende ziekte, vedermijt, legnood, kalkpoten en de z.g. zweetziekte zijn o.m. de kwalen, waarmee de vogel liefhebber van tijd tot tijd wordt geconfronteerd. Door een goede aanpak kan hij dikwijls het leven van een vogel redden, hetgeen hem steeds een grote voldoening geeft.

Leverziekte is te herkennen aan de blauwe plek, die het onderlichaam van de vogel, op de scheiding van de ribben vertoont. De lever is zodanig vergroot dat hij buiten de ribben komt en de blauwe plek veroorzaakt. Is de plek groot, soms tot het halve onderlichaam, dan is genezing vrijwel uitgesloten. Een kleine leverplek kan genezen door de vogel af te zonderen en in hoofdzaak zetmeelhoudende voeding te geven. Naast veel witzaad, brood in melk verstrekken en weinig of geen groen geven. De ziekte is niet besmettelijk maar kan wel een erfelijke eigenschap zijn. De vogel niet gebruiken voor de kweek.

Ademhalingsziekte kan verschillend zijn in vorm. Bronchitis, astma en andere vormen die wij later bespreken. Tocht en kouvatten kan oorzaak zijn van bronchitis. Astma daarentegen is meer een zenuw-aandoening. Beide ziekten zijn te herkennen aan moeilijke ademhaling, snotteren, geluid geven bij de ademhaling. Een ingevallen onderlijf gaat vrijwel altijd met de ziekte gepaard. Bronchitis heb ik vaak kunnen verhelpen met een mespuntje soda in het drinkwater te doen. Ook het geven van vogeltonicum kan gunstig werken. Astma is moeilijk, zo niet onmogelijk te genezen. Beide ziekten zijn niet

besmettelijk, doch kunnen wel erfelijk zijn voor de aanleg daarvan, daarom ook niet gebruiken voor de kweek.

Oorzaak van bronchitis is o.m. tocht, kouvatten, het verstrekken van te koud water en plotselinge temperatuurswisseling.

Difterie en pokken

Deze ziekte, ook wel hapziekte genoemd, wordt veroorzaakt door een zeer gevaarlijk virus. De ziekte is zeer variabel in haar verschijningsvorm. De vogel begint te happen naar adem, krijgt meestal een blauwe snavel en is binnen enkele dagen dood. Zweren aan poten, bek en kop, zijn eveneens een vorm van difterie en pokken. In het eerste geval is genezing uitgesloten, aangezien in het stadium dat de vogel hapt naar adem, de longen en de bronchiën reeds zodanig door de virus zijn vernield, dat herstel is uitgesloten. In het tweede geval heb ik meermalen een vogel kunnen genezen met het bekende HK 333.

De aangestoken plaatsen bestrijken met dit middel onverdund en een weinig van dit middel aan het drinkwater toevoegen. De ziekte is steeds virulent d.i. kwaadaardig en is zeer besmettelijk. Volgens deskundigen kan het virus een jaar leven in gedroogde toestand. De ziekte wordt veroorzaakt door besmetting onderling en ook door muggenbeten. Behalve de kanaries zijn alle vinkensoorten vatbaar voor deze ziekte. De incubatietijd, d.i. de tijd tussen besmet worden en uiterlijk vertonen, wordt geschat op 14 dagen. Ik meen echter gevallen te hebben meegemaakt, dat ik de incubatietijd op 5 à 6 weken moest stellen.

Bestrijding: Alle vogels tijdig laten inenten, vooral in die gevallen waarbij men muggenbeten niet kan voorkomen. Afzonderen van vogels die symptomen van de ziekte vertonen. Voederbakken en drinkbakken ontsmetten met een chloorproduct, b.v. Dex-Infecto. Een weinig H.K. 333 in het drinkwater. Nooit rechtstreeks van de zieke naar de gezonde vogels lopen, wel omgekeerd. Hokken en zitstokken ontsmetten met Dex-Infecto. Bij het overgaan van zieke naar gezonde vogels de voeten vegen op een mat, die is gedrenkt in een 3 % loogoplossing. Deze en andere middelen kunnen voorkomen dat al onze vogels door de ziekte worden aangetast en wij daardoor alle vogels verliezen.

Ingewandziekte

Deze ziekte is te herkennen aan een opgezet onderlijf. Bij een ingewandzieke vogel is de huidskleur van de buik te rood (normale kleur is de kleur van de mensenhand). Men ziet op de buik de verhogingen van de te dikke ingewanden. Meestal is de vogel

mager, eet veel en heeft te dikke en te taaie ontlasting. Doordat de ingewanden zijn geïrriteerd en ontstoken, wordt de absorptie van de voedingsstoffen door de darmwand gestoord en moet de vogel veel eten om aan het lichaam nog iets van de voeding te doen toekomen. Indien de ziekte niet te ver gevorderd is, kan men de vogel zover genezen dat hij blijft leven. Geheel genezen gebeurt zelden, omdat de te dikke ingewanden moeilijk tot hun ware proporties zijn terug te brengen. Ingewandzieke vogels geve men geen groen. Veel zetmeelhoudend zaad (witzaad) en geen eivoer. Wat brood met weinig melk vochtig gemaakt en daarop wat blauw maanzaad. Vogeltonicum in het drinkwater kan genezing bevorderen.

Vallende ziekte (epilepsie).

Vallende ziekte is een zenuwziekte, een soort toeval, waarbij de vogel plotseling wild gaat vliegen, neervalt en op de vloer draait en wentelt met draaiende bewegingen van de kop. Daarna blijft de vogel meestal een tijdje versuft op de vloer zitten. Na enige tijd is de vogel weer normaal en is aan hem niets meer van het ziekteverschijnsel te zien. Het zijn vaak zeer druk zingende vogels die aan deze ziekte lijden. De kwaal wordt meestal steeds erger en eindigt vaak met de dood van de vogel. Het kan een stameigenschap zijn dat vogels lijden aan deze ziekte, waarvoor zij blijikbaar een erfelijke aanleg bezitten. Genezen kan men, voorzover mij bekend is, epilepsie niet. Wel kan men iets doen om de aanvallen zoveel mogelijk te voorkomen. De vogel plaatsen in een rustige omgeving. De benadering van de vogel steeds aankondigen. Schoonmaken van de kooi met rustige bewegingen. Krachtige voeding. Deze en andere middelen zijn om te voorkomen, dat de vogel schrikt of zich plotseling verontrust. Op schrikken volgt meestal de aanval van epilepsie.

Vedermijt

Deze kwaal herkent men door kale plekken op kop en hals van de vogel. In ernstige gevallen zijn ook de vleugelranden en andere lichaamsdelen aangetast.

De plekken op kop en hals zijn meestal geheel kaal. De vedermijt zelf is niet zichtbaar. Het is een parasiet die onder de huid leeft en daar de veerwortels vernielt. De kwaal komt het meest voor bij vogels die verblijven in een vertrek waar weinig of geen zon in komt. Het plaatsen van de vogel in een zonnig vertrek kan genezing bevorderen. Ook heb ik deze kwaal kunnen genezen door het bestrijken van de aangedane lichaamsdelen met jodium en dit, met een week tussenruimte, twee a driemaal herhalen. Aangezien de

veerwortels vernield zijn, duurt het meestal geruime tijd, alvorens nieuwe veren op de kale plekken ontstaan.

Legnood

Een nogal veel voorkomend verschijnsel in de kweek, waardoor menige kostbare broedpop verloren gaat. Het kan gebeuren bij het eerste ei, maar ook dat de vogel het derde of vierde ei van het legsel niet kwijt kan.

Lage temperaturen kunnen oorzaak zijn van legnood. In dat geval de vogel op een zeer warme plaats zetten, b.v. voor een lamp of andere verwarmingsbron. Het onderlijf van de vogel gedurende een paar minuten onder een druipende kraan houden en daarna inpakken in voorverwarme watten, kan ook helpen. Nooit met de hand forceren of met enig voorwerp de cloaca van de vogel openen, omdat dit meestal stuk maken van het ei tot gevolg heeft en niet het gewenste effect oplevert. Het bekken van de vogel moet zich ontspannen en dat bereikt men niet met laatstgenoemde handelingen. Oorzaken van legnood zijn ook o.m. het te vet zijn van de vogel, waardoor de kalktoevoer naar de eileider wordt gestremd en een z.g. windei ontstaat. Een windei heeft geen of te dunne schaal, tengevolge waarvan het ei zich bij het persen uitzet en daardoor moeilijk het lichaam verlaat. Ook een te groot ei kan oorzaak zijn van legnood. Poppen die in de winter goed verzorgd zijn, zullen minder last hebben van legnood dan vogels die door slechte winterverzorging reeds zwak zijn.

Kalkpoten

Kalkpoten komen meestal slechts voor bij overjarige vogels. Een kenmerk voor kalkpoten is te dikke loopbenen en ook vaak te dikke tenen. De dikte ontstaat, doordat een parasiet onder de schubben van het loopbeen of de tenen zit en daar een soort kalk verzamelt, waardoor de schubben overeind komen te staan. In ernstige gevallen kunnen poten en tenen plaatselijk ontsteken en de vogel veel pijn veroorzaken. Wij kunnen deze kwaal bestrijden door de poten en tenen enkele malen in te wrijven met slaolie. De kwaal kan daarmee spoedig genezen. De parasiet schijnt n.l. lucht nodig te hebben om te kunnen leven en die lucht wordt door het vet van de olie afgesneden.

Zweetziekte

De z.g. zweetziekte is een verschijnsel dat veel voorkomt bij kleine jonge vogels in de nesten. De ziekte is te herkennen aan het nat worden van de jongen en aan de natte en kleverige buikveren van

de moederpop. Zweetziekte is in feite een verkeerde diagnose. De kanarie heeft geen zweetklieren en kan derhalve niet zweten door de huid. Indien de kanarie het te warm krijgt, ademt hij met open bek en koelt op die wijze zijn lichaam. De vraag is nu, waar komt dat vocht vandaan, dat het nest en de jongen nat maakt? Dit vocht is gewoon diarrhee. De moederpop vertoont, behoudens de natte buikveren, geen ziekteverschijnsel, maar de jongen gaan er aan ten gronde. Het vocht van de ontlasting maakt het nest van de jongen nat en koud, waardoor warmte verloren gaat en ook de inwendige organen worden door de ziekte aangetast,

Genezen is moeilijk omdat het stoppen van diarrhee te lange tijd vergt. De ziekte komt het meest voor bij lage temperaturen. Te zware voeding is m.i. wel één van de oorzaken. Nat of bedorven groenvoer, veel sla, bespoten groenvoer, zwaar eivoer of een samenstelling van eivoer dat slecht verteerbaar is, dit alles kan oorzaak zijn van diarrhee.

Om toch iets te doen om de jonge vogels te redden, kunnen wij de jongen overleggen in een zelfgemaakt schoon nest en dit herhalen, zodra het nest vochtig wordt.

Vogeltonicum in het drinkwater en wat blauw maanzaad en geweekt oud brood geven, kan soms nog sterfte van de jongen voorkomen.

Gebreken

Indien wij onze vogels aandachtig bekijken, ontdekken wij vaak gebreken, die hen weliswaar niet waardeloos maken, maar die hen toch in meer of mindere mate ongeschikt maken voor de kweek.

Als wij de bedoeling hebben om een sterke en gezonde stam vogels te kweken, moeten de paren die wij daarvoor gebruiken, vrij zijn van ziekten en ook van gebreken. Verschillende gebreken wijzen op degeneratie en zwakte en deze eigenschappen zijn funest voor de opbouw van een stam. Slappe poten, waardoor de vogel vaak met zijn lichaam op een stok zit, kan wijzen op ouderdom, maar ook op een zwakke constitutie van het dier. Misvormde poten, misvormde tenen, te lange nagels aan de tenen, kunnen oorzaak zijn van slechte bevruchting. Te grote vetaanzetting kan een gebrek zijn dat moeilijk te bestrijden is. Ook dit is vaak oorzaak van slechte bevruchting. Zowel bij mannen als bij poppen kan dit gebrek voorkomen.

Doorgegroeide snavels, waardoor de boven- of ondersnavel te lang wordt, is een storing in de hoornvorming. Dit gebrek kan door bijknippen tijdelijk worden verholpen, maar keert steeds terug en maakt de vogel ongeschikt voor de kweek.

Blindheid kan een aangeboren kwaal zijn, maar ook van buitenaf zijn veroorzaakt, b.v. door verse kalk op de zitstokken of in de kooi. Het blind zijn van een vogel aan één of beide ogen kan men waarnemen door de eigenaardige beweging van de kop. Ook zulke vogels zijn ongeschikt voor de kweek.

Het stukbijten van zaden, die alleen ontbolsterd dienen te worden, is een gebrek dat meestal gepaard gaat met slecht grootbrengen der jongen. Slecht ontwikkelde geslachtsorganen van de mannen, wijzen op weinig zanglust en dit gebrek is ook vaak oorzaak van slechte bevruchting. Slechte bevedering, dunne bevedering, slecht ontwikkelde vleugel- en staartpennen, slecht vliegen, zijn tekenen die wijzen op zwakte, inteelt en degeneratie. Vogels met een of meer van deze gebreken zijn ongeschikt voor de teelt. Gekruiste vleugels wijzen eveneens op degeneratie.

Te klein postuur kan oorzaak zijn van slechte voeding tijdens de groei en is dan niet erfelijk. In de meeste gevallen is het echter wel een erfelijke eigenschap. Omdat flinke forse vogels een krachtiger lied kunnen zingen dan kleine vogels, dienen wij ook te kleine vogels uit de stam te weren. Een smalle borst behoort meestal niet tot het kenmerk van een diepe zanger, Een goed gevormde brede borst kan een vol geluid voortbrengen, derhalve ook vogels met smalle borst niet gebruiken voor de kweek.

Deel 2 Het lied van de harzer zangkanarie

Het belang van zangkennis voor de zangkanarieliefhebber

De teleurstellingen van de harzerliefhebber op de zangwedstrijden, zijn meestal een gevolg van gebrek aan zangkennis.

Men koopt vogels uit een prima stam en men beoogt daarmee nateelt te kweken, die minstens van dezelfde kwaliteit is. Men vergeet daarbij meestal, dat men ook de zangkennis moet hebben van de kweker van wie men zijn vogels betreft, wil men hetzelfde resultaat als die kweker kunnen bereiken.

Ten onrechte wordt dan dikwijls degene, die de vogels heeft geleverd, beticht van kwade trouw; terwijl de oorzaak van de mislukking bijna altijd schuilt in de eigen onkunde. Evenals in iedere sport, is het ook bij de beoefening van de zangkanariesport nodig om zich in die beoefening te bekwamen, om iets te kunnen bereiken.

De zangkanariëkweker moet het kunnen opbrengen om zich door studie en ervaring te verdiepen in de finesses van zijn hobby en eerst dan, als hij naast de andere facetten, over voldoende zangkennis beschikt, mag hij rekenen op een goed resultaat.

Wat volgt zal dan ook voor een groot deel er op gericht zijn om U met de kennis van het harzerlied en alles wat daarmee verband houdt, vertrouwd te maken.

Zangkennis is de grondslag voor een goede kweek. Zonder kennis van de theorie van de zang is het praktisch niet mogelijk om de nateelt van goede vogels tot goede zangers op te leiden. Ook is het vrijwel uitgesloten, om zonder kennis van het lied, een stam op te bouwen met een hoge zangkwaliteit.

Zangkennis maakt de liefhebberij meer interessant, omdat men de zangtoeren en het lied verstaat en men daardoor kan beoordelen wat goed, minder goed en slecht is.

Voor de opleiding van jonge vogels en de selectie daarvan, vereist kennis van het lied, zonder welke men alleen kan speculeren op goed geluk, dat bijna altijd achterwege blijft. Maar ook bij de kweek zelve, waarbij diepte en toeren als het ware door de kweker moeten worden geconstrueerd, is zangkennis onontbeerlijk.

De zang immers, berust, evenals de kleur, op erfelijke eigenschappen, die men alleen kan cultiveren, als men weet wat de vogel zingt, die men voor de paring gebruikt.

Zangkennis kunnen wij samenvatten in de navolgende begrippen:

1° Het kennen en begrijpen van het doel der zangveredeling.

2° Het bepalen der zangtoeren met naam.

3° Het vaststellen der waarde van de toer, volgens de gebruikelijke normen.

4° Het kennen van de fouten, die schade doen aan de welluidendheid van het lied en de minwaarde daarvan bepalen.

Voor zangkennis is nodig een meer of minder ontwikkeld muzikaal gevoel; terwijl technische muziekkennis geen vereiste is.

De vraag, hoe kan men zangkennis verkrijgen? is als volgt te beantwoorden:

1° Studie van de theorie van de zang.

2° Praktische oefening in het gehoor van de vogels.

Zonder beoefening van deze twee laatste opgaven is een gedegen zangkennis niet mogelijk.

Zangkennis is niet alleen nodig om het lied van zijn vogels in de juiste richting te leiden, maar ook om de liefhebberij op den duur interessant te houden. Alleen maar vogels kweken wordt een sleur, die na enkele jaren zijn grote interesse gaat verliezen.

De zangkweker, die het lied van zijn vogels kan beoordelen, bouwt door middel van zijn kennis aan een ideaal, dat interessanter wordt, naar gelang hij langer de sport beoefent.

Kanariezang

Wat is zang? Een vraag waarvan de zangkweker een duidelijk begrip moet hebben. Dit begrip kunnen wij samenvatten in het navolgende antwoord. Zang is een combinatie van erfelijke of aangeleerde toeren, die door de vogel tot een lied worden samengesteld. Enkele fluiten, enkele roepen of een enkel kort toertje is derhalve geen zang en wordt ook nooit als zang aangemerkt.

Het lied van de kanarie is een erfelijke eigenschap, doch de vogel is ook vatbaar voor het aanleren van niet-erfelijke toonstukken, die hem van buitenaf worden bijgebracht. Het lied, waarvoor de kanarie de erfelijke eigenschappen bezit, zingt hij meestal vlot en kan, naar mate die erfelijke aanleg beter is, met grote volheid en toondiepte worden gebracht.

De aangeleerde toeren, waarvoor de vogel geen erfelijke aanleg bezit, worden maar zelden mooi gebracht en het kost de vogel

blijkbaar meer inspanning om daarvan een lied te formeren. Bij aangeleerde toeren horen wij zelden een vlotte voordracht van het lied.

Zang is een uiting van mannelijke geslachtsdrift, vandaar dat poppen weinig of niet zingen. De zang van de harzerkanarie is een kunstgezag, dat geheel afwijkt van het oergezag van de kanarievogel. Dit kunstgezag heeft vele jaren van ontwikkeling doorgemaakt, om tot de tegenwoordige edele zang te geraken.

Aangezien kunst ten grondslag ligt aan deze ontwikkeling, moet het lied van de harzerkanarie beschaafd zijn en mag er niets in voorkomen dat het gehoor kwetst; anders zou van kunst geen sprake zijn.

Zang wordt verdeeld in zangtoeren, zangtoeren worden verdeeld in toongrepen. Toongrepen worden verdeeld in klinkers en medeklinkers. Tot goed begrip van deze verdeling nemen wij een voorbeeld in onze taal. Wij kennen zinnen, die verdeeld worden in woorden. Woorden worden verdeeld in lettergrepen. Lettergrepen worden verdeeld in klinkers en medeklinkers. Deze verdeling is dezelfde als die wij toepassen bij het lied van onze vogels.

De klinkers, ook wel grondtonen genoemd, zijn evenals in het alfabet de klanken a, e, i, o, en u en bovendien de combinaties oe en eu. De medeklinkers die in het kanarieliel voorkomen zijn b, c, d, g, h, j, k, l, n, r, s, t, z.

De klinkers en medeklinkers bepalen de benaming van de toongreep. Voorbeeld: Kloeken zijn op elkaar volgende toongrepen met de medeklinkers kl, de klinker oe en de medeklinker k. Een aantal van deze toongrepen vormen de toer. Op dezelfde wijze, maar dan in andere combinaties, worden alle toeren van het harzerliel samengesteld.

De tekst van de toongrepen (klinkers en medeklinkers) vormt, met de beweging in de grondtoon, de z.g. structuur of de bouw van de toer. Door de beweging in de grondtoon kan de toer n.l. een bepaald karakter krijgen. Voorbeeld: Een holrol die koelerend wordt benoemd, ontleent deze bijnaam aan de beweging, die het water op de grondtoon veroorzaakt. Zo kan elke toer, naast zijn gewone structuur, een bepaald accent krijgen, door een beweging in de grondtoon.

De opeenvolgende toeren vormen het liel.

Het keursysteem

Het is Dr. Wolf uit Maikammer geweest, die de grondslag heeft gelegd voor een keursysteem, waarmede:

1e. Alles wat invloed kan hebben op de muzikale waarde van het lied, gewaardeerd moet kunnen worden.

2e. Alles wat de muzikale waarde van het lied kan schaden, moet kunnen worden gestraft.

De indeling van de zangtoeren heeft in de loop der jaren nog al eens veranderingen ondergaan, maar deze veranderingen hebben nooit geleid tot een verbetering van het systeem van Dr. Wolf.

Dikwijls is men op de veranderingen later weer teruggekomen en keerde men terug tot het oorspronkelijke systeem. Alle veranderingen te beschrijven heeft weinig zin, temeer, omdat het huidige keursysteem het wereldbondstelsel is geworden, dat in alle aangesloten landen wordt toegepast. De principes van Dr. Wolf zijn ook in dit systeem gehandhaafd. De driedeelbaarheid is wel een der belangrijkste eigenschappen van dit keursysteem, omdat deze parallel loopt met de drie trappen van vergelijking, nl. voldoende, goed en zeer goed. Ook omgekeerd geldt dit voor de strafbare fouten: lichte, grove en zeer grove fouten.

Voorbeeld:

Een waardetoer met een maximum van 9 punten krijgt voor voldoende kwaliteit 1 tot 3 punten, voor goede kwaliteit 4 tot 6 punten en voor zeer goed 7 tot 9 punten.

Een keurmeester, die zich houdt aan deze regel, zal nooit veel kunnen afwijken in de waardebeoordeling van het lied.

Nog een ander middel staat de keurmeester ten dienste bij het bepalen der waarde van de afzonderlijke toeren en wel de normen van waardebeoordeling. Bij het bepalen of een toer als voldoende, goed of zeer goed moet worden aangemerkt, zijn verschillende normen van doorslaggevende betekenis. Deze normen zijn:

1e. *Toonhoogte.* Voorbeeld: Een holrol met de grondtoon „u” kan nooit een muzikaal effect hebben als een holrol met een diepe „oe” als grondtoon. De diepste grondtoon heeft de meeste waarde.

2e. *Klankvolheid.* Voorbeeld: Een diepe holrol is niet altijd klankvol. De diepe toon kan belegen (hees) zijn of gedrukt door medeklinkers, waardoor ook de diepe toer zijn groot klankgehalte mist, in tegenstelling tot dezelfde toer, die met een helder stemgeluid wordt gezongen.

3e. *Kracht.* Voorbeeld: Een toer kan vol en diep zijn, maar met zo weinig kracht gezongen, dat hij geen grote indruk maakt.

4e. *Lengte*. Voorbeeld: Een toer kan alle goede eigenschappen hebben, die genoemd zijn onder 1 tot 3, maar kan zo kort worden gezongen, dat hij geen royale indruk achter laat. Vooral de toeren van de Harzervogel moeten een zekere lengte hebben om grote indruk te maken.

5e. *Afwisseling*. Voorbeeld: Een holrol kan beginnen in de midden-toonlaag, maar in dezelfde toerbeurt ombuigen naar een grotere toondiepte en eindigen in een diepe koelerende holrol. Dit is een voorbeeld van een prachtige afwisseling die kan bijdragen tot de hoogste waardering van de toer.

Uit het voorgaande moge blijken:

1e. Dat het beoordelen van de zang berust op een grondig systeem, waarvan elk onderdeel de waarde van een toer kan doen dalen of stijgen.

2e. Dat het kennen van dit systeem nodig is om een toer en daarmee het lied de juiste waarde toe te kennen.

3e. Dat de kennis van dit systeem bijdraagt tot gelijke beoordeling door iedere keurmeester afzonderlijk.

4e. Dat dit systeem de fokrichting dringt naar het bereiken van de hoogste muzikale waarde.

5e. Dat het niet eenvoudig is om vogels te kweken met toeren, die aan alle eisen, die het keursysteem stelt, voldoen. Vandaar dat maar zelden het maximum puntental voor een toer wordt toegekend.

Ook de rubriek „klankbeeld" kan van invloed zijn op het totale puntental, dat aan een vogel wordt toegekend. Het is nl. niet altijd zo, dat een vogel met de mooiste toeren ook de meeste punten voor de klank krijgt toegekend. Klankbeeld geeft de totaalindruk weer, die het lied van de vogel op de keurmeester maakt. Een vogel met de mooiste toeren kan bijv. zijn lied in stukken en brokken voordragen. Het afbreken tijdens de zangbeurt is een nogal veel voorkomend euvel. Daarentegen geeft een vogel met mooie toeren, die zijn lied vlot afzingt met mooie overgangen van de ene toer op de andere een goed klankbeeld, althans als dat lied niet wordt ontsierd door fouten. Al naar gelang de fouten storend zijn, kunnen zij boven de strafpunten, die daarvoor zijn gegeven, ook afbreuk doen aan een goed klankbeeld van het lied.

De som van de punten voor de toeren + klankbeeld, vormt de puntenwaarde van het lied. Deze som wordt steeds met 3 vermenigvuldigd en de strafpunten worden van het totaal afgetrokken.

Bij stammen van 4 vogels heeft het systeem voor de bezitter van de stam nog 3 punten disponibel, welke punten bij het totaal der 4 vogels worden geteld. De beloning wordt gegeven voor stamharmonie en kan alleen worden gegeven onder de navolgende voorwaarden:

1e. De 4 vogels hebben eenzelfde zangrichting.

2e. De stam beeldt een kunstprestatie van de kweker uit, hetgeen betekent, dat het lied van goede kwaliteit moet zijn.

Voor een voldoende kunstprestatie wordt 1 punt, voor goed worden 2 punten en voor zeer goed worden 3 punten toegekend.

Op de volgende pagina ziet u een keurlijst afgedrukt, waarop de harzerkanaries thans worden gekeurd.

Dit keursysteem is het resultaat van overleg tussen alle bij de Confédération Ornithologique Mondiale, de wereldorganisatie van landelijke bonden op het gebied van vogelliefhebberij. Ook Nederland is bij deze organisatie, afgekort C.O.M. genoemd, aangesloten. Vroeger had ieder land zijn eigen keursysteem en dit was op internationale tentoonstellingen steeds een punt van wrijving tussen keurmeesters onderling en tussen inzenders.

Wij kunnen ons derhalve slechts verheugen in het tot stand komen van dit keursysteem.

Ik wil thans overgaan tot een beschrijving van de zangtoeren, zoals die achtereenvolgens op de keurlijsten zijn vermeld.

Holrollen

Als wij de naam van deze toer eens goed bezien, dan blijkt dat de holrol uit twee elementen bestaat, nl. hol en rol.

Wat wij onder hol verstaan, is ieder wel duidelijk. Een holle toon ontstaat bijv. als er geluid wordt geproduceerd uit een leeg vat, een holle buis of een ander hol voorwerp.

Wat rollen betekent, weet ook iedereen. Een rollende bal of een ander voorwerp kan een rollend geluid veroorzaken. Bij dat rollen horen wij steeds een min of meer geaccentueerde r r r.

Het samenbrengen van het holle geluid en de „r” van het rollen, geeft een beeld van de holrol.

De holrol wordt, wat betreft zijn muzikaal effect, beschouwd als de schoonste van alle kanarietenonen. De holrol kan zo rijk zijn aan wisseling in vorm en toon, dat hij recht heeft op de kwalificatie stamtoer en hoofdtoer.

**NEDERLANDSE BOND
VAN VOGELLIEFHEBBERS
AFD. HARZERS**

Afd. ....

Datum .....

Inzender .....

Gem. ....

Afgeh. van ..... tot .....

Ring No.....Keurno. ....

Gezongen waardetoeren

Holrollen	tot 9 p.	.....
Knorren	tot 9 p.	.....
Schokkels	tot 6 p.	.....
Waterrollen	tot 9 p.	.....
Kloeken i.a.v.	tot 6 p.	.....
Holklingels	tot 6 p.	.....
Fluiten	tot 6 p.	.....
Klingeltoeren	tot 3 p.	.....
Klankbeeld	tot 3 p.	.....

Totaal waardepunten .....

Gezongen fouten

Slechte kling.	tot 3 p.	.....
Zwieren	tot 3 p.	.....
Ophaal	tot 3 p.	.....
Slechte fluiten	tot 3 p.	.....
Neustoeren	tot 3 p.	.....
Slechte watert.	tot 3 p.	.....

Aftrek strafpunten .....

Blijft waardepunten   × 3 .....

2e vogel .....

3e vogel .....

4e vogel .....

Stamharmonie .....

Totaal 4 vogels .....

Handtekening keurmeesters:

De verschillende benamingen, die de keurmeesters aan de diverse vormen van holrol geven, bewijzen al, dat de holrol een grote afwisselingsmogelijkheid heeft. Zo spreken wij van: rechte holrol, gebogen holrol, koelerende holrol, vibrerende holrol, sproedelende holrol. Dit zijn alle benamingen van holrollen met goede eigenschappen. Daarbij komen dan nog benamingen van holrollen met minder goede eigenschappen, die ik hierna zal bespreken.

De holrol behoort tot de categorie roltoeren. Dat zijn alle toeren van het kanarielied, waarvan de toongrepen met elkaar zijn verbonden en derhalve een ononderbroken rollende vorm hebben. Roltoeren zijn: holrol, knor, waterrol en klingelrol. Onderbroken toeren zijn: schokkels, kloeken, holklingels, fluiten en klingels. Van de onderbroken toeren zijn de toongrepen niet met elkaar verbonden en ze hebben een zekere tussenruimte tussen elke toongreep.

De klinkers, die in de tekst van de holrol kunnen voorkomen, zijn: o, oe, u, a, eu en ee. De medeklinker is „r”. De tekst van de toongrepen is derhalve: ro-roe-ru-ra-reu en ree. De klinkers (ook wel grondtonen genoemd) „o” en „oe” zijn het waardevolst en geven de holrol een echte holle klank. De klinker „u” kan nog goed zijn, maar is minder diep en hol. De klinkers „a”, „eu” en „ee” zijn in het algemeen slechte klinkers, die de toer in waarde doen dalen. De klinker „a” heeft de neiging vlak te klinken. De „eu” maakt de toer meestal ruw en onwelluidend en de „ee” geeft meestal een gevaarlijke neusklank, waardoor de toer strafpunten kan ophopen.

De medeklinker „r” is ook niet zonder invloed op de welluidendheid van de toer. Een te sterk op de voorgrond tredende „r” maakt de toer ruw en hard. Dit niet in de betekenis van luid, maar in de betekenis van niet soepel. Is de „r” matig sterk en komt er iets van water in de toer, dan kan dat nog wel aardig en iets borrelend klinken. Wij spreken dan van sproedelend hol. Is de „r” echter zacht en nauwelijks hoorbaar, dan spreekt men van een weke holrol, die soepel kan klinken, als de klinker op goede diepte ligt. Treedt de „r” helemaal terug en komt een diepe „o” of „oe” op de voorgrond, met soms iets waterachtigs op de klinker, dan spreekt de kenner van koelerend hol en dit is wel de mooiste vorm van een holrol.

Een *rechte* holrol is een holrol, die steeds op dezelfde toon en in hetzelfde ritme doorgaat.

Een *gebogen* holrol is een holrol, die in toonhoogte buigt van boven naar beneden of omgekeerd, in dezelfde toerbeurt.

Een *koelerende* holrol heb ik hiervoor reeds beschreven.

Een *vibrerende* holrol is een holrol, waarin enige trilling wordt gehoord tussen de toongrepen.

Een *sproedelende* holrol is een holrol, waarin water op de klinker wordt gehoord, wat een sproedelend effect veroorzaakt.

Nooit mag men spreken van een vallende of stijgende holrol, aangezien deze uitdrukking alleen van toepassing is op onderbroken toeren, zoals fluiten, holklingsels, schokkels enz.

De holrol kan de volgende gebreken hebben, waardoor de puntenwaarde sterk vermindert:

Te kort: Een holrol moet voldoende lengte hebben om een goede indruk op de toehoorder te kunnen maken, ook al is de kwaliteit van de toer overigens goed.

Belegen: Ook wel hees, niet helder van geluid, als de stembanden van de vogel iets zijn aangedaan.

Gedrukt: Als de „r” teveel op de voorgrond treedt, waardoor de klinker als het ware wordt weggedrukt, hetgeen de klank nadelig beïnvloedt.

Neuzig: Met een neusklank, die wordt veroorzaakt door de klinker „ee”. Een gevaarlijke vorm van holrol, die gemakkelijk door andere vogels wordt overgenomen en derhalve streng moet worden geweerd.

Vlak: Met de grondtoon op „a”, die in het algemeen weinig klankgehalte bezit.

Als wij nu de holrol op punten gaan beoordelen, dan dienen wij het volgende in acht te nemen:

Wanneer een holrol wordt gebracht in een hogere toonligging, bijv. met de klinker „uu”, overigens helder is van toon en van goede lengte, maar de holle klank mist;

wanneer een holrol wel diep van toon, met de klinker „oe” of „o” wordt gezongen, maar als de grondtoon niet helder is (belegen), of als de grondtoon wordt „gedrukt” door harde medeklinkers;

ook als de toer door de klinker „a”, weinig klank bezit;

wanneer een holrol wel goed, maar de toer veel te kort is

dan kunnen wij in deze gevallen slechts spreken van een *voldoende holrol* en geven hoogstens 3 punten.

Wanneer een holrol gebracht wordt in de middelste of een diepere

toonligging, goed is van structuur, een zachte „r" heeft en niet hees of belegen is, goed van lengte is en een heldere klank heeft, dan hebben wij te doen met een *goede holrol*. Voor deze holrol kunnen wij 4, 5 of 6 punten noteren, al naar gelang het zeer goede wordt benaderd.

Wanneer een holrol wordt gezongen met een diepe, volle „o" of „oe" als klinker, helder van geluid is met een zachte medeklinker, een zeer goed klankgehalte en een goede lengte heeft, dan spreken wij van een *zeer goede holrol*. Voor een dergelijke holrol hebben wij 7, 8 of 9 punten beschikbaar.

Wij geven 7, 8 of 9 punten al naar gelang deze holrol recht (7), gebogen (8) of in meerdere variaties (bijv. gebogen en koelerend) (9) wordt gebracht. Het komt echter maar zeer zelden voor, dat een holrol zulke goede eigenschappen bezit, dat daarvoor het maximum van 9 punten moet worden toegekend. Een holrol van 7 of 8 punten is al een grote prestatie.

Een prominente keurmeester heeft eens gezegd: „De holrol goed kennen is het harzerlied kennen". In deze uitspraak zit veel waars, aangezien de vele elementen, die wij bij het beoordelen van de holrol moeten kennen, mede van toepassing zijn op het overige lied van de harzerkanarie.

De Knor

De knor is de bastoer van het kanarielied. Een lied zonder knor is iets wat zelden voorkomt, maar, zoals de meeste muziekstukken door een bastoon moeten worden ondersteund, zo is ook de knor een toonstuk, dat in het kanarielied niet kan worden gemist. De knor is de toer die, mits goed gezongen, op de toehoorder de grootste indruk maakt en het is daarom, dat de knor, na de holrol, als hoofdtoer in het keursysteem is geplaatst.

Wat knorren is, behoeft geen uitvoerige omschrijving. We kennen allen het knorren van bepaalde dieren, die in een tevreden stemming verkeren, dit in tegenstelling tot de mens, die door te knorren meestal van een ontevreden stemming doet blijken.

In ieder geval is de bromtoon, die de kanarie in zijn lied kan produceren, een machtig mooi en zeer muzikaal geluid.

De toongrepen van de knor worden gevormd door de klinker o, oe en a en soms ook wel door ee. Het meest waardevol zijn de kiinkers o of oe. De klinkers a en ee maken de toer minder welluidend, soms zelfs vlak en breed.

De medeklinkers bestaan uit k, n en r, zodat wij de toongreep horen als knorr, knoerr of ook wel als korr, koerr.

De knor is een roltoer bij uitnemendheid, die soms uit samengestelde klanken bestaat. De knor moet steeds met gesloten snavel worden gezonden. Een goede knor kan zelfs niet met geopende snavel worden gebracht.

De vogels, die een diepe volle knor zingen, doen dat meestal in gebukte houding met sterk gezwollen krop.

Ook in knorren onderscheidt men, evenals bij de holrol, diverse variaties, die allen, naar gelang de grondtoon of klinker vol en diep is, grote waarde kunnen hebben en ook variaties, die minderwaardig kunnen zijn.

Goede vormen van knorren zijn: holknor, kloekknor, schroevende knor, kollerknor en klingelknor. Minder goede en slechte vormen van knor zijn: losse knor, vlakke knor, brede knor, waterige knor, klappende, knetterende of knatterende knorren. Laten wij ons eerst bezig houden met de goede knorren.

Holknor heeft een hol geluid, alsof het komt uit een vat of een ton. Bij holknor treden de medeklinkers k, n en r wat terug en zijn nauwelijks hoorbaar. Zo gebracht is de knor een zuivere roltoer.

Kloekknor heeft een diepe grondtoon o of oe en heeft een snel kloekend accent. Derhalve een min of meer onderbroken vorm van toongrepen. Deze knor heeft een samengesteld karakter.

Schroevende knor is een knor, waarvan de toongrepen zeer dicht tegen elkaar aanliggen, waardoor de knor een gesloten schroevend karakter krijgt. Ook deze knor is een ononderbroken roltoer.

Kollerknor ontleent zijn naam aan een waterachtig effect op de grondtoon. Dit water wordt uitgesproken als het woord koller. Deze vorm van knor kan alleen gebracht worden in een zeer diepe grondtoon. Het kollerend geluid kan zeer mooi zijn en kan de knor als afwisseling met de hiervoor genoemde vormen, zeer waardevol maken.

Klingelknor. Bij het woord klingelknor denken wij onwillekeurig aan de klingel, die alleen in een hoge toon kan worden gezonden. Deze klingel speelt echter bij de klingelknor een zeer ondergeschikte rol. Bij klingelknor hoort men een diepe knor, waar bij elke toongreep een nauwelijks hoorbaar klingeltoontje doorklinkt. Deze vorm van knor heeft enigszins onderbroken toongrepen en is derhalve een samengestelde toer, die als afwisseling grote waarde aan de knor kan geven. Knorren kunnen enkel worden gebracht of ook wel in meerdere van de hiervoor genoemde vormen, bij eenzelfde vogel. In

het laatste geval krijgt de knor, vanwege de variatie, een hoge waarde.

Nadat wij de verschillende vormen van goede knorren hebben besproken, zullen wij ook de minder goede en slechte knorren eens nader bezien, omdat het èn voor de kweker èn voor de keurmeester zeer belangrijk is om het goede van het slechte te kunnen onderscheiden.

Te korte knor: Al is een knor nog zo diep en goed van structuur, als hij te kort is, kan hij nooit een grote indruk op de toehoorder maken. Een knor moet nu eenmaal, evenals de holrol, een behoorlijke lengte hebben voor een hoge waardering. Het komt nog al eens voor dat vogels een goede, maar veel te korte knor brengen en dat noemen wij een aanzetknor van weinig waarde.

Losse knor: Een losse knor ontstaat als de toongrepen niet goed aaneengesloten zijn en verkeerde medeklinkers worden ingevoegd.

Vlakke knor: heeft een toonloze a als grondtoon.

Brede knor: heeft een ee als grondtoon en meestal teveel naar voren tredende medeklinkers.

Waterige knor: heeft meestal een minder diepe grondtoon en een spattend watereffect.

Klapperende en knetterende knorren zijn meestal knorren met de grondtoon a of ee en worden met een stotend ritme in de toongrepen gezongen. Vooral deze laatste knorren zijn een gevaar voor de stam, aangezien zij gemakkelijk door jonge vogels worden overgenomen.

De knor is geen toevalsprodukt, doch een cultuurtoer bij uitstek. De volheid en diepte van de knor is een kenmerk, voor de goede stam. Vogels, die knorren brengen in grote diepte en volheid, zijn ook in staat deze diepte aan de andere toeren van het lied over te brengen. Het is derhalve van zeer groot belang om aan de knorren de grootste zorg te besteden, teneinde daarmee de diepte en volheid in het stamlied op te voeren.

De hiervoor genoemde losse, vlakke, brede, waterige, klapperende en knetterende knorren dienen dan ook steeds uit de stam te worden geweerd. De ervaring heeft geleerd, dat deze slechte eigenschappen grote invloed hebben op de overige toeren van het harzerlied.

Voldoende knorren, zijn knorren, die te kort zijn, doch van goede vorm en diepte. Ook knorren, die onder losse of waterige knorren zijn omschreven kunnen onder voldoende worden gerangschikt. *Goede knorren* zijn knorren met een middel toondiepte, goede lengte en goede structuur. *Zeer goede knorren* zijn knorren van goede

lengte, zeer grote diepte en toonvolheid en zeer goede structuur, al dan niet gebracht in verschillende goede variaties.

Voor voldoende knorren hebben wij tot 3 punten beschikbaar. Voor goede knorren hebben wij, naar verhouding dat zij het zeer goede benaderen, 4-5 of 6 punten beschikbaar. Voor zeer goede knorren kunnen wij 7-8 of 9 punten geven met dien verstande, dat voor 8 of 9 punten wordt vereist, dat een of meerdere van de hiervoor genoemde variaties worden gebracht.

De schokkel

Geen toer in het harzerlied is zo wispelturig als de schokkel. Kenners noemen de schokkel terecht een wandelende toer. Stammen, die het ene jaar volop schokkels zingen, kunnen het volgend jaar de schokkel geheel of bijna geheel achterwege laten. Teeltkeuze en vooral voorzang hebben natuurlijk wel grote invloed op het behoud van de schokkel. Ook in dit geval is het weer de kennis van de kweker die bepalend is voor het behoud van deze wondermooie toer in het harzerlied. Ik kan er niet genoeg op wijzen, dat het zonder kennis van de theorie van het lied, vrijwel onmogelijk is om de toeren van de zangvogel in hun juiste structuur te behouden. Bij de schokkel is het in hoofdzaak het ritme, dat bepalend is of de schokkel al dan niet in het lied aanwezig is.

De schokkel wordt meestal in dezelfde toonhoogte gezongen, waarin de vogel zijn fluiten en holklingel brengt. Om te kunnen vaststellen of men met het fluiten, holklingel of schokkel te doen heeft, dient men, naast de structuur van de toer, te weten, welk onderscheid er is in het ritme van de drie genoemde toeren. Liefhebbers, die weinig gevoel hebben voor ritme, onder de ouderen zal dit nogal veel voorkomen, hebben nogal moeite met het onderkennen van de schokkel (de jongeren hebben deze moeilijkheid veelal niet, omdat zij vertrouwd zijn met jazz en ritme). Een langzame holklingel of snelle fluiten, worden nog al eens als schokkel aangeduid.

Het moeilijke is dat de schokkel, wat betreft zijn ritme, juist het midden houdt tussen holklingel en fluiten. Daar komt bij, dat de structuur van de schokkel ongeveer gelijk is aan de structuur van holklingel en van fluiten. Naast het ritme is er echter één element, dat bij fluiten en ook bij holklingel ontbreekt. Dit element, dat alleen eigen is aan de schokkel, is de schokkende en vooral de wiegende beweging van de op elkaar volgende toongrepen. Bij het zingen van een goede schokkel maakt de vogel met zijn lichaam de schokkende

beweging, die men niet ziet bij het zingen van fluiten of holklingsel. De schokkel behoort, evenals de fluiten en de holklingsel tot de onderbroken toeren, d.w.z. dat elke toongreep los staat van de andere. Dit noemt men ook wel afgezette toongrepen. Bij fluiten is de grondtoon (klinker) iets langer en is de ruimte tussen de toongrepen eveneens langer. Bij holklingsel is de grondtoon korter en is de ruimte tussen de toongrepen eveneens korter.

Als wij het bovenstaande goed in ons opnemen, dan moet het m.i. niet zo moeilijk zijn, om de schokkel van de andere toeren te onderscheiden.

De grondtonen, die in de schokkel kunnen voorkomen, zijn dezelfde als die wij horen in holklingsel en fluiten nl. o, oe, a, eu en e, met dien verstande, dat de schokkel meestal wordt gezongen in diepe en middeldiepe toonlagen. De i als grondtoon, die wel bij fluiten voorkomt, wordt bij de schokkel nooit gehoord. De tekst van de schokkel klinkt als volgt: ho-ho-ho, hoe-hoe-hoe, hu-hu-hu en ook wel lo-lo-lo, loe-loe-loe, ha-ha-ha. De medeklinkers zijn derhalve meestal h of l. Natuurlijk komen ook bij de schokkel afwijkingen voor van de goede vorm der klinkers en medeklinkers. Het zijn deze afwijkingen, die het voor de keurmeester moeilijk maken om te bepalen of hij al dan niet met schokkel te doen heeft. In het algemeen is het wel zo, dat goed uitgesproken toeren voor de kenner gemakkelijk zijn te herkennen en dat bij slecht uitgesproken of vervormde toeren, de benaming moeilijkheden oplevert. In het laatste geval bieden de elementen die hiervoor zijn genoemd enig houvast om de toer in de juiste rubriek te plaatsen.

Afwijkingen kunnen voorkomen in de medeklinkers als de vogel in plaats van h of l de medeklinker g of b gebruikt. De toer klinkt dan als goe-goe-goe of boe-boe-boe, soms ook met een stotende t, maar blijft, als ritme en wieging goed zijn, toch schokkel, echter van mindere waarde.

Meer nog als bij de medeklinkers komen afwijkingen voor in de grondtoon (klinker). Het mooiste is de schokkel met een volle o of oe als grondtoon. De u kan nog een middelschokkeltje opleveren. Met de grondtoon a spreken we van een lachschokkel en deze vorm kan als de a vol is, nog wel aardig klinken, doch als de a plat is, wat veel voorkomt, dan is het een slechte schokkel. De schokkel met de grondtoon eu heeft meestal een neuzige klank en is dan een gevaarlijke schokkel, die als neustoer kan worden bestraft. De e als grondtoon in de schokkel is meestal klankloos en is ongewenst in het lied.

Een ideale schokkel heeft de volgende eigenschappen: diep op o of oe, vol van toon, krachtig, voldoende toongrepen in een toer, goede medeklinkers en een goed afgezet (onderbroken) *wiegend ritme*.

De schokkel kan recht, d.w.z. steeds in dezelfde toon worden gezongen. Hij kan ook in dezelfde toerbeurt in verschillende toonhoogten worden gezongen. Dit laatste noemt men een vallende, als hij enkele slagen dieper maakt, en een stijgende schokkel als hij enkele slagen in dezelfde toer in een hogere toon zingt. Nooit spreekt men van een gebogen schokkel, welke uitdrukking men wel gebruikt bij de holrol en de knor. Een schokkel die uit losse toongrepen bestaat kan nooit buigen maar wel vallen of stijgen.

Een schokkel die ontaard is en vlak, belegen of neuzig, moet als een gevaarlijke toer worden beschouwd en dienovereenkomstig bestraft worden. Een andere afwijking van de schokkel, die de toer weliswaar niet waardeloos maakt, maar waarop bij de veredeling moet worden gelet om de goede vorm te bewaren, is de schokkel, waarvan de medeklinkers wat sterk op de voorgrond treden. Wij noemen dat een stotende schokkel, die het soepele in de voordracht mist. Ook een schokkel, waarvan de grondtoon te lang is, verliest aan waarde. Dit noemen wij een slepende schokkel, een eigenschap, die ook wel bij fluiten wordt waargenomen.

Vele liefhebbers zijn van mening, dat schokkel enkel in de diepste toonlagen kan voorkomen. Hiermede ben ik het niet eens, aangezien elke toer in diepere en hogere toonlagen kan worden gezongen. Vaak wordt de schokkel nog verward met een wat losse holklingel. Vogels met diepe holklingels gaan vaak op het einde van deze toer over in een lossere en langzamer ritme, dat dan vaak voor schokkel wordt aangezien. In dit geval is er echter geen sprake van schokkel, omdat dit stuk toer alle hiervoor beschreven en voor schokkel vereiste elementen mist.

De keurmeester is alleen dan veilig, als hij zich bij de benaming of de waardering van een toer laat leiden door de theorie betreffende structuur, bouw of samenstelling van de toer en door de elementen voor waardebeoordeling, die gegrond zijn op de normen: diepte, toonvolheid, kracht, lengte en afwisseling.

De schokkel kan een geweldige indruk op de toehoorder maken als hij in de diepe toonlagen en met de goede structuur gezongen wordt. Een zekere afwisseling in toonhoogte kan die indruk nog vergroten. De schokkel werd vroeger gewaardeerd tot 9 punten maximum. Men is daarvan teruggekomen, omdat men van mening was, dat een

gelijke waardering van de schokkel met de holrol en de knor niet juist was, in verband met de minder grote afwisselingsmogelijkheid die de schokkel ten aanzien van laatstgenoemde toeren kon opbrengen. De schokkel wordt thans als volgt gewaardeerd: voldoende schokkel tot 2 punten; goede schokkel tot 4 punten en zeer goede schokkel tot 6 punten.

De waterrol

In het boekje voor waterslagers heb ik de waterrol summier besproken. Aangezien de waterrol in het keursysteem voor harzervogels een belangrijker plaats inneemt, dan in het systeem voor waterslagers, meen ik er goed aan te doen, deze toer hier meer uitvoerig te bespreken. De waterslager is een slagvogel, die door zijn slaand karakter, de waterrol meestal omvormt tot rollende waterslag. De harzerkanarie is een rolvogel, wiens rollend karakter de waterrol perfect kan doen rollen. Bij de harzervogel is de waterrol dan ook steeds een ononderbroken toer, met een samengesteld karakter. Horen wij in het harzerlied een toer met veel water, waarbij de toongrepen enigszins los van elkaar, dus onderbroken worden gezongen, dan zal men niet te doen hebben met de waterrol, maar met de waterkloekrol. Deze toer moet niet als waterrol, maar als kloeken worden gewaardeerd.

Het bovenstaande dient U goed in U op te nemen, omdat ik heb ervaren, dat de waterkloekrol vaak ten onrechte als waterrol wordt aangemerkt. Bij de bespreking van de kloeken komen wij hier nader op terug.

De waterrol moet derhalve worden gezien als een zuivere roltoer, die door kenners al vaak is aangeduid als de parel in het harzerlied. Dat de waterrol een echte parel kan zijn, bewijst het feit, dat hij evenals de hoofdtoeren (knorren en holrollen) tot 9 punten kan worden gewaardeerd. De waterrol is een moeilijk te omschrijven toer. Met een beetje fantasie kan men in de waterrol allerlei medeklinkers horen, terwijl de grondtoon door de vele buigingen, die het watergeluid vormen, verschillende toonhoogten in één en dezelfde toongreep weergeven.

Voor het onderkennen van de waterrol moet men zich allereerst vertrouwd maken met het begrip water. Het beste kan men het water in de waterrol nabootsen door buisjes van verschillende grootte onder water te steken en daarin te blazen. Op deze wijze kunnen wij

waterrollen van verschillende aard en toon te voorschijn brengen. Hoe wijder het buisje, hoe dieper de toon. Het buisje dieper in het water geeft een hollere toon. Brengt men het buisje meer naar de oppervlakte van het water, dan zal men een zekere vervlakking van de toon waarnemen. Indien men het buisje bijna aan de oppervlakte van het water houdt, zal een spattend geluid ontstaan, met een bijna toonloze grondtoon.

Met deze oefening kan men de waterrol perfect leren kennen en naar waarde beoordelen.

Evenals bij de holrol, zijn de goede grondtonen van de waterrol de o, oe en u. Minder goede en zelfs slechte grondtonen zijn de a, e en eu. Als medeklinkers hoort men in de waterrol: w, g, d, l, r en b.

Vanzelfsprekend zijn het ook hier weer de medeklinkers, die grote invloed uitoefenen op het klankgehalte van de toer. Harde medeklinkers zijn vaak oorzaak dat de grondtoon bijna niet meer hoorbaar is, waardoor een ruw en vlak geluid ontstaat.

Waterrollen met de grondtoon a, e en eu zijn steeds vlak en bijna toonloos. Ook spattende waterrollen zijn onmuzikale toonstukken. Deze vlakke en spattende waterrollen zijn een gevaar voor de stam en kunnen als „slechte watertoeren" zelfs worden gestraft.

Voor een goede waterrol mogen wij eisen, dat de medeklinkers zacht zijn, de grondtoon vol en week in zijn buigingen, waarbij de waterklank goed overheerst. De toer moet een goede lengte hebben. Voor een zeer goede waterrol wordt een grondtoon vereist op o of oe, volle klank, veel water, zachte medeklinkers, goede lengte en enige variatie in de toonhoogte. Een zeer goede waterrol wordt met beslist gesloten snavel gezongen.

Waterrollen die met geopende snavel gezongen worden kunnen hoogstens als voldoende worden aangemerkt.

Voor voldoende waterrol geve men 1 tot 3 punten, goede waterrol 4 tot 6 punten en zeer goede waterrol 7 tot 9 punten.

Als wij bovenstaande omschrijving van de waterrol lezen, zou men wel eens geneigd kunnen zijn om te zeggen: „Die parel wil ik in het lied van mijn vogel kweken".

Alvorens U hiertoe mocht besluiten, lijkt het mij nuttig een keerzijde van deze parel te laten zien, teneinde te voorkomen dat Uw mooie stam, juist door de waterrol, ten gronde gaat. Er zijn maar weinig kwekers, die in staat zijn waterrollen te cultiveren, zonder dat schade wordt veroorzaakt aan de andere toeren van het lied. Vogels die

waterrollen zingen, zijn altijd geneigd dat water ook aan de andere toeren van het lied over te brengen.

In sommige diepe toeren kan dat waardeverhogend werken (denken wij aan de koelerend hol), maar in andere toeren, vooral die in de middel en hogere toonligging, kan dat water een funeste uitwerking hebben. Denken wij hierbij aan verwaterde klingeltoeren. Ook de knorren kunnen door dat water los en waterig worden en daardoor hun grote waarde verliezen. Het water kan zich ook aan de overige toeren mededelen, waardoor de goede vorm van deze toeren verloren gaat. Zo zien wij, dat het cultiveren van waterrollen alleen is verantwoord, als de kweker een goede kenner is, die elke afwijking van de waterrol en ook van de andere toeren, terstond opmerkt en maatregelen tot voorkoming van verwatering van het lied kan nemen. Perfecte waterrollen kunnen dan ook alleen met succes worden gekweekt in vogels met zeer diepe en volle zang. Bij lichtere stammen loopt het kweken van waterrollen bijna altijd uit op een fiasco.

De uitdrukking „koelerende waterrol" kan alleen van toepassing zijn op een waterrol met een zeer diepe grondtoon.

Kloeken in alle vormen

De herkenning van kloeken zal in het algemeen weinig moeilijkheden opleveren, althans als het gewone afgezette kloeken betreft. Wij kennen allen het kloeken van de moederkip. De medeklinkers KL voor en K achter aan de toongreep zijn evenals de klinker oe duidelijk hoorbaar: „kloek- kloek- kloek". Onder afgezette kloeken verstaan wij kloeken, waarvan de toongrepen los van elkaar, dus onderbroken worden gebracht. De aanvangsmedeklinker van een goede kloek behoort zacht te zijn, d.w.z. dat de klank van de K overhelt naar de G.

Zeer goede en goede kloeken kunnen niet anders dan met de grondtoon (klinker) oe of o worden gebracht. De klinker u kan nog een voldoende kloek opleveren en de klinkers a, e, eu en ee zijn klinkers, die de kloek degraderen tot slecht en zeer slecht. Wij zouden bij de beschrijving van de kloeken kort kunnen zijn, ware het niet, dat het keursysteem spreekt van „kloeken i.a.v.", hetgeen wil zeggen, kloeken in alle vormen. Hieruit blijkt al, dat er nog andere vormen van kloeken zijn als de hiervoor genoemde vorm. Ik zal trachten U een beeld van de verschillende kloekvormen te geven.

De kloekrol: Vogels, die gewone kloeken zingen, hebben daarnaast vaak ook een stukje kloekrol. De kloekrol is echter geen roltoer, zoals de holrol en de knor. De structuur, d.w.z. de klinkers en medeklinkers, zijn dezelfde als die van de kloek. Het verschil met de gewone kloek is alleen, dat de kloekrol wordt gebracht in een versneld ritme. Dus snel op elkaar volgende kloeken. Bij kloekrol kan soms een zachte r in de toer worden ingevlochten. Letten we vooral op het verschil tussen kloekrol en kloekknor. De kloekknor blijft in zijn structuur een knor en wordt als zodanig gewaardeerd. Vogels die kloeken zingen hebben de neiging om ook in gedeelten van de knor een kloekachtig accent te leggen. Het nauwkeurig letten op de klinkers en medeklinkers kan ons helpen om te bepalen of wij met kloekrol of met kloekknor te doen hebben.

De klingelkloek: De klingelkloek wordt zelden gezongen met een diepe of zeer diepe grondtoon. Naast de grondtoon u of lichte oe hoort men bij de klingelkloek een zachte i in de grondtoon meespelen. Het is een soort dubbelklank, die, als de toon zuiver is, prettig aanhoort. Het kan er op lijken of de vogel twee tonen tegelijk zingt. In 1912 werd besloten deze toer te waarderen als een goede kloek. Met de reeds besproken grondtoon kan de klingelkloek echter nooit in de zeer goede rubriek worden geplaatst.

De dubbelkloek: Deze kloekvorm wordt zelden gehoord. Bij diepe vogels kan het echter voorkomen, dat naast een goede kloek een diepere en zachtere kloek wordt gebracht, die klinkt als een echo van de eerste kloek en die zich bij iedere toongreep herhaalt. Op deze wijze gebracht, kan de toer als zeer goed worden gewaardeerd.

De waterkloek: De waterkloek is in wezen ook een dubbeltoer. Het water wordt gevormd door de wendingen in de grondtoon. Deze grondtoon kan bij de waterkloek buigen van een diepe o of oe naar een u of i in dezelfde toongreep. Het geluid van een goede waterkloek doet denken aan het geluid dat ontstaat, als een druppel water in een emmer of een plas valt en daarbij een luchtbel vormt, die, als deze aan de oppervlakte komt, uit elkaar spat. Het geluid klinkt als bloeik, kloeiik, bloik, kloik, gloeik, gloeiek, bloeiek, blouk, enz. Ook deze kloek is het mooist als hij met een diepe grondtoon in een langzaam ritme, goed afgezet (onderbroken) wordt gezongen. Indien deze toer in een snel ritme gezongen wordt, spreekt men, evenals bij de gewone kloek, van een waterkloekrol. Ook bij

waterkloekrol horen we soms een zachte r meeklinken.

Echte waterkloekvogels horen we de laatste jaren weinig. Het feit dat de kloeken enkele jaren geleden van 9 tot 6 punten in het keursysteem zijn teruggebracht, zal hieraan niet vreemd zijn. Hierdoor is n.l. het kweken op kloeken minder interessant geworden. Ik heb zelf gedurende vijftien jaar een stam waterkloekvogels gekweekt en ik zal de schoonheid van die waterkloeken nooit vergeten. Dit feit heeft mij ook gestimuleerd tot het kweken van waterslagers, waar de waterkloek en de waterkloekrol de hoofdtoeren van het lied uitmaken. Toegegeven zij, dat waterkloeken niet gemakkelijk in goede vorm te kweken zijn en gevoelig zijn voor ontarding. In hun mooiste vorm zijn ze echter onvergelijkbaar schoon.

Als U hoort spreken over holkloek, dan betekent dit niets anders, dan dat de kloek in een diepe holle toon wordt gebracht, waardoor hij tot de zeer goede kloeken kan behoren.

Met de waterrol hebben kloeken gemeen, dat het kloekachtig accent zich ook aan andere toeren kan mededelen, waardoor verkeerde vormen in deze toeren kunnen ontstaan. Vooral fluiten kunnen dit kloekaccent duidelijk demonstreren.

Kloeken kunnen ontarden in de grondtoon, die in bijna alle toonhoogten kan voorkomen. De meeste ontarding horen wij echter in de medeklinkers en daardoor ontstaan: slagkloeken, klapperende kloeken, spattende kloeken en vlakke kloeken. Slagkloeken hebben een beginmedeklinker s of t, in plaats van de zachte g, k of bl. Deze vorm van kloeken is niet alleen lelijk, maar bovendien gevaarlijk, omdat zij gemakkelijk overgenomen wordt. Klapperende kloeken ontstaan doordat verkeerde medeklinkers in de toer worden ingevlochten.

Spattend zijn de kloeken als op het eind van elke toongreep een spattend waterachtig geluid wordt gehoord.

Vlak zijn de kloeken die met de grondtoon a en met verkeerde medeklinkers gezongen worden. Overigens kan de kloek in het harzerlied in belangrijke mate bijdragen aan de afwisseling in het lied en daardoor de waarde van het geheel vergroten.

Voldoende kloeken geve men 1 of 2 punten. Goede kloeken 3 of 4 punten. Zeer goede kloeken 5 of 6 punten. Om kloeken in de zeer goede rubriek te kunnen plaatsen is het wel nodig, dat naast de gewone diepe kloek een afwisseling in de vorm van een gelijkwaardige kloekrol wordt gebracht.

Holklingels

Evenals bij de holrol, ontlenen wij aan het woord holklingsel twee begrippen, nl. het hol en de klingsel. Wat hol betekent in het kanarieliel, hebben wij reeas uitvoerig beschreven bij de behandeling van de holrol en de knor. Ik acht het derhalve niet nodig, dit begrip hier nader te omschrijven. Klingseln is het Duitse woord voor het Hollanalse bellen. In goed Hollands zouden wij deze toer dan ook kunnen aanduiden met: holle bel. De benaming klingsel heeft zich echter bij de harzerlielhebbbers zodanig ingeburgerd, dat wij er geen behoefte aan hebben om daarin verandering aan te brengen. Het zou maar verwarrend kunnen werken. Bij de waterslaggers spreken we echter wel van bellen en holle bel, waarmee we dezelfde toeren als klingsel en holklingsel aanduiden.

De holklingsel is een onderbroken toer, d.w.z. dat de toongrepen, weliswaar in een snel ritme, maar toch los van elkaar worden gezongen. De holklingsel is in zoverre verwant aan de schokkel, dat hij in dezelfde toonhoogte als de schokkel kan worden gezongen, een onderbroken vorm heeft en vallend en stijgend kan worden gebracht. De holklingsel mist echter het wiegende ritme, dat kenmerkend is voor de schokkel, terwijl de op elkaar volgende toongrepen in een veel sneller tempo worden uitgesproken.

Tretter schrijft in zijn „Lehrbuch" dat de holklingsel alleen met de grondtoon u wordt gezongen. In de tijd, dat Tretter zijn boek samenstelde, zal dat wel juist geweest zijn, aangezien Tretter een te groot zangkenner was om zich hierin te vergissen.

De kwekers hebben in de loop der jaren de holklingsel echter een zodanige diepte weten te geven, dat hij thans niet voor de diepste holrol behoelt onder te doen.

De holklingsel kan dan ook met dezelfde grondtoon als de holrol en de schokkel gezongen worden nl. o - oe en u.

Zou de holklingsel gebracht worden in een hogere grondtoon dan de u, dan is het geen holklingsel meer, maar wordt het klingsel, omdat daarbij het element hol ontbreekt.

De structuur aan de holklingsel is vrij eenvoudig, omdat slechts één medeklinker bij de goede holklingsel wordt waargenomen. Die medeklinker is goed, als het een h of een l is. Deze medeklinkers kunnen in grote mate bijdragen aan de soepelheid van de holklingsels, terwijl de juiste lengte en de volheid van de grondtoon een wondermooie combinatie kunnen bewerkstelligen.

De medeklinker l geeft m.i. wel het mooiste effect van de holklingsel. De toer klinkt als: loeloeloe, hoehoehoe, hohoho, lololo enz.

Ook andere medeklinkers kunnen de grondtoon van de holklingsel vergezellen, maar steeds zullen de andere medeklinkers de holklingsel degraderen. Op deze wijze ontstaan dan stotende, hupsende en getrokken holklingsels, die allen afwijken van de goede vorm.

Ook kan de grondtoon te lang zijn, waardoor de toer een getrokken of slepend karakter krijgt. Wanneer in dit laatste geval de grondtoon diep en zuiver is, zou men de toer nog als voldoende kunnen waarderen. Foutief is de holklingsel met de grondtoon eu of ee. Deze grondtonen hebben bijna altijd een neusklink en zijn niet alleen lelijk, maar ook gevaarlijk in het gezang.

Zoals reeds gezegd, kan de holklingsel vallend of stijgend in dezelfde toerbeurt worden gebracht. Nooit spreken wij van een gebogen holklingsel, aangezien dit buigen alleen van toepassing is bij ononderbroken toervormen.

Het kan voorkomen, dat aan de medeklinker l of h nog een r wordt toegevoegd. Dit is vanzelfsprekend een afwijking van de goede vorm, die echter vaak niet veel schade doet aan de welluidendheid van de toer. Kenners noemen deze afwijking holklingselrol. Deze vorm klinkt als loerloer, luurluur, hoerhoer, enz. Voor niet kenners wordt het dan even moeilijk, omdat deze vorm dan heel veel gaat lijken op de holrol, alhoewel hij daartoe niet mag worden gerekend. Laten wij dan onthouden, dat het karakteristieke van de holrol is, de strak aaneengesloten ononderbroken rollende vorm. De holklingselrol mist deze elementen en mede door invoeging van de h of de l, wordt het rollende karakter verbroken.

Over de holklingselrol is onder keurmeesters nog al eens verschil van mening geweest. Sommigen beweerden, dat iets wat rolt niet kan klingen en zij gaven de voorkeur aan de benaming „vibrerende holrol". Anderen betoogden met m.i. meer gezag, dat het vibreren in de holrol een nauwelijks hoorbare toonbeweging veroorzaakt, terwijl de holklingselrol een goed hoorbare afzetting laat horen, terwijl de medeklinkers van de holklingsel wel degelijk hoorbaar blijven.

Het is echter nooit zover gekomen, dat men de holklingselrol als afzonderlijke toer op het keursysteem heeft geplaatst en ook thans beschouwen wij deze toer als een variatie, die als zodanig de waarde van een holklingsel zelfs kan verhogen.

Voldoende holklingsel geven wij 1 of 2 punten. Goede holklingsel 3 of 4 punten en zeer goede holklingsel 5 of 6 punten.

Fluiten

Wat zijn fluiten? Deze vraag werd mij op 27 januari 1935 voorgelegd om schriftelijk te beantwoorden, tijdens een examen voor keurmeester. Eerlijk gezegd vond ik toen deze vraag de moeilijkste van alle vragen, die mij op dat examen werden gesteld; temeer daar werd verlangd, dat de vragen kort maar duidelijk beantwoord moesten worden. Ik heb bedoelde vragen dan ook enige tijd terzijde gelegd om tijd te winnen voor een goed antwoord. Eindelijk vond ik de formulering in het volgende antwoord: fluiten zijn langgerekte op zich zelf staande toongrepen. Heel simpel en de commissie vond het antwoord zeer bevredigend. Ook nu nog, zou een examencommissie tevreden zijn met hetzelfde antwoord op de hierboven gestelde vraag.

De structuur van goede fluiten is heel eenvoudig nl. één medeklinker, met daarachter één klinker. Met de elementen genoemd in het hiervoor omschreven antwoord, zouden wij alle hoedanigheden van fluiten hebben vermeld, ware het niet, dat er nog vele factoren zijn, die de waarde van de fluiten kunnen beïnvloeden.

Het komt sporadisch voor dat een kanarie geen fluiten zingt, maar het komt veelvuldig voor, dat een kanarie slechte fluiten zingt, die afbreuk doen aan het klankbeeld van het gehele lied.

Goede fluiten vormen een mooie afwisseling in het harzerlied. Tussen de andere toeren door vormen de fluiten echt een apart toonstuk en ook als sluitstuk van de holkingel of de schokkel dragen goede fluiten bij aan een mooi klankbeeld. Fluiten dienen echter met mate in het lied voor te komen, in tegenstelling tot andere toeren, die juist door hun lengte het klankbeeld kunnen verhogen. Een teveel aan fluiten, ook al zijn ze goed, benadelen het klankbeeld, omdat zij hun taak, nl. een afwisseling, voorbij schieten.

Er zijn maar weinig toeren in het harzerlied waar zoveel misvormingen in structuur en in klinkers en medeklinkers voorkomen als in fluiten. Fluiten kunnen in alle toonhoogten gezongen worden. Met grondtonen in de hoogste i, tot de diepste oe, met daartussen de grondtonen o, u, au, uu, a, e, éé, eu, ioe, iau en io. Deze grondtonen kunnen bovendien nog te lang zijn en te kort zijn. Ook het ritme van de opeenvolgende toongrepen kan te traag en te snel zijn. Een te traag ritme komt minder voor dan een te snel ritme. Fluiten met een te traag ritme, meestal gepaard aan een te lange grondtoon, noemt

men getrokken fluiten en fluiten met een te snel ritme noemen wij loopfluiten.

De beste grondtonen van fluiten zijn de oe, de o en in wat mindere mate de u. De grondtonen a, au, ieo en iau, kunnen soms, evenredig aan hun klank, nog als voldoende fluiten worden beschouwd; terwijl de grondtonen i, e, éé en eu, tot de hoge of foutieve fluiten moeten worden gerekend. Vooral de grondtoon e, éé en eu, zijn gevaarlijke fluiten, die meestal een neuzig accent vertonen.

Ook de medeklinkers spelen bij fluiten een grote rol in hun welluidendheid of omgekeerd in hun wanklank. De medeklinker d, zacht uitgesproken, geeft aan de goede fluit een weke, zachte klank. De medeklinker t kan nog goed zijn, als deze niet te sterk wordt uitgesproken. De medeklinkers ts of tz zijn wel de slechtste en gaan meestal aan foutieve grondtonen vooraf.

Bij fluiten is het vooral het klankgehalte dat doorslaggevend is. Vaak hoorde ik zeer diepe fluiten, die het goede klankgehalte misten en daardoor niet hoog konden worden gewaardeerd. Een minder diepe fluit, die helder van klank is, kan meer indruk maken en is ook te prefereren boven een diepe, die minder helder is.

Zeer goede fluiten klinken als do-do-do of doe-doe-doe. Goede fluiten horen we meestal in de grondtoon u, met de medeklinker d. Goede en zeer goede fluiten hebben het langzaamste ritme van alle toeren in het harzerlied en hebben een grote onderbreking tussen de toongrepen.

Het tempo van goede fluiten moet matig langzaam zijn om de volle klank op de grondtoon te kunnen ontwikkelen. Bij te snelle fluiten wordt de grondtoon door de medeklinker verdrongen, hetgeen nadelig is voor het klankgehalte.

Indien fluiten met de grondtoon e, éé of eu bovendien nog worden voorafgegaan met de medeklinkers s, st, ts, of tz, dan hebben wij te doen met zeer gevaarlijke en wanklank veroorzakende fluiten. Zij klinken als tsi, tzi, tzee, tsé, tsau enz. en iedereen zal het met mij eens zijn, dat zulke toonstukken in een beschaafd harzerlied niet thuis horen.

Worden bij goede fluiten de toonlagen afgewisseld, men noemt dat vallen of stijgen, in dezelfde toer, dan mag de toer langer aangehouden worden, dan bij fluiten die in dezelfde toonhoogte

gebracht worden. Een juiste grens is moeilijk te trekken, omdat het klankgehalte van de toer ook meespreekt. De maat is ongeveer 3 à 4 fluiten op eenzelfde toonhoogte en ten hoogste 7 bij vallen of stijgen in dezelfde toer.

Hoge en de hiervoor genoemde slechte fluiten worden zeer gemakkelijk door jonge zangers overgenomen en zijn derhalve gevaarlijk in een stam. Het is opmerkelijk, dat stammen met zeer diepe organen, soms heel hoge en scherpe fluiten kunnen uitstoten, zeer tot nadeel van hun klankbeeld. Selectie en voorzang zijn de middelen, die kunnen worden aangewend om dit euvel te voorkomen.

Uit het voorgaande moge blijken, dat de stamkweker veel aandacht moet besteden aan de fluiten in zijn stamlid. Behoudens hun eigen waarde kunnen de fluiten de waarde van het klankbeeld in grote mate beïnvloeden.

Voldoende fluiten geve men 1 of 2 punten. Goede fluiten 3 of 4 punten. Zeer goede fluiten worden beloond met 5 of 6 punten.

Klingeltoeren

De klingel. Bij de behandeling van de holklingel heb ik reeds gewezen op de duitse naamgeving van die toer. Dit geldt evenzeer voor de klingel, zodat wij dit niet behoeven te herhalen. Het grote verschil tussen holklingel en klingel, het woord zegt het reeds, bestaat hierin, dat bij klingel het element hol totaal ontbreekt. De klingel kan derhalve nooit een diep of hol geluid veroorzaken.

De klingel is een onderbroken toer met een zeer eenvoudige structuur. De onderbreking mag bij klingel echter niet te groot zijn, omdat bij een grote ruimte tussen de toongrepen de toer een hupsend karakter krijgt, hetwelk nadelig is voor een vloeiende voordracht van de toer. De klingel heeft slechts een kleine toonomvang en tevens een kleine mogelijkheid in de variatie van de grondtoon. Immers indien de klingel zou worden gebracht met een diepere grondtoon dan de i, dan zou het geen klingel meer zijn en zou dezelfde toer holklingel moeten worden genoemd.

De klinker van de goede klingel is i, voorafgegaan door de medeklinker l, h of d. De l als medeklinker is wel te prefereren boven de andere medeklinkers. De toer klinkt dan als lie, lie, lie en heeft

dan een vloeiend karakter.

Met de medeklinkers h of d kan de klingel nog wel goed zijn, maar dan mogen deze medeklinkers slechts heel zacht hoorbaar zijn, anders krijgt de klingel een enigszins stotend karakter.

Indien andere medeklinkers dan de hiervoor genoemde ingelast worden, wordt de klingel een lelijke en gevaarlijke toer. Als u een klingel hoort uitspreken als tsi, tsi, tsi of dsed, dsed, dsed, dje, dje, dje, dan hebt u te doen met een lelijke en gevaarlijke klingel.

Een belangrijk element van de klingel is ook de grondtoon. De klingel is bedoeld als een belletje en zodra de grondtoon i niet zuiver en helder is, kan men nauwelijks van een belletje spreken. De klingel mist in dat geval zijn taak als afwisselingstoer in het harzerlied.

Mooie en zuivere klingels worden niet zo vaak gehoord, vandaar dat ook maar zelden het maximum aantal punten voor klingels wordt gegeven. Met de klingels is er vaak iets dat de toer een mindere waarde geeft. Soms is een goede klingel te lang of wordt hij te vaak in het lied herhaald, waardoor hij teveel op de voorgrond treedt en daardoor aan het lied een ruw karakter geeft.

Dan weer is de grondtoon niet helder of worden verkeerde medeklinkers ingevlochten. Een andere keer is de grondtoon te lang en is het een getrokken klingel, ook wel slepende klingel genoemd. Verder horen wij soms neuzige, spitse, gestoten en hupsende klingels, die allen, al dan niet foutief en daardoor gestraft, toch niet het maximum toe te kennen aantal punten kunnen behalen.

De klingelrol is een zuivere roltoer. Eenvoudig van structuur, met slechts één klinker, voorafgegaan door één medeklinker, de r. Ook bij de klingelrol is het belangrijk, dat de klinker i zuiver en helder wordt gebracht. Het komt voor dat een vogel de klingel, die een onderbroken toer is, in dezelfde toerbeurt afwisselt met een klingelrol, die een ononderbroken vorm heeft. Indien beide toeren goed zijn van toon en structuur, kan het geheel een zeer mooi effect hebben.

De klinker van de klingelrol moet, evenals die van de klingel, een heldere metaalachtige klank hebben. Ook de medeklinker van de klingelrol kan veel aan de muzikale waarde van de toer bijdragen. Andere medeklinkers dan de r, die niet teveel op de voorgrond mag treden, maken de toer al gauw hard of ruw. Een goede klingel mag met slechts heel weinig geopende snavel worden gezongen. Wordt bij het zingen van de klingelrol de snavel van de vogel ver geopend, dan hebben wij zo goed als zeker met een foutieve klingelrol te

doen. In dat geval horen we meestal een scherpe of harde i als klinker, die meestal wordt begeleid door medeklinkers als een harde r of s, sj, sch, waardoor de toer een harde of scherpe klank krijgt.

Dat wij de klingelrol in onze tegenwoordige diepe zangers niet zo vaak meer horen vindt zijn oorzaak wel in het feit, dat de klingelrollen niet zo goed meer passen in dat diepe lied. Ook de overweging, dat klingelrollen gemakkelijk ontaarden in scherpe toonstukken, maakt dat de stamkweker wat huiverig voor deze hoge toer is.

Daar komt nog bij dat jonge vogels wat graag een hoge klingelrol overnemen en dikwijls daarbij de perken voor afwisseling te buiten gaan. Vele redeneren daarom: liever geen klingel of klingelrol in mijn diepe lied dan een slechte klingel, die het klankbeeld schaadt.

Vroeger vermeldde het keursysteem nog een ander soort klingelrol, nl. de zwier. Ten tijde van de Trutte-vogels was de zwier een waardetoer. In die tijd, toen de vogels nog een veel lichter orgaan hadden dan onze tegenwoordige zangers, pasten de klingels, klingelrollen en de zwieren nog wel in dat lichte lied. Door het steeds meer telen op diepere en vollere zangorganen is ook de functie van genoemde toeren in mindere mate waardevol voor het lied geworden. Vooral de zwier, die eenzelfde structuur heeft als de klingelrol, maar meestal met ver geopende snavel en in een scherpe toon wordt gezongen, past totaal niet bij onze diepe zang en is derhalve dan ook in ons huidige keursysteem verwezen naar de foutieve en straftoeren.

Tretter heeft eens beweerd dat de klingelrol en de zwier voortkomen uit de hogere toonlagen van de holrol en gezien de structuur van beide genoemde toeren, kan ik het daar wel mee eens zijn.

Als ik de laatste jaren keurde tezamen met een duitse keurmeester, bleek mij, dat deze de klingeltoeren anders interpreteerde, dan wij overeenkomstig onze theorie dat tot nu toe hadden gedaan. De duitse keurmeesters, voor zover ik met hen samen keurde, huldigen het zo juist genoemde standpunt van Tretter en menen dat, nu het harzerlied zoveel voller en dieper is geworden, de klingel en klingelrol evenredig aan dat lied, in een diepere toon dan de i moeten worden gebracht en ik moet toegeven dat ik dit standpunt niet onlogisch acht. Wanneer een diepe vogel zijn klingel en klingelrol brengt met een heldere u als grondtoon, dan kan ik er mij mee verenigen, dat dit evenzeer een variatie is op dat overigens diepe lied en zelfs uit muzikaal oogpunt te prefereren is boven de uit de toon vallende i, voor zover het vogels betreft met een zeer diep

lied. Ik meen dan ook dat gewenst is om in de toekomst met het voorgaande rekening te houden.

Vroeger werden klingels en klingelrollen ieder apart met 3 punten gewaardeerd. In het huidige keursysteem spreekt men van klingeltoeren, waaronder dus klingels en klingelrollen worden verstaan. Voor beide toeren kan nu 3 punten als maximum worden gegeven. Voldoende klingels en klingelrollen 1 punt. Goede 2 punten en zeer goede 3 punten.

Fouten

Tijdens de voorgaande behandeling van de waardetoeren van het harzerlied, heeft de opmerkelijke lezer kunnen leren, dat die toeren kunnen worden gebracht in perfecte vorm en toon, maar ook in een kwaliteit, dat zij niet voor het verkrijgen van waardepunten in aanmerking komen. In het laatste geval kunnen zij zelfs, indien de kwaliteit de welluidendheid van het geheel schade doet, als foutieve toeren worden gestraft.

Dit laatste betreft de in het keursysteem genoemde waardetoeren. Daarnaast worden in het keursysteem onder de rubriek „gezongen fouten" nog enkele toeren genoemd, die nooit waardepunten kunnen verkrijgen, maar steeds hetzij als neutrale, hetzij als straftoer worden behandeld. Dit zijn de zwieren, de ophaal en de neustoeren. In feite zijn dit steeds straftoeren, maar indien genoemde toeren nauwelijks hoorbaar, kort en zacht worden gebracht, waardoor zij geen schade doen aan het klankbeeld van een overigens goed lied, dan kan de keurmeester volstaan met zulk een toertje als neutraal te beschouwen, hetgeen hij tot uiting brengt door de straftoer te onderstrepen en daarachter een 0 in te vullen. Hij toont daarmee aan, dat de vogel een straftoer zingt, die echter niet zodanig is dat hij hem moet straffen. Voor de kweker is het echter belangrijk te weten, dat de aanleg voor de straftoer aanwezig is.

Het bestraffen der zangfouten geschiedt naar hetzelfde systeem als het waarderen der goede toeren, nl. de trappen van hoedanigheid, slecht, slechter en zeer slecht. Voor de straftoeren heeft de keurmeester 3 punten ter beschikking. Slecht 1 punt, slechter 2 punten en zeer slecht 3 punten, die van het totaal der waardepunten worden afgetrokken, waarna de uitkomst met 3 wordt vermenigvuldigd. Aangezien ik bij de behandeling van de waardetoeren reeds uitvoerig de foutieve constructies van deze toeren heb

besproken, lijkt het mij niet nodig dit bij het behandelen van de fouten te herhalen. Een uitzondering wil ik daarbij maken voor de ophaal, aangezien deze straftoer veelvuldig voorkomt. Soms is hij zacht en kort en derhalve neutraal, maar ook komt het voor, dat een overigens prima lied, door een lange en scherpe ophaal, zeer nadelig wordt beïnvloed.

De ophaal klinkt als het optrekken van een ouderwetse hangklok en is een vlak en bijna toonloos geluid, dat bijna geheel bestaat uit medeklinkers. De ophaal kan echter storend worden, indien scherpe medeklinkers het geluid begeleiden. Fonetisch klinkt de ophaal als volgt: Klinkers: i, éé, e, eu, ie. Medeklinkers: tz, trz, ck, grz, enz., in ononderbroken vorm.

De kweker dient steeds aandacht te besteden aan de fouten in het lied zijner vogels. Hij moet trachten door selectie en afzondering te bereiken, dat zijn stam vrij is van storende fouten, die hem niet alleen strafpunten opleveren, maar die bovendien het klankbeeld van een overigens goed lied totaal kunnen bederven.

Het klankbeeld

Aangezien de zangvogels op elke toer afzonderlijk worden beoordeeld, zou de vraag kunnen worden opgeworpen of de punten toegekend voor klankbeeld geen dubbele bewaarding vormen. Klankbeeld vormt geen dubbele bewaarding, ondanks dat de gezongen toeren wel worden betrokken bij het toekennen van punten voor klankbeeld. Het is nl. meer de wijze van voordracht, samen met de kwaliteit van de toeren, die de waarde van het klankbeeld bepalen.

Enerzijds kan een vogel met zeer goede toeren, die afgebroken en in stukken en brokken worden gezongen, niet het maximum aan punten voor klankbeeld worden toegekend. Anderzijds kan een lied met een toerenwaarde van niet hoger dan voldoende of goed, evenmin het maximum aan punten voor klankbeeld worden toegekend.

Een prima lied met storende fouten is ook uitgesloten van hoge waardering voor klankbeeld. Ook de kwaliteit van de hoofdtoeren spelen een rol bij het toekennen van punten voor klankbeeld. Het is moeilijk vaste normen voor te schrijven bij de waardebeoordeling van het klankbeeld. De keurmeester heeft hierbij een zekere vrijheid, om uit het samenspel van de verschillende elementen te beoordelen of het lied als geheel als voldoende, goed of zeer goed kan worden

aangemerkt en aan de hand daarvan te bepalen of hij 1—2—3 punten voor klankbeeld noteert.

De beoordeling van het klankbeeld vormt het sluitstuk van de opzet van Dr. Wolf uit Maikammer, de grondlegger van het keursysteem. Deze heeft bepaald, dat alles wat invloed kan hebben op de waarde van het lied moet worden beloond en dat alles wat afbreuk doet aan de muzikale waarde daarvoor moet worden bestraft.

Stamharmonie 4 vogels

Teneinde het streven naar volmaaktheid van het lied der harzervogels te bevorderen, is de stamharmonie een middel om de kweker voor zijn prestatie te belonen. De kweker, die blijk geeft in staat te zijn om niet alleen een enkele waardevolle vogel te fokken, maar een stam van vier vogels op de wedstrijd te brengen, die in zijn geheel bestaat uit vogels met waardevolle eigenschappen en daarbij gelijkheid in zang vertonen, kan met punten voor stamharmonie worden beloond. Zulke vogels hebben dan een bepaald zangkenmerk, een bepaalde toonaard, bepaalde toeren, die hen van andere vogels doen onderscheiden.

Het ligt voor de hand dat vier vogels uit zulk een stam, als zij gelijktijdig zingen, een veel mooier muzikaal geheel vormen, dan vier vogels die onderling verschillend zijn van toonaard en toerenform. Belangrijk is ook, dat iemand die vogels aankoopt uit zulk een doorgefokte homogene stam, meer zekerheid heeft dat deze vogels goed vererven en derhalve goede nateelt voortbrengen, dan dat hij vogels aanschaft uit een stam met uiteenlopende zangeigenschappen.

Vanzelfsprekend is de waarde van stamharmonie niet gebonden aan bepaalde toervormen of toonaard, zodat verschillende doorgefokte stammen met weer andere toervormen en toonaard, evengoed een prachtig geheel kunnen vormen, als zij dezelfde gelijkheid vertonen. Zo ontstaan dan ook diverse stammen die ondanks hun variatie, al naar gelang van de smaak van de kweker, ieder voor zich een waardevolle bijdrage leveren aan de cultuur van de harzerkanarie. In ieder geval afzonderlijk, zal de keurmeester, bij het beoordelen van de waarde voor stamharmonie, als norm stellen, dat de kunstprestatie van de kweker, die moet blijken uit de gelijkheid en de kwaliteit van het lied der vier vogels, bepalend is voor de toe te kennen punten, overeenkomstig de trappen van vergelijking,

voldoende, goed of zeer goed. Bij voldoende kunstprestatie 1 punt, bij goede kunstprestatie 2 punten en bij zeer goede kunstprestatie 3 punten. De punten voor stamharmonie worden in tegenstelling tot de punten voor de toeren en klankbeeld, niet met 3 vermenigvuldigd, doch worden bij het totaal der vier vogels opgeteld.

Stamteelt

Stamteelt is de teelt van vogels, waarvan de zangeigenschappen nauw aan elkaar verwant zijn. Deze zanggelijkheid valt echter samen met een meer of mindere vorm van bloedverwantschap, aangezien de zanggelijkheid der stamvogels door erfactoren wordt beheerst.

Stamteelt heeft het voordeel, dat steeds over een of meer zangverwante voorzangers kan worden beschikt bij de opleiding van jonge vogels. Een ander voordeel is, dat de jonge vogels onderling en van hun voorzanger niet anders dan hun aangeboren lied te horen krijgen, waardoor de zangopleiding vlotter verloopt. Ervaren kwekers weten, dat aangeboren zang veel beter wordt gezongen dan vreemde of aangeleerde zangtoeren. Ook is het bekend, dat enkele vreemde zangtoeren in een stam, storend werkt op de gehele stam en dat het zingen van fouten daardoor in de hand wordt gewerkt. Een goed doorgefokte stam zal een minimum van uitschotvogels opleveren, in tegenstelling tot een stam van verschillende zangrichting, die steeds veel uitschotvogels oplevert. Gelijkgerichte stamteelt is derhalve de methode om permanent goede zangers op de wedstrijd te brengen. Voor degenen, die het er slechts om gaat een groot aantal vogels te kweken, heeft stamteelt bezwaren, omdat men stamteelt niet kan bedrijven zonder een deugdelijke administratie van de afstamming zijner vogels bij te houden.

Nog al te veel wordt onder zangkwekers de gemakkelijke methode gekozen, door het kruisen van niet stamverwante vogels. Met deze methode kan er soms een uitschieter uit komen die goed is, maar bijna altijd zijn de zangresultaten bedroevend. Men kan in dat geval ook niet spreken van kweekkunst, omdat in onze sport niet het aantal, maar de kwaliteit der vogels de doorslag geeft.

De kleurkweker heeft het in dit opzicht gemakkelijker dan wij. Ofschoon ook bij hem de erfactoren een grote rol spelen, is hij niet gebonden aan de eenheid, die wij moeten nastreven om ons doel te bereiken. Wij kunnen aan het popje niet zien of het de gewenste

erfactoren bezit die wij nodig hebben. Alleen onze administratie kan ons helpen om het goede koppel samen te stellen.

Paren wij niet-zangverwante vogels, dan lopen wij de kans, dat de nateelt noch de eigenschappen van de man, noch die van de pop laat horen en dat ook bij verdere nateelt een groot aantal mislukkingen in zang optreden. Deze paring noemen wij zangkruising. Zangkruising kan echter wel, al is het moeilijk, tot enig resultaat leiden, maar dan moet men toch ook weer een bepaald systeem gaan toepassen, dat leidt tot een zangeenheid in de nateelt. Uitgaande van een man die goede zangkwaliteiten bezit, hetgeen wij kunnen beluisteren, paren wij dan een pop uit de eerste generatie van die man op hem terug. Dit terugparen is een vorm van inteelt, die meestal geen nadelige gevolgen heeft. Wij bereiken daarmee, dat bij de jongen uit deze paring, behoudens enkele afwijkingen, de zangeigenschappen van de man in de nateelt worden verdubbeld en dat er zelfs jongen komen, die gelijk zijn aan de vader. Probeert men deze methode met twee mannen van dezelfde zangrichting, dan kan men bij een volgende paring de jongen van de twee gevormde lijnen over en weer paren en op die wijze een stam met goede zangeigenschappen formeren. Het ligt voor de hand, dat bij deze methode een goede selectie moet worden toegepast.

Stamteelt kan op verschillende wijzen worden bedreven. Het is Gregor Mendel geweest, de abt in een klooster te Brünn, die leefde van 1822 tot 1885, die de sluier van erfelijke eigenschappen, bij mens, dier en plant, heeft opgelicht. De door hem ontdekte regels, die later door Prof. de Vries, Correns en Tsermak zijn teruggevonden en beproefd, zijn thans gemeengoed geworden, ook bij de cultuur van onze vogels. Door de begrippen van de mendelse leer zijn ook wij in staat gesteld, de erfelijke aanleg, waarop ook de zang berust, bij onze vogels vast te leggen te verbeteren en e.v. mutaties te verwekken. Dacht men vroeger, dat kanariezing werd gevormd door een voorzanger, (men gebruikte zelfs zangorgels en andere apparaten als voorzang) door de mendelleer zijn wij tot de conclusie gekomen, dat zang, evengoed als kleur en andere eigenschappen, berust op erfelijke aanleg, waarbij de vorm van het strottenhoofd en stembanden een grote rol speelt.

De mendelleer zelf, die in beginsel berust op splitsing van erfactoren, is bij ons zangkwekers echter moeilijk te hanteren als stamkweek, omdat latente, d.i. verborgen zangeigenschappen plotseling naar voren kunnen treden en de gelijkheid in onze stam

nadelig kunnen beïnvloeden. De kleurkweker heeft het voordeel, dat hij die eenheid, die bij ons het meest belangrijk is, niet nodig heeft en zelfs blij kan zijn met een of andere mutatie. Mijn ervaring is, dat zelfs de meest deskundigen op het gebied van de mendelse theorie, bij toepassing van die leer in een zangstam, nooit bijzondere resultaten hebben geboekt. Het is steeds de eenvoudige man geweest, die met toepassing van een eenvoudig lijnensysteem en goede zangkennis, regelmatig met goede stammen op de wedstrijd verscheen.

Aangezien de mendelse theorie een studie is op zichzelf, die maar weinigen onder ons behoorlijk beheersen, lijkt het mij beter om een vorm van stamteelt te kiezen, die niet zo spectaculair en beter te begrijpen is, n.l. de teelt langs bepaalde lijnen, waarbij directe inteelt zoveel mogelijk wordt vermeden. Ofschoon ook deze vorm van stamteelt berust op erfactoren, kunnen wij de vele in de erfelijkheidsleer gebruikelijke termen vergeten en de meer eenvoudige lijnenteelt toepassen.

Degenen, die het ondanks de geschetste moeilijkheden toch wetenschappelijk willen doen, verwijs ik naar de boeken o.a. van Martin Weijling, Veerkamp en de vele in ons orgaan verschenen artikelen over erfelijkheidsleer.

Als wij in verband met dit onderwerp termen gebruiken als vers bloed, bloedverwant, vreemd bloed enz., dan dient men wel te weten, dat bloed niets met erfactoren te maken heeft, maar dat wij daarmee op eenvoudige en voor ieder begrijpelijke wijze, de graad van verwantschap van de verschillende vogels in onze stam willen aantonen.

Indien wij tot stamkweek overgaan, dienen wij toch allereerst een stam, d.w.z. vogels met gelijke zangeigenschappen te vormen. Dat vormen van een stam kan op verschillende manieren geschieden. De eenvoudigste methode is wel, naar een kweker te gaan, waarvan bekend is, dat hij een goede stam vogels bezit, die allen gelijke zangeigenschappen hebben en van hem vogels te betrekken. Natuurlijk bestaat zo'n stam niet uit allemaal toppers. Naast erfelijke zangaanleg spelen gezondheid, intelligentie, zanglust, die ook bij stamvogels onderling verschillen, een grote rol om een hoog aantal punten te zingen. Maar het lied, vooral de hoofdtoeren, de voordrachtwijze, moet gelijk zijn, om van zanggelijkheid te kunnen spreken. Als de stam deze zangeigenschappen bezit, zullen echte uitschotvogels daarbij zelden worden aangetroffen. De beginner, die

vogels uit zo'n stam aanschaft, behoeft zelfs niet de beste vogels uit die stam te kopen, hij kan met de nateelt van de middenvogels uit die stam reeds het eerste jaar topprestaties bereiken, want onder de poppen zitten, wat zangprestatie betreft, ook toppers, die hun goede eigenschappen in de nateelt zullen vererven.

Het is vaak gebeurd, dat een beginner, zonder zangkennis, het eerste jaar kampioenvogels kweekte, door aanschaf van mannen en poppen uit een goede stam. Het feit, dat de man geen zangkennis had, werd hem dat echter de volgende jaren noodlottig, omdat hij niet in staat was goed te selecteren en waarschijnlijk ook, omdat hij niet het juiste systeem van stamkweek volgde of niet op de juiste wijze zijn vogels kon selecteren.

Zelf heb ik gedurende vijftien jaar gekweekt, na aanschaf van een man en twee poppen uit een goede harzerstam, waarbij nooit vers bloed werd ingevoerd en waarvan de nateelt het laatste jaar zelfs beter was dan de eerste aangeschafte vogels.

Genoemde methode is wel de beste en de eenvoudigste om een goede stam op te bouwen. De kweker van wie wij de vogels betrekken zal zeker ook bereid zijn inzage te geven van zijn kweekboek en willen aantonen, dat de vogels die wij betrekken niet te nauw aan elkaar verwant zijn. Hij zal ook aanwijzingen geven hoe wij de gekochte vogels moeten paren om schadelijke inteelt te vermijden. Bovendien zal hij inlichtingen geven omtrent zijn voederwijze in de opfok en de verdere verzorging der vogels.

In het bezit van goede vogels en gewapend met de adviezen van een goede stamkweker, zullen wij zeker in staat zijn zelf met succes aan de wedstrijden deel te nemen.

Ook later, als wij door gebrek aan zangkennis en ervaring in moeilijkheden komen met de kwaliteit van onze zangers, kunnen wij terugvallen op de stamkweker en door aanschaf van een of meer mannen, die vanzelfsprekend dezelfde zangrichting hebben als onze eigen vogels, maar door zijn grotere bekwaamheid het lied zuiver heeft gehouden.

Wij bedrijven dan een vorm van voortgezette stamteelt, waarbij wij grote aandacht besteden aan de zang, door alle fouten en vervlakking van toeren uit te schakelen. Vervolgens testen wij de voor de verdere teelt bestemde vogels op hun postuur, bevedering en algemene conditie. Ook aan de poppen die wij later gebruiken, moeten wij grote aandacht besteden. Hun zangkwaliteit kunnen wij niet beluisteren, maar we mogen aannemen dat de poppen die afstammend van de beste vaders, de zangkwaliteiten van die vaders zullen vererven. Grote, goed ontwikkelde poppen zullen de

lichaams grootte van de jongen bevorderen, hetgeen van groot belang is voor onze stam. Immers alleen fors gebouwde, flinke vogels kunnen optimale zangprestaties leveren. Door voortdurend te selecteren op de grootte van de poppen, zullen te kleine vogels op de duur niet meer in onze stam voorkomen.

De aan te houden poppen dienen vrij te zijn van elke vorm van bronchitis of asthma, aangezien deze gebreken de zangvogel waardeloos kunnen maken.

Vanzelfsprekend letten we op elke vorm van degeneratie en sluiten alles uit wat ook maar de geringste vorm van zwakte vertoont. Indien wij bovenstaande regels niet in acht nemen, zal het ons niet helpen, dat we prima stamvogels hebben aangeschaft. Bij het verwaarlozen van deze regels, zal binnen enkele jaren niets meer over zijn van de mooie stam, die de stamkweker met zoveel zorg heeft opgebouwd.

Uit de praktijk van vele jaren is mij gebleken, dat de meeste beginners denken te kunnen volstaan met de aanschaf van goede stamvogels en er zich niet van bewust zijn, dat de aanschaf van goede vogels slechts een goed begin is, dat alleen succes kan opleveren, als zij alle maatregelen nemen die degeneratie, waardoor alle cultuurproducten, zo ook onze vogels, steeds worden bedreigd, voorkomen. Zeer ten onrechte wordt dan vaak nog aan de bonafide stamkweker, van wie zij de vogels hebben betrokken, het verwijt gericht, dat zij uit de aangekochte vogels niets bijzonders hebben kunnen kweken. Zeker is echter, dat een dergelijk verwijt alleen getuigt van eigen onkunde of achteloosheid.

Onkunde met als oorzaak, dat de kweker zich te weinig moeite getroost om het lied en de toeren grondig te leren kennen. Reeds eerder heb ik gesteld dat het zonder zangkennis niet mogelijk is, permanent goede vogels op de wedstrijd te brengen.

Achteloosheid zal ook zeker tot mislukking leiden. De stamkweek vergt voortdurende aandacht op de vogels, zowel op het lied als op de selectie en de verdere verzorging. De stamkweker moet er van uitgaan, dat hij een prestatie moet leveren en dat hij daarvoor al zijn kennis en toewijding moet inzetten. Als hij slaagt in de opzet zal hij iedere dag kunnen genieten van het mooie lied zijner vogels en zal de waardering van zijn werk door andere liefhebbers niet uitblijven.

Voor de uitwerking van een eenvoudig lijnensysteem verwijs ik graag naar het betreffende onderdeel "Stamteelt" in het boekje van de waterslagers; het geldt in alles ook voor de harzers. Beginnende met 2 mannen en 4 poppen kan met toepassing van datzelfde systeem,

heel gemakkelijk worden gewerkt, omdat men al direct over meerdere lijnen kan beschikken.

Als ik daar een systeem beschrijf om tot de kweek van goede stamvogels te komen, dan wil dat niet zeggen, dat alleen dit systeem bruikbaar is voor dat doel. Elk ander systeem van lijnenteelt kan goed zijn, als het voldoet aan de voorwaarde dat wij, uitgaande van onze administratie, aan de teeltvogels kunnen zien in hoeverre zij verwant zijn aan de vogel die wij met hen paren.

Het is natuurlijk niet zo, dat de erfeigenschappen van de ouders precies om de helft in de jongen worden verdeeld, dat er genetisch op dit schema dan ook een en ander zou kunnen worden aangemerkt, maar door jarenlange ervaring is mij gebleken dat het systeem goed werkt en door zijn eenvoud voor iedereen hanteerbaar is.

Welke zangeigenschappen een dominante of een recessieve werking hebben is mij nog nooit goed kunnen blijken, wel staat het vast dat de invloed van de wildvogel, zij het latent, toch nog steeds in onze zangers aanwezig is, hetgeen blijkt uit de hoge en spitse toonstukken, die sommige van onze zangers zo gaarne brengen. Bij alle cultuurproducten derhalve ook bij onze kanaries, is steeds de neiging aanwezig, om naar de wildvorm terug te keren. Alleen door goede selectie en goede kweekmethode kunnen we deze neiging onderdrukken.

Bij de zangselectie letten we vooral op diepte en klankvolheid, in hoofdtoeren, holrol en knor, omdat deze toeren de basis leggen voor eveneens diepe bijtoeren.

Oude mannen die goed hebben vererfd en ook na de rui goed blijven, gebruiken we zo veel mogelijk voor de verdere teelt.

Nadrukkelijk wil ik er nog op wijzen dat kennis van het lied en derhalve kennis van de theorie van de zang, een voorwaarde is die beslissend is voor het slagen van de opzet. Bij de gegeven methode moet de kweker in staat zijn, om de beste vogels te selecteren, zowel op zang als op de overige hoedanigheden die een gezonde nateelt garanderen.

Het is de grote kenner en zangkweker Tretter geweest, die in zijn publikaties de lijnenteelt als de meest bruikbare methode voor stamteelt heeft aanbevolen. Alleen door een zekere verwantschap

van de vogels in de stam onderling kan volgens Tretter worden bereikt, dat de stam homogeen zou zijn in zang hetgeen weer een eerste vereiste is voor een vlotte en zuivere ontplooiing van de toeren, aangezien elke zangafwijking storend werkt op de stam als geheel. Om zolang mogelijk zonder vreemde zanginvloed (vreemde erfactoren) te kunnen doortelen, paarde Tretter steeds die vogels, die binnen de stam in bloedverwantschap het verst uit elkaar lagen, teneinde inteeltschade te vermijden. Tretter nam als stamouders 4 mannen en 4 poppen, waardoor hij dus kon beginnen met 4 bloedverwante lijnen, hetgeen voor de verdere teelt een groot gemak betekende.

De groten onder de zangkwekers, die veel hebben bijgedragen tot veredeling van het lied, waren door alle tijden heen de kwekers die lijnenteelt toepasten. Dit begon reeds bij de pionier Wilhelm Trutte uit Andreasberg en vervolgens de grootheden als Erntges, Völkman, Bleijer, Seifert e.a., alle Duitsers, maar ook bekende Nederlandse kwekers als Buis, Heiligers, Assies, Hendriks en Kuulter wisten door gebruikmaking van een lijnensysteem stammen te kweken die in kwaliteit ver uitstaken boven de vogels, die wij met al onze genetische kennis der laatste jaren op de wedstrijd brachten.

Dit systeem mag dan oud zijn, en in de ogen van vele biologen verouderd, voor de zangkweker heeft m.i. geen ander systeem tot betere resultaten geleid.

Inhoudsopgave

Voorwoord	1
Voorwoord bij de tweede druk	2
Keurlijst.....	4
Het houden van zangkanaries.....	5
Geschiedenis en herkomst.....	7
Anatomie	10
Voortplanting.....	13
De Teelt	15
Paarbroed.....	17
Wisselbroed.....	18
Vluchtbroed.....	18
De voeding bij de teelt.....	19
Het ringen	21
Voeding en verzorging gedurende de wintermaanden	21
Vogelluis	22
De zangopleiding	24
Het opkooien.....	26
Africhten voor de wedstrijd	26
De wedstrijd.....	27
Zangkennis	27
Beoordeling van de toer door de keurmeester	29
Het keursysteem	30
Theorie van de zang	32
De zangtoeren	33
Waterslag	34
Klokkende waterslag	35
Bollende waterslag.....	38
Rollende waterslag.....	39
Waterrol	40
Chor.....	40
Knor.....	41
Staaltonen.....	41
Fluiten.....	42
Soeten	43
Woeten	43
Tjokken.....	44
Tjokkenrol	45
Schokkel	45
Bellen	46
Belrol	47

Fluitenrol.....	48
Onvoorziene toer	48
Indruk	49
Stamharmonie 4 vogels.....	50
Fouten	51
Stamteelt	52
Ziekten.....	58
Leverziekte	58
Ademhalingsziekte.....	58
Difterie en pokken	59
Ingewandziekte	59
Vallende ziekte.....	60
Vedermijt	60
Legnood.....	61
Kalkpoten.....	61
Zweetziekte.....	61
Gebreken.....	62

Deel 2   Het lied van de harzer zangkanarie..... 65

Het belang van zangkennis	65
Kanariezang.....	66
Het keursysteem	67
Holrollen	70
De Knor	74
De schokkel	77
De waterrol	80
Kloeken in alle vormen.....	82
Holklingels	85
Fluiten.....	87
Klingeltoeren.....	89
Fouten	92
Het klankbeeld	93
Stamharmonie 4 vogels.....	94
Stamteelt	95

M. van Woezik (Den Haag - NL) was een van de grote animators van de zangsport in de Nedelandse Bond van Vogelliefhebbers en leermeester van vele keurmeesters.

Op 29 mei 1971 werd hij door de algemene vergadering te Utrecht benoemd tot erelid van de NBvV nadat hij om gezondheidsredenen zijn functie als voorzitter van de technische commissie zangkanaries moest neerleggen. De voorzitter schetste zijn buitengewone verdiensten waarvoor woorden eigenlijk tekort schieten. ("Onze Vogels" juli 1971 p. 298)

"Ik heb zelf gedurende vijftien jaar een stam waterkloekvogels gekweekt en ik zal de schoonheid van die waterkloeken nooit vergeten. Dit feit heeft mij ook gestimuleerd tot het kweken van waterslagers, waar de waterkloek en de waterkloekrol de hoofdtoeren van het lied uitmaken." Citaat uit zijn artikel over de kloeken in het harzerlied in "Onze Vogels" april 1968 p.181.

Van Woezik maakte kennis met en kwam onder de indruk van de waterslagers, toen in 1928 de Antwerpenaar Mechels acht vogels, met veel watertoeren in hun lied, ter promotie van de waterslagerzang, inzond voor de kampioenstentoonstelling in Den Haag. Van Woezik ontpopte zich daarna tot een van de belangrijkste promotors van de waterslagerfokkerij in Nederland en behaalde samen met J. Gerrits in 1935 zijn keurmeestersdiploma bij de Belgische Nationale Bond. De heer Zandvliet was de enige Nederlander die hen daarin was voorgegaan in 1926. Van Woezik behaalde nadien ook het diploma keurmeester harzers, leidde talloze keurmeesters op en was vol activiteit tot zijn laatste dag begin augustus 1987, toen hij op 82 jarige leeftijd overleed. Zijn naam zal in de NBvV en vooral ook in de zangkanariewereld een begrip blijven.

Belgische keurmeesters die veel aan de ontwikkeling van de Nederlandse waterslagersport hebben bijgedragen worden met dankbaarheid genoemd: o.a. de heren Peleman, Keyenberg, de Mulder en Thijs. (Een stukje geschiedenis - "Onze Vogels" augustus 1970 p. 350 en oktober 1972 p. 471).